

KULTUURIMINISTEERIUM

EELNÕU

01.10.2026

Kultuuriprogramm 2027–2030

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava	6
Hetkeolukorra analüüs.....	9
Programmi tegevused ja tegevuste täitmise analüüs	11
Tegevus 1. Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika	11
Tegevus 2. Audiovisuaalipoliitika	16
Tegevus 3. Etenduskunstide poliitika	18
Tegevus 4. Kirjanduspoliitika	21
Tegevus 5. Kunstipoliitika	24
Tegevus 6. Meediapoliitika	28
Tegevus 7. Muusikapoliitika.....	30
Tegevus 8. Muuseumipoliitika ja muinsuskaitsepoliitika	34
Tegevus 9. Raamatukogupoliitika.....	40
Tegevus 10. Rahvakultuuripoliitika	45
Tegevus 11. Digitaalne kultuuripärand.....	48
Tegevus 12. Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise arendus	52
Tegevus 13. Kultuuri valdkondadeülene arendus	55
Tegevus 14. Loomemajanduspoliitika	57
Programmi juhtimiskorraldus	60
LISA 1. 2025. a kultuuriprogrammi ja programmi tegevuste eelarve täitmine	61
LISA 2. Kultuuriprogrammi teenuste kirjeldus	63

Tulemusvaldkond	Kultuur ja sport
Tulemusvaldkonna eesmärk	Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks. Spordipoliitika eesmärk on: liikumisel ja spordil on oluline ja kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, rikka elukeskkonna loomisel ning Eesti riigi hea maine kujundamisel.
Valdkonna arengukava	„Kultuuri arengukava 2021 - 2030“
Programmi nimi	Kultuuriprogramm
Programmi eesmärk	Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks
Programmi periood	2027 – 2030
Peavastutaja	Kultuuriministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Muinsuskaitseamet, Eesti Lastekirjanduse Keskus, Eesti Rahvakultuuri Keskus, Võru Instituut, Eesti Rahva Muuseum, Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum. Ülalnimetatud valitsemisala riigiasutused panustavad oma teenustega programmdokumendis kajastatud Kultuuriministeeriumi tegevustesse ja saavutatud tulemustesse. Samuti kajastuvad sihtasutused ja avalik-õiguslikud juriidilised isikud oma tegevuste ja eelarvetega Kultuuriministeeriumi valitsemisala osutatavates tegevustes ja saavutatud tulemustes.

Sissejuhatus

Programm on koostatud Kultuuri arengukava 2021 - 2030 ülesehituse loogikast lähtuvalt. Programm on struktureeritud tegevusteks ja teenusteks koos vastava tasandi mõõdikutega.

Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna eesmärki panustavad kaks programmi: kultuuriprogramm ja spordiprogramm. Eesmärkide saavutamiseks tegevuste ja rahaliste vahendite kavandamise eest vastutab Kultuuriministeerium. Riigi kultuuripoliitika kujundamises ja elluviimises on oluline osa ja vastutus lisaks Kultuuriministeeriumile paljudel teistelgi riiklikel institutsioonidel, sh ministeeriumitel. Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna eesmärke viiakse ellu ka keskvalitsusse kuuluvate sihtasutuste (teatrid, muuseumid, kontsertorganisatsioonid jm), avalik-õiguslike organisatsioonide (Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti

Rahvusringhääling, Rahvusooper Estonia, Eesti Kultuurkapital) ja mittetulundussektori organisatsioonide toetamise kaudu. Kultuuripoliitika eesmärkide täitmisel on kesksel rollil kohalikud omavalitsused, kes tagavad kohalikus kultuurikorralduses eesti kultuuri järjepidevuse hoidmiseks soodsa ja arendava kasvukeskkonna.

Kultuuriministeerium koos oma asutustega töötab eesti rahvusliku identiteedi säilimise ning elujõulise kultuuriruumi tagamise ja arengu nimel. Selle saavutamiseks tegeleb ministeerium Eesti rikkaliku kultuuri, pärandi, meediaruumi ja kultuurilise mitmekesisuse arendamise, säilitamise väärtustamise, teadvustamise ja levitamisega nii Eestis kui ka välismaal ning toetab nii professionaalset tegevust kui ka huvitegevust loomevaldkonnas. Nimetatud tegevuste läbi panustab Kultuuriministeerium ka riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalike muutuste elluviimisesse.

Programmi eesmärgi saavutamiseks on kavandatud Euroopa Regionaalarengu Fondi vahendil ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021-2027 poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti“ erieesmärgi (a) (iii) „VKEde kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, muu hulgas tootlike investeeringute kaudu“ meetme 21.1.3.2 „Kultuuri valdkondade ülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ eesmärkide elluviimiseks.

Samuti kasutatakse EL kasvuhoonegaaside kauplemissüsteemi kauplemistulu (nn CO2 meetmed) ehitismälestiste energiatõhususe tõstmiseks ja etendusasutuste energiasäästlike valguslahenduste toetusmeetmete rakendamiseks.

Kultuurivaldkonna strateegiadokument – „Kultuuri arengukava 2021-2030“ – kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 18.11.2021. a.

TUV	Kultuur ja sport			
PROGRAMM	Kultuuriprogramm			
TEGEVUS	Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika	Meediapoliitika	Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika	Digitaalne kultuuripärand
	Audiovisuaalpoliitika	Muusikapoliitika	Rahvakultuuripoliitika	Kultuuri valdkondade ülene arendus
	Etenduskunstid	Kirjanduspoliitika	Raamatukogupoliitika	Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise arendus
	Kunstipoliitika	Loomemajanduspoliitika		
TEENUSED				

Muudatused

Programmi struktuurist on väljajäetud meetme tasand ning ei ole toimunud sisulisi muudatusi tegevuste struktuuri osas. Analüüsitud ja vajalikud muudatused on tehtud erinevate tasandite mõõdikute osas.

Hindamised ja tõhustamiskavad

Aastatel 2025 - 2026 viidi läbi Kultuuri arengukava 2021 - 2030 vahehindamine Tartu Ülikooli kui sõltumatu hindaja poolt.

Positiivsete järel dustena saab välja tuua:

- Kultuuripoliitika eesmärgid on asjakohased ja selgelt sõnastatud, pakkudes ühtset strateegilist raamistikku.
- Arengukava elluviimiseks valitud **poliitikainstrumentid** adresseerivad neile seatud eesmärke.
- Rakendussüsteem tervikuna toimib hästi ning on suutnud toetada valdkonna toimimist ja stabiilsust.
- **Kultuuripoliitika elluviimine toimub laialdase riigiasutuste ja partnerorganisatsioonide kaasatuse abil.**
- Avalik rahastus on loonud tugeva baasi, mis võimaldab kultuurivaldkondadel toimida ka muutlikus keskkonnas.
- Seire ja aruandlus on olemas ning toimivad, pakkudes lähtekohta edasiseks arendamiseks.

Samas on veel arenguvõimalusi:

- **Täiendavate finantsinstrumentide** (nt uute laenutoodete) ja **erarahastuse** allikate kaasamisel on lahenduspotentsiaali piiratud eelarveliste võimaluste tingimustes. Arvestades ressursside piiratust senisest tugevamate poliitikasekkumiste jõustamiseks, on oluline **olemasolevate instrumentide kulutõhususe suurendamine, eravahendite kaasamine ning kultuurivaldkonna rahvusvahelise majandusliku potentsiaali parem kasutamine, samuti laenutoodete disainimine kultuurisektorile.**
- **Poliitikainstrumentide disaini suurem terviklikkus** katmaks erinevaid kultuuri väärtusahela osi ja adresseerimiseks turutõrget suurendab mõju ja stabiilsust st meetmete disainimisel tuleb enam kaardistada rakendatavad ja puuduvaid instrumente väärtusahelas, hinnates oluliste turutõrgete iseloomu ja mõjusid ning arvestades ka sihtrühmade, regionaalsete tingimuste ja erinevate kultuurivaldkondade spetsiifikaga.
- **Seiresüsteemi arendamine ja riskide hindamine** toetab paremat tulemuspõhist juhtimist.
- Kultuurivaldkonna vajadustest ja struktuurifondide raamistikust lähtuvad prioriteedid ÜKP 2028+ riigiplaani.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Kultuuriprogrammi eesmärk

Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks

Programmi mõõdikud	Tegelik			Sihtase				
	2023	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Eesti laste ja noorte osalemine kultuuris, % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	94,7%	na	na	na				Suureneb

Kultuurivaldkonnas hõivatute keskmine brutokuupalk võrreldes Eesti keskmisega, % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	80	78	78				90
Rahulolu kultuuri kättesaadavusega <i>Allikas: Statistikaamet</i>	66	na	na				Suureneb
Kultuuri kättesaadavus digiplatvormidel, % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	25	na	na				Suureneb
Eesti elanike kultuuripäranditeadlikkus, 0-100 punkti skaalal <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	60	na	na				Määratakse lähtuvalt algtasemest
Eesti kultuuri uurimise jätkusuutlikkus <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	na	1,27%	0,59%				Määratakse lähtuvalt algtasemest
Loomemajanduse sektoris loodud lisandväärtus SKPst; % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	2,3	na	na				3,2
Loomemajanduse sektoris loodud lisandväärtus töötaja kohta <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	40 900	na	na				25000 ¹
Eesti kultuuri rahvusvaheline nähtavus <i>Allikas: Elcano indeks</i>	83.	85.	83.				≤85.
Eesti kultuurikorralduse keskkonnamõju (Kultuuriministeeriumi haldusala kasvuhoonegaaside heide, CO2 ekvivalendina tonnides, 2019) <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	46 748 (2019)	-	-				Määratakse lähtuvalt sihttasemest
Eesti elanike elukeskkonnaga rahulolu (rahuloluindeks) <i>Allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium</i>	na	72%	na				> 85%

Rahastamiskava perioodiks 2027–2030

Programmi rahastamiskava	Eelarve	Eelarve prognoos		
	2027	2028	2029	2030
Programmi kulud (kokku)	282 177 653	269 346 765	265 303 839	263 309 750
<i>Tegevus 1. Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika</i>	3 737 157	3 799 226	3 894 809	4 005 840
<i>Tegevus 2. Audiovisuaalipoliitika</i>	23 325 485	23 349 650	23 415 230	23 623 184
<i>Tegevus 3. Etenduskunstide poliitika</i>	47 190 479	45 182 595	44 409 034	44 548 615
<i>Tegevus 4. Kirjanduspoliitika</i>	10 962 588	11 002 622	11 083 280	11 162 068
<i>Tegevus 5. Kunstipoliitika</i>	6 874 615	6 944 686	7 061 409	7 198 357
<i>Tegevus 6. Meediapoliitika</i>	51 782 468	49 969 740	49 920 028	50 118 876
<i>Tegevus 7. Muusikapoliitika</i>	19 761 567	19 888 747	20 072 736	20 284 632
<i>Tegevus 8. Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika</i>	58 468 211	58 972 703	58 686 301	56 711 314
<i>Tegevus 9. Raamatukogupoliitika</i>	20 985 279	16 672 550	16 655 980	16 722 260
<i>Tegevus 10. Rahvakultuuripoliitika</i>	14 427 844	14 351 309	13 990 236	13 874 796
<i>Tegevus 11. Digitaalne kultuuripärand</i>	3 112 800	309 000	18 000	18 000
<i>Tegevus 12. Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise arendus</i>	2 366 127	2 326 199	2 306 235	2 306 235
<i>Tegevus 13. Loomemajanduspoliitika</i>	1 818 131	1 680 321	796 386	0
<i>Tegevus 14. Kultuuri valdkondadeüleline arendus</i>	17 364 902	14 897 417	12 994 174	12 735 574

¹ Sihttase on seatud Kultuuri arengukavas 2021-2030 koostamisel, millal ei olnud veel teada loomemajanduse näitajad eelmiste aastate, ega käimasoleva aasta kohta, kuna antud näitajate avaldamine on tagasisaates pika viibega. Seega on sihttase planeeritud aastal 2021. kättesaadava viimase andmestiku põhjal.

Hetkeolukorra analüüs

Eesti elanikud on Euroopas ühed aktiivsemad kultuuris osalejad.

Eesti kultuuriruumi elujõulisuse tagamiseks on oluline loomevabaduse ja kultuuri kättesaadavuse kindlustamine. Mitmekülgse kultuurielu eelduseks on vaimse ja materiaalse kultuuripärandi säilitamine ja vahendamine, kultuuri kättesaadavuse ning loometingimuste tagamine. Eesti elanikud on Euroopas ühed aktiivsemad kultuuris osalejad.

2025. a suursündmuseks oli XXVIII laulupidu ja XXI tantsupidu "Iseoma". Laulu- ja tantsupeol osales 41 192 lauljat, tantsijat ja muusikut. Laulupidu vaatas kohapeal kokku 97 000 inimest ja tantsupidu kohapeal 43 000 inimest.

2025. aastal tähistati raamatuaastat "Eesti Raamat 500", sadade sündmuste, näituste ja ettevõtmistega. Lugemisuuringu (2025) järgi loeb raamatuid regulaarselt 34% Eesti elanikest, samal ajal kui 26% ei loe üldse või loevad väga harva. Kõige aktiivsemad lugejad on noorim (15–24) ja vanim (65–79) vanuserühm, ning naised loevad kaks korda rohkem kui mehed. Paberraamat on jätkuvalt valdav lugemisviis – 75% eelistab seda².

Eesti laste- ja noortekirjandus koos illustratsioonidega oli peakülgeline maailma suurimal lasteraamatute messil Bolognas, Itaalias. Eesti muusikakultuur oli rahvusvaheliselt silmapaistev: Arvo Pärdi 90. sünnipäeva tähistati üle maailma. Lisaks tähistati Veljo Tormise 95. sünniaastapäeva.

Kultuuriasutuste külastamise võimalike takistuste uuringu (2025) kohaselt on Eesti inimestel jätkuvalt suur huvi kultuuriasutuste külastamise vastu. Vähemalt mõned korrad aastas või sagedamini külastas kinosid 53% 15-aastastest ja vanematest uuringule vastanud Eesti elanikest, raamatukogusid külastas vähemalt mõned korrad aastas 36% vastanutest, teatris käis 32%, muuseumites 29% ja kontserdil 28% elanikest vähemalt mõned korrad aastas või veelgi sagedamini. Uuringust selgus veel, et muuseumi, teatri ning kontserte soovitakse sagedamini külastada. Teatreid soovib rohkem külastada 64%, muuseumi ning kontserte 51% vastajatest.

Kultuuri teadliku publiku ja tulevaste professionaalide järelkasvu suurendamiseks ning kultuuri regionaalse kättesaadavuse parandamiseks noorele sihtrühmale on alates 2022. aastast rakendatud kultuurirahvatöötajate toetusmeetet, mille eesmärk on võimaldada lastel ja noortel külastada õppeprogrammi osana teatrietendusi, kontserte, kinoseansse, muuseumi või muid kultuurivaldkonna asutusi või sündmusi. Eesmärk on rikastada õpet ja võimaldada õpilasele vähemalt üks kultuurikogemus õppeaastas. Toetusmeede jõudis 2023/2024. õppeaastal 138 000 põhikooliõpilasele (mahus 1,5 mln eurot). Kultuuriharidus tervikuna on tihedalt seotud laste ja noorte ühiskondliku aktiivsuse ning vaimse tervise ennetustööga, samuti loovisikute pealekasvu soodustamisega, seetõttu on võtnud Kultuuriministeerium senist enam fookuse koostööle noortega.

Vabakutseliste loovisikute, keda uuringu³ kohaselt oli Eestis 2021. aastal vähemalt 10 200, toimetuleku parandamiseks on Kultuuriministeerium taotlenud Sotsiaalministeeriumilt sotsiaalmaksu arvestuse muutmist nn "rulluvaks" et tagada ravikindlustus ebaregulaarse sissetulekuga vabakutselistele. 2026. aastal jätkus loovisikute ja loomeliitude seaduse muudatuste arutelu loometöö ja selle tasustamise paremaks korraldamiseks.

² Allikas: Raamatuaasta lugemisuuring 2025 „Eestlane loeb“, koostaja Marju Lauristin, Eesti Rahvusraamatukogu

³ <https://kul.ee/uuringud>

Olulise horisontaalse teemana on Kultuuriministeerium panustanud ligipääsetavuse suurendamisele kultuuri- ja spordivaldkonnas. Kultuuriministeerium viis 2024. aastal läbi uuringu “Ligipääsetavuse hetkeolukord Kultuuriministeeriumi haldusala asutustes”, mille järgi on üldhinnang haldusala asutuste ligipääsetavuse hetkeolukorrale keskmine ehk 5.8 punkti (skaala 1-10). 2025. valmis jätkutegevusena Kultuuriministeeriumi kultuuri ja spordi ligipääsetavuse tegevuskava ning loodud on regulaarse tegevusega Kultuuriministeeriumi haldusala ligipääsetavuse võrgustik. 2026. kehtestati kultuuriministri määrusega „Nõuded audiovisuaalmeedia teenuste ligipääsetavusele ja nende täitmise tähtsused”.

2025. aastal kärbiti Kultuuriministeeriumi valitsemisala eelarvet (piirmääraga vahendeid) 13,4 mln euro võrra, mis mõjutas oluliselt ka vastavaid tegevusi. Kärbetest jäid puutumata kirjandusvaldkond (sh laenutus- ja reprograafihüvitis), laulu- ja tantsupeo kollektiivjuhtide palgameede, toetus Team Estoniale ja rahvusvaheliste spordi suursündmuste toetusmeede. 2024. aastaga samas mahus jätkati kodumaiste filmide tegemise toetamist, tagasimakseprogrammi Film Estonia ning venekeelse erameedia toetamist (viimane on rahastatud laiapindse riigikaitse investeringukava vahenditest). Suurendati eelarvemahtu ja muudeti tingimusi vastavalt taotlejatelt tulnud tagasisidele kultuuriministeeriumi Eesti majandust elavdavatele kultuuri- ja spordisündmuste toetusmeetmes, suurendamaks meetme majanduslikku mõju ja Eestisse jäävat maksutululu.

Kultuuritöötajate
miinimumpalk
tõusis 2026.
aastal
1720
euroni.

Suurendati kultuurivaldkonnas riigilt palka saavate kultuuritöötajate palgafondi, mille tulemusena tõuseb vastav **miinimumpalk 1720 euroni** 2026. aastal. Ka kollektiivjuhtide miinimumpalk tõusis 1720 euroni.

Kooskõlastusringi läbis ja Vabariigi Valitsusele esitati **Eesti Rahvusringhäälingu seaduse muutmise eelnõu**. Eesmärk on ajakohastada Eesti Rahvusringhäälingut puudutav regulatsioon nii, et Eesti Rahvusringhääling saaks täita vastavalt rahvusvaheliselt kokkulepitud põhimõtetele avaliku meediateenuse osutaja rolli võimalikult laia spektriga nii informatsioonilisel, hariduslikul kui ka meelelahutuslikul eesmärgil sisu pakkumisel mistahes ajal, kohal ja platvormil.

Jätkati **rahvaraamatukogude reformi ettevalmistamist**, sh esitati Vabariigi Valitsusele rahvaraamatukogu seaduse eelnõu, mille eesmärgiks on tagada ajakohane raamatukoguteenus igas kohalikus omavalitsuses ning anda lugejale parema ülevaate ja lihtsama ülevaate Eesti raamatukogude sisule.

Kultuurivaldkonda viimastel aastatel mõjutanud mitmed kriisid (sh koroonakriis, Venemaa agressioon Ukrainas ja jätkuv majanduskeskkonna ebastabiilsus) on raskendanud nii kultuurielus osalemist, kultuuri loomist kui rahvusvahelist suhtlust ja tõestanud, et **kriisivalmiduse toetamine** peab olema prioriteet. Tugevdati ministeeriumi kriisijuhtimisvõimekust, sh elutähtsa teenuse korraldaja ülesannete täitmist, sh korraldati koolitusi ning õppuseid haldusalas ja laiemalt. 2025. a esitas Kultuuriministeerium Eesti Rahva Muuseumi ja Rahvusarhiivi peamaja Noora UNESCO tõhustatud kaitse nimekirja, kuhu need UNESCO poolt ka kanti.

Olulised tegevused (väljakutsed)

- Eesti laste ja noorte vaimse tervise probleemid on viimastel aastatel märgatavalt süvenenud. Aastatel 2020–2024 on 15–17-aastaste abivajavate laste arv kasvanud ligikaudu 50%, seetõttu on põhjendatud **kultuurirahvaste toetusmeetme mahu suurendamine**.

- Ühiskondliku sidususe ja väärtusarutelu edendamise rolli täitmiseks ning valdkonna mitmekesisuse hoidmiseks **vajavad teatrid lisarahastust**, mis võimaldaks laiendada publiku ligipääsu etenduskunstidele kõikides piirkondades.
- Raamatukogude külastatavust, eesti kirjasõna kestlikku hoidmist ja elanike lugemishuvi mõjutab teavikute kättesaadavuse vähenemine, kuna **teavikute soetamise toetus** ei ole suurenenud alates 2008. aastast. Seetõttu on vältimatult vajalik toetuse tõstmine.
- Raamatukogude eesmärkide täitmiseks on vajalik **raamatukogureformi elluviimine**, sealhulgas Rahvusraamatukogu ümberkujundamine raamatukogunduse valdkonnas riiklikuks digiteenuste ja infosüsteemide arendusüksuseks.
- **Riiklikult rahastatavate kultuuritöötajate ja kollektiivjuhtide väärtustamist tuleb jätkata**, et säilitada sektori konkurentsivõime tööandjana ning tagada kvalifitseeritud tööjõu püsimine. Kõrgharidusega kultuuritöötaja miinimumtasu tõusis 2026. aastal 1720 euron (Eesti keskmine brutopalk 2025. aastal 2092 eurot). Vajalik on pöörata senisest suuremat tähelepanu ka **loovisikute sotsiaalsetele garantiidele ning järelkasvu tagamisele kõigis kultuurivaldkondades**.
- Oluline on tagada **avalik-õigusliku meedia programmitoomine, toimepidevus ja kriisikindlus**. Tugevamist vajab nii programmide tootmise ja edastamise tehniline taristu, kui ka programmitootmisel kvaliteetse sisu loomise tagamine.
- Muinsuskaitseameti tegevus Eesti kultuuripärandi hoidmisel, säilitamisel ja aktiivse kasutamise toetamisel ei ole kehtiva rahastustasemega jätkusuutlik, mis kasvatab nii riigi õiguslikke riske kui ka ohtu Eesti kultuuripärandi säilimisele tervikuna. Vaja on leida **lahendusi ehitismälestiste olukorra parendamiseks**.
- Kultuuripärandi säilimise ja ligipääsetavuse tagamiseks on vältimatult vajalik **pärandihoidlate arendamine**, mis aitab ennetada pöördumatuid kaotusi, vähendada tulevikus taastamis- ja kahjunõuetega seotud kulusid ning kindlustada Eesti kultuurimälu säilimise.
- Kuna kultuurivaldkond ühelt poolt vajab kaitset kriiside eest, kuid teisalt saab ise täita olulist rolli ühiskonna vastupanuvõime tugevdamisel, tuleb panustada **Kultuuriministeeriumi haldusala kriisivalmiduse suurendamiseks**.

Programmi tegevused ja tegevuste täitmise analüüs

Tegevus 1. Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika

Tegevuse eesmärk: Elukeskkond vastab kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetele. Ruumiloomes hea tava ja disainikasutuse vajalikkus on ühiskonnas teadvustatud. Eestil on rahvusvaheliselt hea arhitektuurimaa maine.

Tegevuse moodsid	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Arhitektuuri-ettevõtete eksport, mln eurot	2,39	- ⁴	4,3	3	3,3	3,6	3,9
Allikas: Äriregister							

Moodsid näitab rahvusvahelistumise ja sektori konkurentsivõime suunda, mis on arhitektuuripoliitika fookuseks ning millele on seatud eesmärk.

Tegevus on suunatud kvaliteetse elukeskkonna kavandamiseks vajalike tingimuste kujundamisele ja kõrgetasemelist loomingut soodustavatele tegevustele arhitektuuri ja disaini valdkondades.

Kultuuriministeerium toetab arhitektuuri ja disaini arendusprojektide elluviimist, eesmärgiga tõsta arhitektuuri ja disaini projektide abil avaliku ruumi kvaliteeti ja edendada piirkondlikku arengut. Toetatavad projektid peavad järgima Davosi kvaliteedikriteeriumeid ja/või kaasava disaini printsiipe. Toetuse andmise planeeritava tulemusena paraneb avaliku ruumi kvaliteet, tõuseb kogukonna elukvaliteet, võrdsustub piirkondade sotsiaalruumiline areng ning tugevneb kohalik identiteet. Taotlusvoor on oluline ka selliste arhitektuuri ja disaini valdkondlike tegevuste seisukohalt, mis ei lähtu otseselt turu nõudlusest, kuid panustavad oluliselt valdkondlikku arengusse.

Arhitektuurivaldkonna olulisim tegevus riigi tasandil on viimastel aastatel olnud kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete juurutamine. Kultuuriministeerium on Eesti kontaktpunktiks Davosi võrgustikus, mis seab ruumile mõju avaldavate tegevuste eesmärgiks loodava keskkonna kultuurilise kvaliteedi ja rõhutab, et elukeskkonna kujundamine on kultuuriline akt. Davosi protsessi raames välja töötatud hea ruumikultuuri

Arhitektuurivaldkonna olulisim tegevus on kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete juurutamine.

kvaliteedikriteeriumid näevad ette, et loodav keskkond peab olema otstarbekohane, esteetiliselt nauditav, kohaliku konteksti arvestav, mitmekesisust soodustav ja inimesi ühendav, kliima-ja keskkonnasõbralik, majanduslikku väärtust lisav, hea kohatunnetusega ja teadlikult juhitud ruumiloomeprotsessi läbi sündinud. Davosi kvaliteedikriteeriumeid viiakse hetkel sisse ka ehitusseadustikku, samuti on neid kasutatud Ukraina peremajade arhitektuurikonkursil, arhitektuuri ja disaini arendusprojektide taotlusvoorus, nende kaasava rakendamise eest kannab ühtlasi hoolt kandma Maa- ja Ruumiameti riigiarhitekti tiim.

⁴ Kuna moodsiku näitaja põhineb ettevõtete majandusaasta aruannetel, siis tuleb vastav näitaja viibega, kuna septembri 2026. seisuga on olulises mahus 2025. aasta majandusaasta aruandeid veel esitamata. Moodsiku näitaja kohta info tuleb planeeritavalt detsembris 2026.

Kvaliteetsete ruumilahenduste eelduseks on läbimõeldud ruumiotsused. 2025. aasta alguses käivitatud Maa- ja Ruumiameti tegevuse eesmärgiks on koondada riigi ruumilise arengu tervikvaade ja tagada läbimõeldud ruumiotsused nii rohepöörde elluviimisel, rahvastikum muutustega kohanemisel kui kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete juurutamisel. 2025. aastal alustas ametis tööd Eesti esimene riigiarhitekt, 2026. aastal alustas tema tiimis arhitektuurinõunik - mõlemad vastutavad ühtlasi arhitektuuripoliitika rakendamise eest. Arhitektuuripoliitika põhineb samanimelisel dokumendil „Eesti arhitektuuripoliitika“ (Vabariigi Valitsus kiitis heaks 2002. aastal) ja selle siht on käsitleda ehitatud keskkonda Eesti rahvusliku rikkuse ühe osana ning säilitada ja kasvatada selle väärtust.

Samuti toetab Kultuuriministeerium professionaalset arhitektuuri loomingu ja väärtarhitektuuri loomist. Arhitektuuri valdkond toimib suures osas turupõhiselt – arhitektuurbüroodes pakutakse erinevaid teenuseid ja tehakse tellimuspõhist tööd. See osa valdkonnast on tänu erarahale kõrgemini tasustatud. Samas sisaldab see suures hulgas tehnilist projekteerimistööd, mitte loomingu tööd. Loomingulisele tööle ja valdkonna arendamisele keskenduvad arhitektid, kes tegelevad näiteks väikevormide, näitusetegevuse, kirjutamise, arhitektuuripädevuse tõstmise või lihtsalt turu vajadustest mitte lähtuva arhitektitööga, sarnanevad toimetuleku poolest teiste kultuurivaldkondade loovisikutele, kelle toimetulek sõltub eelkõige avalikust rahastusest ja Kultuurkapitali toetustest. See osa valdkonnast vajab lisatähelepanu, sest tegeleb riigi kultuuripoliitika seisukohast oluliste temadega.

Selleks, et tagada ruumiloome ja ehitatud keskkonna kõrget taset, osaleb Kultuuriministeerium arhitekti kutset andva kogu tegevuses Eesti Arhitektide Liidu juures, sisearhitekti kutset andva kogu töös Eesti Sisearhitektide Liidu ning maastikuarhitekti kutset andva kogu töös Eesti Maastikuarhitektide Liidu juures.

Arhitektuuri valdkonna kitsaskohtade lahendamiseks tuleb tõsta läbivalt avaliku ja erasektori ruumipädevust – asjatundlikkust ja vastutusvõimet ruumi arengut mõjutavate otsuste kujundamisel ja elluviimisel, sh arendada ruumiharidust üldhariduskoolist alates. Ruumihariduse edendamisel maast-madalast on oluline partner Arhitektuurikool (MTÜ Ruumiharidus), kes panustab ka ruumihariduse edendamisele üldhariduskoolis. Ruumikoolituste läbiviimisel on oluline partner Eesti Arhitektuurikeskus.

Kuigi kehtiva riigihangete seadusega on raamistik ideekonkursside korraldamiseks ja väärtuspõhiste riigihangete läbiviimiseks tagatud, teeb Kultuuriministeerium koostööd valdkonna erialaliitudega – eeskätt Eesti Arhitektide Liiduga ja ettevõttega Riigi Kinnisvara AS, et töötada välja riigihanke läbiviimise parim praktika ja juurutada väärtuspõhise hangete läbiviimist ning tagada kvaliteetse ehitatud keskkonna areng ja autoriõiguste kaitse selle loomisel.

Kultuuriministeerium toetab Eesti Arhitektuurikeskust kui strateegilist partnerit tegevustoetusega. Lisaks toetab ministeerium taotlusvooru kaudu arhitektuuri ja disaini valdkondade arendusprojekte ning arhitekte ja disainereid loovisikutena erialaliitude (Eesti Arhitektide Liit, Eesti Sisearhitektide Liit, Eesti Maastikuarhitektide Liit, Eesti Disainerite Liit, Eesti Kujundusgraafikute Liit) kaudu. Oluline roll on valdkondlikul mäluasutusel SA Eesti Arhitektuurimuuseumil, kus toimub hulgaliselt arhitektide loomingut tutvustavaid näitusi, loenguid jpm.

Valdkonna loovisikuid toetab arhitektuuri loomealal Eesti Arhitektide Liit (üle 400 liikme), Eesti Sisearhitektide Liit (üle 200 liikme) ja Eesti Maastikuarhitektide Liit (ligi 100 liiget) jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastaval loomealal tegutsejatele loometoetusi ja stipendiume. Arhitektuuri valdkonda toetatakse ka Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali kaudu.

Eesti hea arhitektuurimaa mainele aitab kaasa Eesti rahvusvaheline nähtavus Veneetsia Arhitektuuribiennaalil, mis on suurim riiklikul esindusel põhinev rahvusvaheline arhitektuurinäitus. Eesti väljapaneku ellu viimist 2025. aasta biennaalil juhtis Kultuuriministeerium (kaaskorraldaja SA Eesti Arhitektuurimuuseum) ning Eestit esindanud projekt Helena Männa, Elina Liiva, Keiti Lige projekt "Las ma soojendan Sind" (Helena Männa, Elina Liiva, Keiti Lige) pälvis erakordselt laia rahvusvaheliste tähelepanu eri meediaväljaannetes, sh *Guardian*, *Dezeen*, *Bloomberg* jne väga positiivseid hinnanguid arhitektuuriteoreetikutelt ja kriitikutelt. 2027. aasta Eesti väljapaneku korraldamise hanke võitis SA Eesti Arhitektuurimuuseum.

Disaini valdkonnas toetab riik disaini valdkondlikke loomeliite (Eesti Disainerite Liit, Eesti Kujundusgraafikute Liit) ja valdkondlikku arenduskeskust (Eesti Disainikeskus) tegevustoetusega. Valdkondlikult olulisi algatusi on toetatud juba eelnimetatud taotlusvooriga „Arhitektuuri ja disaini arendusprojektid“. Valdkonna loovisikuid toetab disaini loomealal Eesti Disainerite Liit (ligi 200 liiget) ja Eesti Kujundusgraafikute Liit (üle 100 liikme). Valdkondliku mäluasutusena väärib esiletõstmist SA Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum, kus toimub disainerite loomingut tutvustavaid näitusi, loenguid jpm. Disainivaldkonna arendamine tugineb valdkonnasisesele arengukavale. See valdkonnasisene kokkulepe sõnastab visiooni, strateegilised suunad, eesmärgid ja huvigrupid ning pakub valdkonnast sündinud vaadet sellele, kuidas rakendada disaini paremini majanduse ja ühiskonna hüvanguks. Eesti Disainikeskus tegeleb aktiivselt ka ringdisainialase teadlikkuse tõstmisega, mis toetab ringmajanduse eesmärkide saavutamist.

2023. läbi viidud uuring „Disainikasutus Eesti ettevõtetes ja sihtasutustes“ näitas, et Eesti ettevõtted ja asutused on hakanud aina rohkem ja teadlikumalt disaini kasutama. Uuringust ilmnes, et tellijad on üha disainiteadlikumad ja avatumad disaini kasutamiseks mitte ainult toodete ja teenuste visuaalse identiteedi kujundamisel, vaid ka läbivalt teistes arendusprotsessides ja strateegia kujundamisel. Disain tähendab tellija jaoks üha enam kasutajasõbralikke, hästi töötavaid, kliendi vajadustele vastavaid teenuseid ja tooteid, ning on saamas kõigi toimingute lahutamatuks osaks. Selleks, et ettevõtteid ja riigiasutusi veel enam ja teadlikumalt disaini rakendada õhutada, tuleb tegeleda aga süsteemsemalt riigihangete süsteemi parandamise ja avaliku

Eesti ettevõtted ja asutused on hakanud aina rohkem ja teadlikumalt disaini kasutama.

sektori eeskuju, disainipädevuse tõstmise ja targa tellija kasvatamise, ning edulugude ja parimate praktikate jagamisega. Disainipädevust on vaja ühiskonnas laiemalt tõsta ning professionaalset disaini on vaja teadlikumalt edendada. Samuti on oluline muuta avalikke teenuseid kasutajasõbralikumaks inimkeskse lähenemise abil ning seeläbi aidata kaasa uuenduslike, funktsionaalsete, keskkonnasäästlike, kasutajasõbralike ja atraktiivsete teenuste ja lahenduste väljatöötamisele ning kaasava ja turvalise keskkonna kujundamisele. Oluline on rakendada Riigikantselei juures töötanud

Arhitektuuri valdkonna kitsaskohtade lahendamiseks tuleb tõsta läbivalt avaliku ja erasektori ruumipädevust.

ligipääsetavuse rakkerühma lõppraportist tulenevaid kaasava disaini soovitusi, mille põhirõhk on kättesaadavusel, ligipääsetavusel ja kasutajagruppide võrdsustamisel.

Disaini valdkonnas on ka uus kutsekvalifikatsiooni süsteem – lisaks on oluline disainerite täiendõppe arendamine koos disainivaldkonna TA-võimekuse tõstmisega. Samuti on vajalik tagada ringdisaini auditite, sprintide ja koolituste läbiviimine ettevõtetes ja organisatsioonides – ringdisaini põhimõtete järgimine aitab luua uuenduslikke lahendusi ja tooteid, mis tuginevad loodusvarade mõistlikule tarbimisele, jäätmete vähendamisele ja uuenduslike ärimudelite loomisele. Disainivaldkonna jaoks on oluline disaini distsipliini ja praktikate toetamise selgem ja arusaadavam sõnastamine, valdkonna omapära nähtavamaks tegemine. Selle nimel on vajalik toetada disaini erinevate praktikatega seotud tegevusi ja algatusi, loovisikuid, nende loomingut, sellega seotud otsinguid ja eksperimenteerimist, valdkonna edendamisele suunatud ettevõtmisi, rahvusvahelistumist, seotud pärandi säilitamist ja ennistamist ning panustamist ühiskondlikku heaolusse.

Arenguvajadused

- Toetada kõrge kunstilise kvaliteedi ja ekspordi potentsiaaliga arhitektuuri- ja disainiloomingut; käivitada väärtarhitektuuri ja -disaini loomingut soodustavaid tegevusi (sh muutuste käivitamine uute konkursitüüpide, toetuste, *diversity-equality-inclusion* teemades jt valdkondlikes valupunktides).
- Suurendada strateegiliste partnerorganisatsioonide tegevustoetust, et tagada valdkondlike arendustegevuste jätkumine rahastaja ootustes (väljatöötamisel Eesti Arhitektuurikeskusele) määratletud ülesannete täitmiseks oodatud mahu.
- Toetada regulaarselt toimuvaid arhitektuuri- ja disainivaldkonna rahvusvahelisi sündmusi, eelkõige riiklikul osalusel põhinevatel suursündmustel osalemist. Leida vahendid Veneetsia Arhitektuuribiennaali Eesti väljapaneku kõrgetasemeliseks läbiviimiseks (baasrahastuse näol), et hoida rahvusvaheliselt hea arhitektuurimaa kuvandit.
- Toetada MARU riigiarhitekti büroosse arhitektide ja teiste ruumilooje ekspertide ametikohtade loomist, olemasoleva arhitektuuripoliitika elluviimiseks ning kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete juurutamiseks.
- Kaasajastada arhitektuuripoliitika dokumenti ning kvaliteetse ruumi aluspõhimõtted ja leida lahendused kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetega kaasavaks rakendamiseks erinevatel haldustasanditel kõikides ruumiloojeprotsessides, et kvaliteetne elukeskkond jõuaks kõigi elanikeni.
- Jätkata (koostöös RKASi jt osapooltega) väärtuspõhise riigihangete läbiviimise parima praktika väljatöötamist, mis lõpetaks odavhangete eelistamise ja tagaks kvaliteetse ehitatud keskkonna arengu ja autoriõiguste kaitse selle loomisel.
- Jätkata Ukraina ülesehitamise toetamist ja näidata ülesehitustöösse panustamisel siinseid parimaid praktikaid, kaasates protsessi arhitekte ja teisi erialaeksperte, lähtudes kvaliteedi ja kestlikkuse põhimõtetest, korraldades parimate lahenduste leidmiseks arhitektuurikonkursse.
- Tagada võimalusel püsitoetus ruumi- ja disainipoliitika eesmärgi täitvatele projektidele ja partneritele (nt algatused nagu Arhitektuurikool ja Vares), mis on valdkonnale olulise pikaajalise tegevusega ning täidavad arengukava eesmärgi.
- Rakendada senisest tõhusamalt disainivõimekust, et rohkem ettevõtteid ja asutusi teadvustaks disaini innovatsiooni ja strateegia võtmeosana ja paigutuks "disainiredeli" kõrgematele astmetele, läbi nt muutuste innovatsiooni soodustavas seadusandluse, väärtus- ja kvaliteedipõhiste riigihangete ning disainipädevust rakendavate innovatsioonihangete juurutamise. Arendada disaini valdkonda

riigihangete süsteemi parandamise ja avaliku sektori eeskujuga; disainipädevuse tõstmise ja targa tellija kasvatamisega; edulugude ja parimate praktikate jagamisega.

- Arendada disaini valdkonda loomemajanduse ja kultuurieksporti lipulaevana (arvestades selle rolli identiteedi-, kuvandi-, brändiloomes).

Tegevus 2. Audiovisuaalpoliitika

Tegevuse eesmärk: Filmivaldkond on kunstiliselt mitmekesine ja Eesti film on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline.

Tegevuse mõõdikud	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Kinokülastuste arv, mln <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	2,47	2,39	3,1	2,4	2,4	2,4	2,4
Laste ja noorte külastuste osakaal kõigist kinokülastustest, % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	40	39	40	40	40	40	40
Aastas esilinastunud Eesti Filmi Instituudi toetatud täispikkade filmide arv (mängu-, dokumentaal- ja animafilmid) <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	19	23	17	17	17	17	17

Mõõdikute näitajad toovad välja audiovisuaalpoliitika seiratavad olulisimad tulemusnäitajad – kinokülastuste arvu ning laste ja noorte külastuste osakaalu kinokülastustest. Kinokülastuste arv aastas ei ole otseselt seotud rahastamise eesmärkidega, kuid väljendab kinokultuuri, nii erasektori opereeritava kinoturu kui rahvusliku filmi olukorda tervikuna. Laste ja noorte külastustes on kuni 12-aastased kinokülastajad, õpilase ja üliõpilase piletil vanusepiiri ei ole ning mitte-õppivad noored ei ole külastuste hulka arvestatud. Lisaks on mõõdikuks aastas esilinastunud EFI toetatud täispikkade filmide arv, mis näitab otsest seost riigieelarvest rahastuse ja tulemuse vahel.

Riik loob eelduseid professionaalse filmitootmise järjepidevuse püsimiseks. Toetatakse kõiki filmi väärtusahela etappe, mängu-, anima- ja dokumentaalfilmide arendamist, tootmist, levitamist ja turundamist. Kõiki olulisemaid filmivaldkonna tegevusi viib täide Sihtasutus Eesti Filmi Instituut (EFI), EFI haldab suurt osa Eesti filmipärandist ja toetab väärtfilmikinode toetuse kaudu väärtfilmide levi. Tegevuse vahendid on valdavalt suunatud rahvuslike

filmide tootmiseks ja Eesti filmikultuuri arendamiseks nii Eestis kui rahvusvaheliselt. Eesti filmide turuosa tõusis 2025. aastal, mis osaliselt on põhjendatav 2024. aasta kasvanud eelarvega. Samuti tõusis EFI SA-le kuuluva kino külastatavus olukorras, kus kinokülastuste arv Eestis tervikuna langes.

**Eesti filmi turuosa
tõusis kogu
kinolevist ligikaudu
14%-ni.**

Kinokülastuste arv jätkas langemist ka 2025. aastal ning külastusi toimus 2,39 miljonit (kokku 2,47 miljonit külastust 2024). Eesti filmi turuosa kogu kinolevist tõusis 2025. aastal 13,98%-le (2024. aastal 13,11%). Väljakutseks on kinokülastuste arvu ning Eesti filmi turuosa kasvatamine, mis sõltub paljuski kinoketiga Apollo seotud ja riigi toetuseta valminud filmide edust. Eesti filmi turuosa eesmärgi saavutamiseks on esmajärgus vajalik tootmismahdade kasvatamine kriitilise tasemeni (6–7 mängufilmi aastas) ning inflatsiooni mõjude tasandamine. Filmide arv ja eelarvetase tagavad parema nähtavuse

rahvusvahelisel turul. 2025. aastal sõlmiti lepingud senise arendaja ja Kultuurkapitaliga filmilinnaku rajamiseks Eesti Filmi Instituudile kuuluva OÜ Tallinnfilm poolt ning töötatud on ehitusprojekti eriosadega.

Väärtfilmikinod toovad publikuni Euroopa ja maailma mitmekesise filmiparemiku, mis tavarepertuaarist keerulisema sisu tõttu kommertskinodes ekraanidele ei jõua. Väärtfilmide levi soodustab mitmekesise kultuuriruumi loomist, nagu ka ministeeriumi toetus Põhjamaade ainsale A-kategooria filmifestivalile „Pimedate Ööde Filmifestival“ (PÖFF). Samuti jätkub tagasimaksefondi Film Estonia meetme rakendamine ja turuolukorrast lähtuv ümberkujundamine eesmärgiga tuua Eestisse välisriikide produktsioone. Koosmõjus valmiva filmivõtete paviljoniga soodustab Film Estonia toetusmeede filmisektori ja valdkonna talentide rahvusvahelistumist, majanduslikku kasvu ja professionaalsete oskuste arengut.

Eesti filmiprojekte toetavad regulaarselt teiste riikide filmifondid, Loov Euroopa MEDIA erinevad alaprogrammid ja Euroopa Nõukogu filmifond Eurimages. Kohaliku filmi- ja meediatööstuse potentsiaali uurivad ja arendavad ka Tallinna Ülikooli kultuuriandmete analüüsi teadusprojekt CUDAN ning rahvusvaheline väikeriikide koostööprojekt CRESCINE.

Lähtuvalt Euroopa Liidu audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi artikli 13 lõikest 2 on jätkunud mudeli väljatöötamine, kus nii kohalikud kui rahvusvahelised audiovisuaalmeedia teenuseid pakkuvad platvormid panustavad kohaliku filmi ja sarjatootmisesse. EL audiovisuaalmeediateenuste direktiivi vastavate lõigete ülevõtmiseks jõuab meediateenuste seaduse muudatus Riigikokku menetlemiseks 2026. aastal.

Valdkonna loovisikuid toetab audiovisuaalse kunsti loomealal 2025. aastal enam kui 450 liikmega Eesti Kinoliit, jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavaid loometoetusi ja stipendiume. Jätkub filmivaldkonna loovisikute koondumine kitsamatesse erialaliitudesse. Riik toetab filmivaldkonda ka Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapitali kaudu.

Audiovisuaalvaldkonnas tegutsevatele ettevõtetele tugiteenuste pakkumiseks on kättesaadav ka Euroopa Regionaalarengu Fondi meetmest „Kultuuri valdkondadeüleline arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ taotletav toetus.

Digikultuuri valdkonnas jätkus 2025. aastal koostöö videomängude sektoriga oskuste ja kontaktide arendamiseks rahvusvaheliselt. Ühtlasi valmisid mitmete Euroopa riikidega koostöös Euroopa andmepõhise publikuarendamise ettepanekud valdkonna arendamiseks.

**2025. aastal sõlmiti
leping filmilinnaku
rajamiseks.**

Arenguvajadused

- Hoida filmivaldkonna tootmistoetusi varasemal tasemel, et muuhulgas tagada filmiloomingu žanriline mitmekesisus, anda võimalus uutele talentidele ja tuua kinno erinevaid sihtgrupe.
- Maailma audiovisuaaltööstuses omandavad suurema kaalu seriaalid. Eelarvelised piirangud on takistanud rahvusvahelistele standarditele vastavate seriaalide tegemist Eestis ja Eesti filmitööstuse jätkuvat rahvusvahelistumist olukorras, kus regiooni audiovisuaaltootmise käive tervikuna märgatavalt kasvab.
- Hoida ja arendada filmi tootmisteenuste keskkonna atraktiivsust üldise hinnatõusu ja võttepaikade kasvava konkurentsi tingimustes
- Toetada Eesti filmitööstust uute tehnoloogiate (*virtual production, extended reality*) kasutuselevõtmisel, uute sisuformaatide arendamisel ja teadmussiirdel teistesse valdkondadesse, nt arvutimängude valdkonda või kaitsetööstusesse. Toetada Eesti tootmiskeskonda kohandumisel tehisaru rakendustega audiovisuaalvaldkonnas.
- Leida jätkusuutlik lahendus, et luua meelepuudega inimestele ligipääs Eesti filmidele nii kinos kui kohalikel voogedastusplatvormidel. Ühtlasi loob parem ligipääs eeldused filmide rahvusliku turuosa kasvuks ja aitab tutvustada filmipärandit uue publikuni.
- Väärtfilmikinode olukord on muutunud kriitiliseks seoses uue kino lisandumise ja energiahindade kasvuga olukorras, kus toetus on enam kui 5 aastat püsinud samal tasemel või kahanenud. Väärtfilmikinod on oluline partner Eesti kunstiliselt nõudlike ja dokumentaalfilmide jõudmisel publikuni.
- Kuigi pärandi digiteerimisega on Eestil pikaajaline kogemus, on kunstide digitaliseerimine, publikuni viimine, uute formaatidega katsetamine ja andmestamisest tulenevate võimaluste rakendamine jäänud piisava tähelepanuta.

Tegevus 3. Etenduskunstide poliitika

Tegevuse eesmärk: Etenduskunstide valdkond on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tegevuse m õ õdikud	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Teatrik ü lastuste arv, mln <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	1,2	1,3	0,9	1,2	1,2	1,2	1,2
Laste- ja noortelavastuste osakaal uuslavastustest, % <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	30	22	30	30	30	30	30
Algup ä randite osakaal uuslavastustest (s õ nalavastused), % <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	42	54	45	45	45	45	45

Mõõdikud näitavad etenduskunstide poliitikas oluliste alaeesmärkkide – teatrikülastuste arvu, algupärandite osakaal ning laste- ja noortelavastuste osakaalu uuslavastustest – tänast seisu ning edasiste aastate eesmärktasemeid. Teatrikülastuste arv näitab teatrikunsti üldist kvaliteeti, kättesaadavust ja ligipäasetavust. Laste- ja noortelavastuste osakaal peegeldab sihtrühma vajadustele vastamist, valdkonna järelkasvu ning sihtrühmade kaasatust. Algupärandite osakaal näitab rahvuskultuuri ja loomekvaliteedi arengut. Riigipoolne rahastus aitab tagada teatritegevuse kättesaadavuse üle Eesti, suurendada laste ja noorte võimalusi teatrikunstist osa saada ning soodustada uue eesti dramaturgia teket, tuues seeläbi kaasa nii laiema publiku kaasamise kui ka sisulise arengu.

Etenduskunstide poliitika eesmärgiks on toetada valdkonna mitmekesisust ja etenduskunstide kättesaadavust üle Eesti, sh läbi vastava rahastamissüsteemi. Kultuuriministeerium toetab teatritegevust teatri omandivormist olenemata, st toetatakse nii riigi osalusega sihtasutusi kui ka era- ja munitsipaalätendusäsütusi.

Viimastel aastatel on Eestis olnud stabiilselt üle 1,2 miljoni teatrikülastuse aastas. Riigi osalusega sihtäsutustena tegutsevate etendäsutuste tegevustoetuste taotlusäooru kaudu toetati etendäsutusi mahus 24,3 miljonit eurot. 2025. aastal sõnastati riigi sihtäsutusena tegutsevatele etendäsutustele ka äsutaja ootused, et selgemalt juhtida etendäsutuste tegevusi lähtuvalt riigi strateegilistest eesmärkidest. Tulenevalt üldisest kulude kokkuhoiust vähendati munitsipaal- ja eraetendäsutuste tegevustoetuste taotlusäooru kogumahtu 4,14 mln eurole (2024. a 4,59 mln). 2025. aasta teatrikülastuste koguarv on selgumisel, kuid esmaste andmete põhjal on tulemus hinnanguliselt samal tasemel 2024. aastaga (1,2 mln). Läbi SA Eesti Teatri Agentuuri tegevustoetuse toetati 14 algupärase näidendi loomist ja 8 eestikeelse näidendi tõlkimist.

Teatrikülastuste arv on
viimastel aastatel
stabiilselt püsinud
1,2 miljoni
külastuskorra juures.

Riigikogu võttis 2022. a vastu uuendatud etendusasutuste seaduse, mille eesmärgiks on paremini toetada valdkonna mitmekesisust ja etenduskunstide kättesaadavust üle Eesti, sh korrastada rahastamissüsteem. Rahastuskorda reguleeriv ministri määrus töötati 2023. välja koostöös valdkonnaga ja hõlmas ka valdkonna välja pakutud loomingulise tegevusega seotud töö mahu arvestamise mudelit. Oluliselt täpsustati eeskätt era- ja KOV-i teatrite rahastamise tingimusi, mille tulemusel muutus rahastamise süsteem oluliselt läbipaistvamaks ning rahastusettepanekute kujunemine selgemaks. 2023. aastal täpsustati määrust suuresti lähtuvalt era- ja munitsipaaletendusasutuste kommentaaridest ning 2025. aasta

lõpus alustati määruse täpsustamist veelkord, et toetamise tingimused oleksid paremini kooskõlas valdkonna vajadustega.

Läbi edaspidi Kultuurkapitali poolt toetavate rahvusvaheliste etenduskunstide festivalide jõuab mitmesugune rahvusvaheline teatrikunst Eesti vaatajateni, samuti soodustatakse seeläbi rahvusvahelisi koostööprojekte. Pikemaks eesmärgiks on Eesti muutumine loomulikuks osaks etenduskunsti rahvusvahelise mobiilsuse võrgustikest ka väljaspool festivalide toimumise perioode. Eestisse tuuakse silmapaistvaid etenduskunstnikke, tutvustatakse nende loomingut ning kutsutakse produtsente ja festivalikuraatoreid vaatama siinseid lavastusi, et sünniks uued koostööprojektid.

Repertuaaris olevate lavastuste sihtgrupilist jaotust silmas pidades on jätkuvalt oluline hoida lastele ja noortele tehtavate ja omadramaturgial põhinevate uuslavastuste osakaalu, tagada professionaalse teatri kättesaadavus üle Eesti ning žanriliselt jälgida ka tantsulavastuste osakaalu uuslavastuste hulgas. Eesmärgiks on soosida ja motiveerida suuremate kunstiliste riskide võtmist kaasaegse tantsukunsti, kaasaegse etenduskunsti ja kaasaegse tsirkuse alavaldkondades, samuti toetada lastele ja noortele suunatud lavastusi nendes alavaldkondades.

Teatrikunsti regionaalse kättesaadavuse tagamiseks jagab toetusi Eesti Rahvakultuuri Keskuse programm "Teater maal". 2026. aastal täpsustati regionaalseks kättesaadavusteks antavate toetuste jagamise korda ministri määruse tasandil tagamaks läbipaistvust ja samas korralduslikku lihtsust.

Lisaks professionaalsele etenduskunstile tegutseb üle Eesti aktiivne harrastusteatrite kogukond, kuhu kuuluvad inimesed kõikidest vanuserühmadest ja mis korraldab samuti rohkelt piirkondlikke ja üle-eestilisi festivale. Teatrivõrgustiku jätkusuutliku toimimise jaoks arutatakse koostöövõimalusi kaasfinantseerimiseks kohalike omavalitsustega, sh professionaalsete proovivõimaluste tagamiseks KOV-i ruumides.

Eesti Teatri Agentuuri toetatakse läbi tegevustoetuse, mille abil ostab sihtasutus teiste tegevuste seas autoriloomingut ja tegeleb rahvusvahelistumisega. Vajalik on strateegiliste otsuste suurem andmepõhisus, milleks arendatakse Eesti Teatri Agentuuri kogutud teatristatistika pinnalt analüütilist võimekust.

Valdkonna loovisikuid toetavad etenduskunsti ja stsenograafia loomealal Eesti Näitlejate Liit (605 liiget), Eesti Lavastuskunstnike Liit (63 liiget), Eesti Lavastajate ja Dramaturgide Liit (148 liiget), Eesti Balletiliit (17183 liiget)

ja Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit (254 liiget)⁵ jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele tegutsejatele loometoetuse ja stipendiume.

Riik toetab etenduskunstide valdkonnas tegutsejaid, erinevaid organisatsioone ja sündmusi ka Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapitali kaudu.

Arenguvajadused

- Töötada välja koos valdkonnaga läbimõeldud toetusmudel, mis arvestaks erinevat liiki teatrivorme, sealhulgas kaasaegset tantsukunsti (arvestades selle grupipõhist loomust).
- Välja töötada mudelid riigi asutatud sihtasutustena toimivate etendusasutuste ja eraetendusasutuste koostööks, eriti regionaalses mõõtkes.
- Tagada Eesti etenduskunstide rahvusvaheline nähtavus ja maine Eesti Teatri Agentuuri eksporditegevuste toetamise kaudu.
- Säilitada regionaalset kättesaadavust läbi programmi „Teater maal“ ja kaaluda kohalike omavalitsuse kaasamist rahastusmudelisse.
- Suurendada laste ja noorte ligipääsu teatrile sõltumata perekonna sissetulekust ja elukohast, töötades välja sihitud toetus- ja soodustusmeetmed ning tugevdades koostööd haridusasutustega.
- Rakendada koos valdkonna esindusorganisatsioonide ja puuetega inimeste esindusorganisatsioonidega toimivad tehnilised lahendused ja nende finantseerimine ligipääsetavuse oluliseks tõstmiseks etendusasutustes.
- Töötada välja lahendused ja leida täiendavad vahendid loomingu kvaliteetseks ja süstemaatiliseks salvestamiseks ja digitaliseerimiseks. Eesmärgiks on, et digitaliseeritud materjalid ja erinevad valdkonna ajalugu koondavad infoandmebaasid moodustavad ühtse ja tervikliku, nii sisuliselt kui tehniliselt arendatud ning kaasaegsete kasutusvõimalustega digitaalse keskkonna.
- Tagada Eesti Teatri Agentuuri hallatava teatristatistika andmebaasi digitaal-tehniline ajakohasus ja turvalisus.

Tegevus 4. Kirjanduspoliitika

Tegevuse eesmärk: Eesti elanike lugemisharjumus on stabiilne või suureneb ning eesti kirjandus on rahvusvaheliselt nähtav.

Tegevuse mõõdikud	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Aastas ilmunud Eesti kirjanduse tõlgete arv, ilukirjandus	72	98	80	100	105	105	110

⁵ Liikmete arvud 2026. seisuga.

Möödik näitab, mitu Eesti ilukirjanduse tõlget aasta jooksul ilmub, peegeldades seeläbi Eesti autorite rahvusvahelist edu nii majanduslikus kui ka maine mõttes. Iga uus keel, millesse teos tõlgitakse, toob autorile täiendavat tulu. Samuti suurendavad kirjanduslikud kontaktid, tõlkijad ja tõlketegevus tervikuna Eesti kirjanduse nähtavust maailmas. Möödiku saavutamisele aitavad kaasa Eesti Kirjanduse Teabekeskuse ja Eesti Lastekirjanduse Keskuse sisuline töö ning Eesti Kirjastuste Liidu tegevus rahvusvahelistel raamatumessidel osalemise korraldamisel.

Kirjanduspoliitika eesmärgiks on riigi poolt kirjanduse kui omakeelse kultuuriruumi ühe alustala väärtustamine. Selleks loob ja rakendab Kultuuriministeerium toetusmehhanisme, mis toetavad Eesti autorite uute teoste loomist, edendavad kirjanduse populariseerimist ja laiemat kättesaadavust ja rahvusvahelist kättesaadavust. Eestikeelsete kirjandusteoste valik on lai ning iga lugeja peaks leidma endale sobiva. Samas vähenevad tiraažid ja raamatute hinnad tõusevad, mis piirab nende kättesaadavust. Raamatute kättesaadavus, lugemise populariseerimine ja kirjanduse väärtustamine on omakeelse kultuuri säilimiseks ja arendamiseks vajalikud eeldused. Lugejate kasvatamiseks on vaja head (laste)kirjandust, laste ja noorte lugema innustamist nii kodus, lasteaias kui ka koolis.

2025. aastal tähistati raamatuaastat "Eesti Raamat 500", sadade sündmuste, näituste ja ettevõtmistega. Raamatuaasta jõudis väga paljudesse kohtadesse üle Eesti ja puudutas väga paljusid inimesi. Kirjandus, raamatud ja lugemine jõudis rohkem ka ajakirjandusse, teles ja raadios oli rohkem saateid kui kunagi varem. Raamatuaasta raames viidi läbi ka ulatuslik uuring lugemisest. Lugemisuuringu (2025) järgi loeb raamatuid regulaarselt 34% Eesti elanikest, samal ajal kui 26% ei loe üldse või loevad väga harva. Kõige aktiivsemad lugejad on noorim (15–24) ja vanim (65–79) vanuserühm, ning naised loevad kaks korda rohkem kui mehed. Paberraamat on jätkuvalt valdav lugemisviis – 75% eelistab seda⁶.

Eesti oli 2025. aastal rahvusvahelisel lasteraamatute messil Bolognas peakülaline. Eesti eesmärk messi peakülalisena oli eelkõige tutvustada maailmale eesti lastekirjandust ning luua koostöösuhteid raamatute ilmutamiseks teistes riikides. Eesti lastekirjandus on teemadelt kaasaegne ja üllatav, isikupärase ja mitmekesise illustratsiooniga ning kvaliteetselt kirjastatud. Peakülalise programmis oli üle 25 sündmuse – 10 vestlusringi lastekirjanduse aktuaalsetel teemadel esinejatega Eestist ja välismaalt, samuti kohtumisi autoritega ning mitmeid illustratsiooni- ja raamatunäituseid. Kokku oli messil esindatud ligi 100 eesti autori ja illustraatori looming. Messi peahallis eksponeeriti näitusel „Hello! Tere!“ 40 eesti raamatukunstniku loomingut, kelle hulgas on nii tuntud ja hinnatud vanameistreid kui ka paari-kolme raamatuga tippu tõusnud noori illustraatoreid.

Kuigi pühendunud lugejate huvi püsib ning raamatukogude kasutamine kasvab, vähenevad kärbete tõttu teavikute soetamise vahendid, mis muudab uuema kirjanduse vähem kättesaadavaks.

Raamatuaastat
"Eesti Raamat 500",
tähistati sadade
sündmuste, näituste
ja ettevõtmistega
üle Eesti.

⁶ Allikas: Raamatuaasta lugemisuuring 2025 „Eestlane loeb“, koostaja Marju Lauristin, Eesti Rahvusraamatukogu

Erilist tähelepanu vajab laste- ja noortekirjandus ning lugemishuvi edendamine, sealhulgas Eesti Lastekirjanduse Keskuse programmid, näiteks Lugemisisu, et tagada eesti keeles lugema harjunud uute põlvkondade kujunemine. Lugemisisu programm toimib koostöös koolide ja raamatukogudega ning seepärast on kirjanduspoliitika on tihedalt seotud raamatukogupoliitikaga. Paljudes paikades on raamatukogud ainus võimalus raamatutele ligi pääseda, sest raamatupoode leidub vaid vähestes linnades. Seetõttu on vajalik suurendada rahvaraamatukogude teavikute osturaha ning tagada raamatute, eriti aga uuema kirjanduse kättesaadavus üle kogu Eesti.

Raamatukogude teavikute ostu toetamisel ei tohi unustada autoreid, kelle teoseid loetakse. Õiglane laenutushüvitis raamatukogudes laenutatud teoste eest toetab loovisikuid ning võiks olla kirjanikupalga kõrval oluline sissetulekuallikas. Kirjanduse kättesaadavust mõjutavad ka võimalikud rahvaraamatukogude võrgu muudatused.

**Erilist tähelepanu on
vaja suunata laste- ja
noortekirjandusele
ning lugemishuvi
edendamisele.**

Alates 2023. aastast toetab Kultuuriministeerium uue riikliku tähtpäeva – eesti kirjanduse päeva tähistamist – ning kirjandusõpetaja preemia väljaandmist. 2025. aastal sai riikliku palka 15 kirjanikku. Kirjanikupalk annab tippvormis kirjanikule võimaluse keskenduda loomingule ja tagab talle sotsiaalsed garantiid. Luges kasvavad laia silmaringiga, avatud meele ja hea keeleoskusega kodanikud, nii ongi riigi kohus pöörata suuremat tähelepanu laste- ja noorte lugemusele, lugema innustamisele ja ka eesti keelsele lasteraamatule.

Eesti kirjanduse rahvusvahelise nähtavuse tagamisel on oluline roll Eesti Kirjanduse Teabekeskusel, Eesti Lastekirjanduse Keskusel ja Eesti Kirjastuste Liidul. Kultuuriministeerium toetab nende tegevust,

rahastades muu hulgas Eesti osalemist rahvusvahelistel raamatumessidel, aga ka tõlkijate koolitamist, stipendiume ja residentuure. Lastekirjanduse kõrval panustatakse ka illustratsioonide ekspordipotentsiaali kasvatamisse.

Kirjanduse rahvusvahelistumine toetab kirjanike ja tõlkijate toimetulekut ning loob täiendavaid sissetulekuvõimalusi autoreile, kelle teoste õigusi müüakse välismaale. Seetõttu on oluline tagada seda valdkonda arendavate organisatsioonide jätkusuutlik rahastamine ja toetada projekte, mis tugevdavad Eesti esindatust rahvusvahelisel kirjandusturul.

Eesti kirjanduselu rahvusvahelistumist toetavad ka siin toimuvad suursündmused, end juba tõestanud ja ka publiku seas menud festivalid HeadRead Tallinnas ja Prima Vista UNESCO kirjanduslinnas Tartus. Eestis toimuvaid rahvusvahelise mõõtmega kirjandusfestivalide (HeadRead ja PrimaVista) toetab projektipõhiselt Kultuurkapital, kuid see ei taga sündmuse korraldajatele vajalikku stabiilsust ega kindlustunnet.

Kultuuriministeeriumi asutatud ja toetatav Sihtasutus Kultuurileht annab jätkuvalt välja Eesti tähtsamaid kultuuriajakirju ja -ajalehti: Akadeemia, Keel ja Kirjandus, Kunst.ee, Looming, Loomingu Raamatukogu, Muusika, Sirp, Teater.Muusika.Kino, Täheke, Vikerkaar, Õpetajate Leht, Värske Rõhk, Hea Laps, võrukeelne Uma Leht ja Müürileht. Neist mitmed on pühendunud Eesti kirjanike originaalloomingu avaldamisele ja kirjanduselu peegeldamisele, kõik väljaanded edendavad aga emakeelset kriitikakultuuri laiemalt. Kultuurilehe honorarifondi

võimalused loovisikute tööd tasustada on aasta-aastalt paranenud, kuid jäävad veel töö õiglase tasustamise osas kultuuritöötaja miinimumi standardile alla.

Valdkonna loovisikuid toetab Eesti Kirjanike Liit (355 liige, 2026) jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele kirjanduse loomealal tegutsejatele loometoetuse ja stipendiume.

Riik toetab kirjanduselu, loometööd ja kirjastamist ka Kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitali kaudu, kelle kanda on autorite toimetulek, loometöötasude ja stipendiumite näol, aga ka kirjandussündmuste rahastamine, näiteks ka Eestis toimuvate rahvusvaheliste kirjandusfestivalide korraldamise rahastamine. Kirjanduse rahvusvahelise nähtavuse suurendamiseks panustab ka Kultuurkapitali tõlkeprogramm Traducta, kust saab taotleda toetust eesti kirjanduse tõlkimiseks ja väljaandmiseks.

Arenguvajadused

- Tagada laenutushüvitise ja reprograafiahüvitise maksmine autoritele (kirjanikud, tõlkijad, illustraatorid) ja kirjastustele.
- Tagada toetus Eesti Lastekirjanduse Keskuse lugemise populariseerimise programmide elluviimiseks ja programmi „Lugemisisu“ laiendamiseks üle Eesti, erinevate lugemist populariseerivate tegevuste arendamiseks ning Eesti lastekirjanduse ja illustratsioonide rahvusvaheliselt tuntuks tegemiseks.
- Tagada Eesti kirjanduse rahvusvaheline nähtavus, maine, levik ja osalemine rahvusvahelistel raamatumessidel Eesti Kirjanduse Teabekeskuse ja Eesti Lastekirjanduse Keskuse ning Eesti Kirjastuste Liidu järjepideva rahastamise kaudu.
- Eestis toimuvate rahvusvaheliste kirjandusfestivalide toetamine, mis tagab sündmuse korraldajatele vajaliku stabiilsuse.

Tegevus 5. Kunstipoliitika

Tegevuse eesmärk: Kunstielu on mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tegevuse mõõdikud	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Rahvusvaheliste (välisosalusega) kunstinäituste osakaal kõigist Eestis korraldatud näitustest	20	23	20	20	20	20	20
<i>Allikas: Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus</i>							

Rahvusvahelistumine on olnud Eesti kultuuripoliitika keskseid prioriteete läbi aastakümnete, seega mõõdetakse kunstipoliitika tulemuslikkust läbi vastava mõõdiku. Mõõdik on kunstielu baromeetriks – kui tase peaks langema alla sihttaset, st vähem kui viiendik Eestis korraldatud näitustest sisaldaks rahvusvahelist komponenti, peaks tundma muret kultuuriruumi jätkusuutlikkuse, dialoogivõime ja rahvusvahelise relevantsuse pärast.

Rahvusvahelistumine on kahesuunaline, siin väliskunstnike ja –kuraatorite kaasamine avab uksi meie loojatele mujal ning pakub meie publikule mitmekesist vaatamist. Rahvusvahelise programmi koostamine on eelarvemahukas ning seotud riskide ja eeldustega, mis näitavad kunstiasutuste elujõulisust. Kultuuriministeeriumi ja Kultuurkapitali rahastatud kunstielult ei saa tänaste eelarvemahtude juures eeldada suuremat rahvusvahelistumist, kuid võimaluste avardades oleks vajalik kindlasti märgatavalt suurem rahvusvaheliste näituste osakaal Eestis (mis vähesel määral saaks kasvada ka näituste üldarvu vähenemise teel, kuid siingi on kriitiline mitmekesisuse ja regionaalse haarde tagamine).

Kunsti valdkonna riigipoolse rahastuse eesmärk on tagada võimalusi kunsti loomiseks ja publikuni toomiseks, muuta Eesti kunst nähtavaks meil ja maailmas ning toetada valdkonna rahvusvahelistumist. Kultuuriministeeriumi eelarve kaudu rahastatakse eelkõige valdkonna loometööd, näitustegevust, rahvusvahelistumise tugitegevusi ja kunsti uurimist. Valdkonna tegevuste põhirahastaja on Eesti Kultuurkapital kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali kaudu. Avaliku rahastuse kogumaht ei võimalda endiselt loomeahela kõigi osade jätkusuutlikku toetamist. Erinevalt enamikest teistest loomealadest on aktiivses kunstielus (nüüdisloomes) suur roll ka mäluasutustel: kunsti avalikuks saamise peamine formaat on näitused, kunstimuuseumid panustavad sellesse märkimisväärselt ja suure rahvusvahelise mõjuga. Kunst on rahvusvaheline loomevaldkond, mille mõistmine ei sõltu keelepiiridest. Rahvusvahelistumine on olnud Eesti kultuuripoliitika keskseid prioriteete läbi aastakümnete ning Eesti kunsti nähtavuse tagamine rahvusvahelisel kunstimaastikul on praegugi äärmiselt oluline. Eesti loojate nähtavus ja tuntus maailmas on osa meie vaimsest julgeolekust.

**Eesti loojate
nähtavus ja tuntus
maailmas on osa
vaimsest
julgeolekust.**

Veneetsia biennaal on regulaarne rahvusvaheline kunstinäitus, mis toimub alates 1895. aastast. Eesti osaleb biennaalil rahvuspaviljoniga alates 1997. aastast ja see on suurim regulaarne avalikult rahastatud rahvusvaheline kunstiprojekt. 2024. aastal toimus konkurss 61. kunstibiennaali paviljoni näituse korraldamiseks 2026, mille võitis Merike Estna. 2024. aastal Eesti rahvuspaviljonis väljas olnud Edith Karlsoni näituse “Hora Lupi” edasiarendus avati 2026. a aprillis Helsingis Kiasmas, kunstniku järgmine suur näitus toimub juba septembris Dublinis. Biennaal loob võimalusi, mida sellel osalemata Eesti kunstile ei tekiks.

Rahvusvahelisi kunstisuhteid arendavad valdkondlik info- ja arenduskeskus (SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus ja Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus MTÜ) saavad ministeeriumilt osalist tegevustoetust. Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus kasutab valdkonna ekspordi võimendamiseks ka Euroopa Regionaalarengu Fondi meetmest „Kultuuri valdkondadeüleline arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine” taotletavat loomeettevõtjatele tugiteenuste pakkumise toetust. Muuhulgas toetatakse rahvusvahelistel kunstimessidel osalemist, galeristide koolitamist ja rahvusvahelisi turundustegevusi. Keskuste tööjaotus tagab valdkondliku ökosüsteemi tasakaalustatud arengu võimaldades hästi sihitud ekspertiisi ja tugiteenuste tagamise eriilmelise ja mitmekülgse valdkonna tegevustele mittetulunduslikust riikidevahelisest koostööst ja residentuuriprogrammidest rahvusvaheliste suurnäituste ja ekspordini rahvusvahelisel kunstiturul.

Valdkonna tegevuste eest vastutavad peamiselt mitteriiklikud organisatsioonid, millest suur osa ei saa Kultuuriministeeriumilt toetust. Valdkonna väheste stabiilsete töökohtade konkurentsivõime on nõrk, kuna

paljud organisatsioonid ei suuda kaasas käia riigi kultuuritöötaja palgamiinimumiga, eksperte on järjest keerulisem motiveerida ja hoida.

Kunsti avaliku rahastamise murekoht on endiselt Eesti Kultuurkapitalil lasuv ebaproportsionaalselt suur koormus kesksete institutsioonide tegevuse toetamisel. See pärsib omakorda võimalusi rahastada suure vabakutseliste arvuga valdkonna loometegevust ja maksta piisavas mahus loometöö tasu kunstnikele. Kultuurkapitali ja ministeeriumi rollijaotus on Kultuurkapitali poole kaldu, kelle vastutada on, et toimivate kunstiasutuste ring kataks valdkonna ökosüsteemi kõik olulisemad funktsioonid.

2025. aastal toimus
üle Eesti kokku
921
kunstinäitust.

Eraraha kaasamine on suurprojektide näitel kasvuteel (61. Veneetsia biennaali rahvuspaviljoni toetas taas rekordarv sponsoreid), kuid valdkonna üldine võimekus kaasata ettevõtete või eraisikute rahalist toetust on pigem vähene. Peamine põhjus on asjaolu, et kunstiasutused on väikesed, töötajaid ei jätku toetavate funktsioonide

täitmiseks, juhid panustavad suures osas ka sisutegevusse ning partnerlussuhete arendamine jääb tihti tagaplaanile.

Eesti kunsti elu on väga aktiivne. SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskuse andmetel toimus kunstinäitusi 2025. aastal üle Eesti kokku 918, mida külastas 2,3 mln inimest.

Suure osa Eestis korraldatavate kunstinäituste puhul ei ole kunstnikele esinemis- või töötasu ette nähtud. Kunstnike toimetulekut hindavad uuringud murettekitavalt kesiseks. Loometöö tasustamine on valdkonnas süsteemselt lahendamata. Aktiivseid tegevuskunstnikke on Eestis hinnanguliselt mitusada, valdkonna loomeliitude liikmeid üle 1000. Kunsti loomiseks vajalikku taristut (nt kunstnike ateljeed, töökojad) ja valdkonna tehnilist arengut korraldavad ja haldavad võimaluste piires kunstnike ettevõtted ja loomeliidud. Kujutava kunsti valdkonnas on loojate individuaalsed sisendkulud väga kõrged, eriti materjali- ja tehnoloogiamahukate teoste puhul. Kunstnikud vajavad oma tööks ruume ja tehnikat, mis tuleb hankida ja rahastada omatulust – pigem erandlikest näitusetasudest, teoste müügist või loometöö välise tööga teenitud tuludest – või katta Kultuurkapitali toetustest.

Valdkonna loovisikuid toetavad kujutava kunsti loomealadel Eesti Kunstnike Liit (990 liiget) ja Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing (143 liiget) jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele kunsti loomealal tegutsejatele loometoetusi ja võimalusel ka stipendiume. Alates 2024. aastast võimaldab Kultuurkapital kunstnikele loometöö tasu taotlemist, mida taotles kunsti valdkonnas 143 (summas 586 000) ja sai 81 inimest summas 151 000 eurot. 3-aastast kunstnikupalka makstakse korraka 20 kunstnikule MTÜ Eesti Kunstnike Liit kaudu.

Kunsti kättesaadavust publiku jaoks parandaks ligipääsetav laiapõhjaline kunstiharidus, professionaalne näitusepedagoogika, aktiivsem kunstikommunikatsioon ja kvaliteetne emakeelne kunstikriitika. Riigi panus publiku kaasamisele suunatud tegevustesse piirdub riigi sihtasutustega. Kunstiasutuste võimekus kommunikatsiooni panustada on erinev, kunsti nähtavus meedias kõikuv, eriti erameedias. Emakeelse kunstikriitika arenguks on siiski võimalused olemas, professionaalne tagasiside toimib. SA Kultuurileht annab

välja kvartaliajakirja kunst.ee, regulaarselt ilmub kunstikriitika ja kunstiteemaline esseistika ka ajakirjas Vikerkaar ning nädalalehes Sirp. SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus annab välja ka vaheldumisi veebis ja paberil ilmutat ingliskeelset hübriidajakirja "A Shade Colder" mis levib rahvusvaheliselt.

Kunstihoone renoveerimine Vabaduse väljakul on oluline tegevus, mille ehitustööd algasid 2025. aasta alguses ning näitusemaja avatakse publikule taas 2026. aasta lõpus. 2026. a teise poolde on praegu kavandatud Kunstihoone kolimine ning sel perioodil näitusi ei korraldata. Uutes ruumides kasvab näituste arv.

Keerulises seisus on kesksete näitusekorraldajate taristu (Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum, Tartu Kunstimaja, Eesti Kunstnike Liidu galeriid, jmt), kuid lähiaastatel ei ole riigil võimalust neid asutusi investeringutega toetada. Kunstielu piirkondliku ja rahvusvahelise konkurentsivõime säilitamiseks on oluline nii arendustegevuste jõustamine kui ka suurem tähelepanu kunstnike mobiilsusele, sh residentuurivõimalustele Eestis ja väljaspool. Rahvusvahelist tuntust kogunud Narva kunstiresidentuuri arendamist toetab ministeerium Eesti Kunstiakadeemia SA kaudu. Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse koordineerimisel toimib hetkel koostöö ISCP residentuuriga New Yorgis, BALTIC kunstikeskusega Ühendkuningriigis ja WIELSiga Brüsselis.

Kultuuriministeerium ei rahasta ühegi Eestis toimuva kunstifestivali tegevust. Neist kolm suuremat ja järjepidevamat: Tallinna Graafikatriennaal, Tallinna Fotokuu ja Tallinna Rakenduskunsti Triennaal väärksid projektipõhise Kultuurkapitali rahastuse asemel süsteemsemat ja järjepidevat toetust tegevuste paremaks planeerimiseks. Valdkonna potentsiaali kultuuriturismi arendamisel peaks süsteemsemalt ära kasutama, aga see eeldaks strateegilist partnerlust valdkonnaüleselt. Kunstielu terviku seisukohalt on oluline ka kunstiklassika uurimine ja tutvustamine, sealhulgas pädevate kuraatorite järelkasv, mistõttu on ministeerium alates 2018. aastast toetanud eraalgatusliku Konrad Mägi Sihtasutuse tegevust.

Lähiaastate suurim väljakutse on vabakutseliste töö põhineva valdkonna jätkusuutlikkuse tagamine, inimeste hoidmine ja valdkondliku ökosüsteemi stabiilsus.

Arenguvajadused

- Tagada SA Tallinna Kunstihoone renoveerimise edukas lõpuleviimine ja programmi käivitamine renoveeritud pindadel.
- Tagada võimalused vabakutseliste kunstnike avalikes näituseasutustes tehtava töö tasustamiseks ja valdkonna asutuste toimepidevuse tagamiseks.
- Ajakohastada kunstiasutuste tegevustoetuste maksmise põhimõtteid ja toetuse saajate ringi.
- Süsteemsem lähenemine rahvusvaheliselt võrgustunud pideva ja professionaalse programmiga loomemajade toetamisele.
- Säilitada riigi rahastatud residentuurikohtade arv mainekates keskustes välismaal.
- Tähelepanu vajavad Eestis toimuvad rahvusvahelised kunstifestivalid.
- Jätkata tuleb valdkonna arendustegevusi ja professionaalset rahvusvahelist koostööd.
- Noorte kunstnike professionaalse arengu toetamine, samuti loomekeskkonnad vajavad täiendavat tähelepanu.

Tegevus 6. Meediapoliitika

Tegevuse eesmärk: Eesti meedia on sõltumatu ja usaldusväärne infoallikas.

Tegevuse moodsikud	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Eesti Rahvusringhäälingu usaldusväärsus eestikeelse elanikkonna hulgas, % <i>Allikas: ERR</i>	83	81	82	82	82	81	81
Eesti Rahvusringhäälingu usaldusväärsus eesti keelest erineva emakeelega elanikkonna hulgas, % <i>Allikas: ERR</i>	47	38	46	42	42	42	42
ERR uudiskanalite katvus, % Eesti elanikest <i>Allikas: ERR</i>	-	80	-	80	80	80	80

Meedia tõhusa toimimise fundamentaalseks eelduseks on meedia usaldusväärsus. Sõltumatu ja usaldusväärse info kättesaadavuse tagamine on avalik-õigusliku meediaorganisatsiooni Eesti Rahvusringhäälingu (edaspidi ERR) üks peamisi eesmärke, mida seiratakse eeltoodud moodsikutega.

Kultuuriministeerium kujundab meediapoliitikat läbi meediavaldkonna õigusaktide ettevalmistamise. Ministeeriumi tegevus hõlmab ka meediateenuste ning infoühiskonna sisuteenuste ja uute tehnoloogiate arengute analüüsi ning ettepanekute tegemist poliitikasuundade seadmiseks. Kultuuriministeeriumi ülesandeks on tagada tasakaalustatud dualse meediasüsteemi (era- ja avalik-õigusliku meedia) areng. Tugev ja sõltumatu usaldusväärne meedia on sõnavabaduse garandiks.

Meediapoliitika kujundamise ja rakendamise tegevuse eelarve moodustab suuremas osas toetus avalik-õiguslik juriidilisele isikule Eesti Rahvusringhääling (ERR), kelle üks peamisi eesmärke on sõltumatu ja usaldusväärse info kättesaadavuse tagamine, millega panustatakse ka laiapindsesse riigikaitseks. ERR lähtub oma sisuvalikutes Eesti Rahvusringhäälingu seadusest ja ERR-i strateegilistest eesmärkidest. ERR soodustab oma tegevusega eesti keele ja kultuuri arengut, kultuurilise mitmekesisuse säilimist ning aitab kaasa Eesti ajaloo ja kultuuri jäädvustamisele ja hoidmisele.

**Meedia tõhusa
toimimise
fundamentaalseks
eelduseks on meedia
usaldusväärsus**

Eesti Rahvusringhääling andis 2025. a eetrisse kolme tele- (ETV, ETV2 ja ETV+) ning viite raadioprogrammi (Vikerraadio, Raadio 2, Raadio 4, Klassikaraadio ja Raadio Tallinn). Lisaks pakuti mitmekülgset meediasisu veebiportaalist err.ee (ja selle alamportaalidest) ning voogedastusplatvormil Jupiter. Tulenevalt sisendhindade kallinemisest, inflatsioonist ja eelarvelistest piirangutest optimeeriti originaalsisu tootmist, et maksimaalselt üritada täita ERRile seadusega pandud ülesandeid. Tänu täiendavale sihtfinantseeringule jätkati ERRi kui elutähtsa teenuse osutaja kriisikindluse parandamist. Seoses laiapõhise riigikaitse ülesandega määrati 2025. aastal ERR-le ja AS Levirale elutähtsa teenuse osutajate roll ja kehtestati toimepidevuse nõuded avalik-õigusliku meediateenuse ja selle osutamiseks vajaliku ringhäälinguvõrgu teenuse toimimise tagamisel. Kasutusele on võetud vastavad meetmed selle ülesande täitmiseks.

Eesti meediaturg on avatud, institutsionaalselt mitmekesine ja siin pakuvad teenuseid nii kohalikud kui ka rahvusvahelise tegevusulatuses ettevõtted. Sõnavabadus on demokraatliku ühiskonna üks alusväärtusi ja vaba meediaruum selle vältimatu osa. Eestis on praegu meediateenuste seadusega reguleeritud peamiselt audiovisuaalmeedia- ja raadioteenused. 2024. aastal vastu võetud Euroopa meediavabaduse määrus kehtestas kogu meediaruumi ühtsetel alustel hõlmava regulatsiooni. Meediavabadus, meediapädevused ja digipädevused on jätkuvalt olulised märksõnad Euroopa Liidu ja Euroopa Komisjoni uutes programmides ning dokumentides, et tagada ajakirjandusvabadus ka muutavas poliitilises keskkonnas ning pidevate kriiside kontekstis. Meedia tööhusa toimimise fundamentaalseks eelduseks on meedia usaldusväärsus. Usalduse loomine tugineb omakorda professionaalsel sõltumatul ajakirjandusel, mille sisuloo vajab toimetuste majanduslikku kindlustatust. 2025. aasta jõustunud Euroopa meediavabaduse määrus kohustab liikmesriike tagama avalik-õigusliku meediale piisavad, kestlikud ja prognoositavad rahalised vahendid, mis vastavad nende avaliku teenuse osutamise ülesandele ja võimele selle raames areneda. Nende vahendite määramine peab olema vaba valitsuse poliitilisest mõjust. Kultuuriministeeriumi poolt ettevalmistatud meediateenuste seaduse muudatused ajakohastavad oluliselt meediamaastriku korraldust, sh uut liiki sisu ja teenuste kasutamist ning viivad Eesti seadusandluse vastavusse kehtiva Euroopa meediavabaduse määruse nõuetega. Muudatused tugevdavad meediavabadust, suurendavad läbipaistvust ning ajakohastavad ringhäälingu regulatsiooni. Eelnõu läbis 8. aprillil 2026. Riigikogus esimese lugemise.

Vabariigi Valitsusele esitati Eesti Rahvusringhäälingu seaduse muutmise eelnõu, millega viiakse Eesti Rahvusringhäälingu rahastamise mudel vastavusse Euroopa meediavabaduse määruse Artikkel 5 nõuetega. Eesmärk on ajakohastada Eesti Rahvusringhäälingut puudutav regulatsioon nii, et Eesti Rahvusringhääling saaks täita vastavalt rahvusvaheliselt kokkulepitud põhimõtetele avaliku meediateenuse osutaja rolli võimalikult laia spektriga nii informatsioonilisel, hariduslikul kui ka meelelahutuslikul eesmärgil sisu pakkumisel mistahes ajal, kohal ja platvormil. Eelnõu esitati Vabariigi Valitsuse 2026.aasta jaanuaris. Eesti Rahvusringhääling (ERR) lähtub oma sisuvalikutes Eesti Rahvusringhäälingu seadusest ja ERR-i strateegilistest eesmärkidest, kuid meediaruumis toimunud kiirete arengute ning Euroopa meediavabaduse määruse nõuete ning meediatehnoloogiate arengu tõttu tuleb ERR-i seaduse muutmine lõpule viia.

ERR toetab oma tegevusega eesti keele ja kultuuri arengut, kultuurilise mitmekesisuse säilimist ning aitab kaasa Eesti ajaloo ja kultuuri jäädvustamisele ja hoidmisele.

Andmepõhiste poliitikaotsuste tegemiseks tuleb meediavaldkonda senisest tõhusamalt seirata. Andmepõhine pidev monitooring aitab edendada ka meedia eneserefleksiooni ja meediakriitikat. Eesti meediaturu konkurentsiolukord vajab pidevat seiret, et vältida avalikkusele info jagamise monopolide teket.

Suurte keelemudelite võimekuse arendamisel on vajalik kasutada kultuuriliselt rikkalikku, mitmekülgset, kvaliteetset ning usaldusväärset sisu. ERRi arhiiv on Eesti kontekstis selles osas suurim Eesti varamu. ERRi arhiivi materjalide kasutuselevõtt vajab kehtivaid autoriõiguste seadust ja isikuandmete kaitse seadust järgivat praktilist lahendust.

Tuleb jätkata aktiivset koostööd Euroopa Liidu institutsioonidega ja siseriiklikult Rahandusministeeriumiga, et luua kohalikele meediaettevõtetele Eesti turul tegutsemiseks võrdsed

konkurentsitingimused võrreldes globaalsete suurkorporatsioonidega.

Tulenevalt ajaloolistest põhjustest on Eesti informatsioon jagunenud keeleliselt kaheks – eesti- ja venekeelseks. Erameedia jaoks on venekeelse informatsiooni sisuka täitmise takistuseks turutõrge, mille ületamiseks on riik alates 2022. aastast erameediat rahaliselt toetanud. Toetuste eesmärgiks on ühise informatsiooni kujundamine ning venekeelse infovälja tasakaalustamine. Toetamine jätkub 1 mln euroga aastas 2024 – 2027.

Arenguvajadused

- Jätkata ERRi uue telekompleksi ehituse finantseerimist.
- Kaasajastada Eesti Rahvusringhäälingu seadus, sh ERR rahastamismudel.
- Analüüsida koostöös Eesti Keele Instituudi ning Justiits- ja Digiministeeriumiga võimalusi kasutada ERRi arhiivide materjale suurte keelemudelite (eestikeelse tehisaru) võimekuse arendamisel.
- Luua laiapindsele riigikaitsele suunatud vahendite toel ERR-ile võimekus tagada kriisiolukordades avalik-õigusliku meediateenuse toimimine.
- Ühise informatsiooni tugevdamiseks toetada ja võimestada kohalikke venekeelseid erameedia kanaleid.
- Aidata kaasa väärinfo leviku piiramisele läbi meediahariduse programmi.

Tegevus 7. Muusikapoliitika

Tegevuse eesmärk: Muusikavaldkond on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tegevuse moodsid	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Kontserdikülastuste arv <i>Allikas: Statistikaamet</i>	723 900	838 000	800 000	1 000 000	1 100 000	1 100 000	1 200 000
Eesti professionaalsete heliloojate uudisteoste esiettekannete arv <i>Allikas: Eesti Muusika Infokeskus</i>	204	184	170	170	170	170	170

Muusikapoliitika siht on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav muusikavaldkond. Kontserdikülastuste arv näitab moodsuna, kui suurel hulgal osaletakse aktiivselt muusikasündmustel. Kuigi koroonakriisist on möödas juba aastaid, ei ole kontsertidel osalemine veel taastunud: eesmärk on jõuda järk-järgult tagasi koroonaeelse tasemeni (2019. aastal 1,2 mln külastust). Seejuures on oluline, et Statistikaamet uuendaks oma andmeallikate koosseise. Kontserttegevuse kättesaadavuse tagamine sõltub eelarvest mitmel viisil, näiteks läbi riigi asutatud sihtasutuste (nt SA Eesti Kontsert korraldab kontserte suuremates kontserdimajades kui ka koolides üle Eesti) või toetusprogrammide (nt „Kontserdikorraldajad ja muusikakollektiivid“ on suunatud väiksematele erakorraldajatele ja -kollektiividele, kes veavad kontserdielu eest üle Eesti ja arendavad oma valdkondi). Kui eelarve väheneb, kahjustub valdkonna mitmekesisus ja kättesaadavus ennekõike väiksemates kohtades, kus kontserttegevus ei kata ära korraldamiseks vajalikke kulusid, sealhulgas professionaalsete esinejate ja korraldajate töötasusid. Muusikavaldkonnas on oluline loovisikute muusikaline aktiivsus, seega seiratakse moodsuga Eesti professionaalsete heliloojate uudisteoste esiettekannete arvu. Kultuuriministeerium toetab uute heliteoste tellimist ja valmimist toetusprogrammiga „Heliloomingu tellimine ja muusikaalased väljaanded“, läbi mille on eelarve otseselt seotud valmivate teoste arvuga, mõjutades nii otseselt loovisikute toimetulekut (heliloojate ja teiste autorite honorarid).

Kultuuriministeerium toetab muusikavaldkonnas erinevaid organisatsioone, kollektiive ja heliloojaid ning valdkonna rahvusvahelistumist. Eesti muusikavaldkonnas tegutseb kolm riigi asutatud kontserdiorganisatsiooni (SA Eesti Kontsert, SA Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, SA Eesti Filharmoonia Kammerkoor) ja kolm munitsipaalset kontserdiorganisatsiooni (Tallinna Filharmoonia, Pärnu Linnaorkester, Narva Linna Sümfooniaorkester). Taotlusvooru toetustega panustab Kultuuriministeerium eraõiguslike kontserdikorraldajate, kollektiivide ja heliloojate võimalustesse arendada interpretatsioonikunsti, uue heliloomingu teket ja noodimaterjali kättesaadavust ning elanikkonna võimaluste parandamisse juurdepääsuks professionaalsetele muusikasündmustele.

Aasta 2025. oli muusikavaldkonnas aktiivne aasta, mille märksõnad olid juubelid, rahvusvahelistumine ja suursündmused.

Aasta jooksul tähistati üle Eesti ja ka rahvusvaheliselt paljude eesti muusikalugu oluliselt mõjutanud heliloojate juubelisünnipäevi ja -aastapäevi. Kõige silmapaistvam ühiskondlikult oli neist Arvo Pärdi 90. sünnipäev, mis pälvis rohkelt rahvusvahelist tähelepanu. SA Arvo Pärdi Keskus võttis 2025. aastal arvele 1113 kontserti (nende hulgas festivalid, hooaja helilooja jmt). Kõige enam oli kontserte Saksamaal (165), Eestis (137) ja USAs ning

Suurbritannias (105 kontserti). Olulist rolli kandsid meie tippkollektiivid: üle maailma astusid Arvo Pärdi muusikal põhinevate kavade üles nii Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Vox Clamantis, Eesti Festivaliorkester kui ka Tallinna Kammerorkester, tänu kellele jõudis Eesti helilooming näiteks Carnegie Halli (USA) ja Barbicani kontserdimaja (ÜK) lavadele kui ka BBC Promsile. Aastast 2025. sai alguse Eesti kolmeaastane fookus Huddersfieldi nüüdismuusika festivalil (ÜK). Lisaks kaasus kümnekond muusikaorganisatsiooni Vabariigi Presidendi visiidiga Londonisse, mille käigus kohtuti oluliste muusikamajade esindajatega ning külastati Arvo Pärdi juubelile pühendatud kontserti Barbicani kontserdimajas. Oktoobris oli Dublinis toimunud Ireland Music Weekil esmakordselt rahvusvaheline fookus, mis tõi esile kolme Balti riigi muusikuid ja muusikaprofessionaale

Lisaks tähistati näiteks Olav Ehala 75. sünnipäeva. Samuti möödus Veljo Tormise sünnist 95 ja Lepo Sumera sünnist 75 aastat, rahvusklassikutest väärivad esiletoomist Artur Lemba 140. ja Eduard Tubina 120. sünniaastapäev. Paralleelselt heliloojatega tähistati kevadel 2025 festivalil Eesti Muusika Päevad olulisi heliloomingu valdkonna edendamise seotud institutsioonide juubeleid: loomeliidu Eesti Heliloojate Liidu 100. sünnipäeva ning muusikakirjastuse ja heliloomingu alase info levitaja Eesti Muusika Infokeskuse 30. aastapäeva.

Detsembris möödus omakorda 10 aastat SA Eesti Pillifondi asutamisest, tänu millele saavad eesti noored andekad interpreedid kasutada kõrge väärtusega keelpille ja poognaid. Nii kõlasid Arvo Pärdi juubelikontsertidel Carnegie Hallis kokku viis Pillifondi instrumenti, millel mängisid nii muusikud kahes orkestris kui ka viuldaja Hans Christian Aavik.

Jätkus rahvusvaheline kontserdielu: toimus mitmeid kontsertturneesid, koostööprojekte ning plaadistusi rahvusvaheliselt mainekatele plaadifirmadele.

Rahvusvahelistumisesse andsid panuse ka muusikafestivalid ja suursündmused Eestis. Toimusid traditsioonilised esitlusfestivalid nagu Tallinn Music Week, Jazzkaar ja Viljandi pärimusmuusika festival, suurt tähelepanu pälvisid ka helilooja Arvo Pärdi juubelit tähistanud Pärdi Päevad ja Pärnu Muusikafestival. Rekordilist aastat tähistas Tallinna Lauluväljak, kus astus üles mitmeid rahvusvahelisi artiste ning toimus laulupidu „Iseoma“, mille järel kohtusid rahvusvahelisel koorimuusika sümposiumil Leading Voices dirigendid, koorilauljad, mänedžerid ja koorielu korraldajad üle maailma.

Olulise järelkasvule suunatud sammuna sai aasta jooksul kokku kutsutud muusikavaldkonna haridus- ja noortetöö ümarlaud. SA Eesti Kontserdi eestvedamisel keskenduvad ümarlauas osalenud korraldajad koolikontsertide paremale lõimimisele haridussüsteemiga ning laste- ja noorteprogrammide produktsioonide arendamisele. Eeskuju näitas sügisel toimunud muusika- ja haridusvaldkonna koostööd edendav rahvusvaheline esitlusfestival-konverents YAMSession, mille tõi esmakordselt meile Eesti Pärimusmuusika Keskus.

Riigi kultuuri aastapreemiad pälvisid Hans Christian Aavik interpretatsioonilise tegevuse eest, Paavo Järvi Eesti muusika tutvustamise eest maailmas ning Duo Ruut (Ann-Lisett Rebane ja Katariina Kivi) albumi „Ilmateade“ ja uudisloomingu eest. Välisministeeriumi kultuuripreemia pälvis laulja Tommy Cash, kes esindas Eestit edukalt Eurovisiooni lauluvõistlusel.

Eesti muusikalugu oli
rahvusvaheliselt
silmapaistev.

Säravatest hetkedest hoolimata põrkusid paljud muusikavaldkonnas tegutsejad keerulisemaks muutuvate majandusoludega. Üldise elukalliduse tõusu taustal on vähenenud elanikkonna ostujõud ja kaalutakse rohkem, milliseid üritusi külastada. Inflatsiooni ja maksutõusude mõjul püsisid kõrgel ja kasvasid kontserdipaikade, festivali- ja kontserdikorraldajate jaoks kõigi teenuste hinnad, samal määral ei olnud aga võimalik tõsta kontserdipiletite hinda ning muusikute honorare. Mitmed muusikafestivalid, väiksemad kontserdipaigad või korraldajad teatasid oma tegutsemise lõpetamisest või olulisest vähendamisest. Sügisel jõudis meediatähelepanuni professionaalsete muusikute töötasude mahajäämus, mistõttu meie tippkollektiivide liikmed otsivad üha rohkem töökohti välismaal või lahkuvad sektorist. Kuigi kultuuritöötaja miinimumpalk ja riigi sihtasutuste palgafond 2026. aastast tõusid, vajavad need teemad jätkuvalt adresseerimist eesti muusikaelu taseme hoidmiseks ja arendamiseks.

Muusikavaldkonna puhul tuleb arvestada siseriiklike ja rahvusvaheliste tegevuste tugeva põimumisega, sest suur osa valdkonna esindajatest osalevad aktiivselt rahvusvahelises suhtluses, mis toob Eestisse uut kompetentsi, koostööprojekte ja raha projektide läbiviimiseks, samuti tutvustab eesti muusikat ja muusikuid väljaspool Eestit. Eesti muusika nähtavus ja kättesaadavus rahvusvahelisel areenil on oluline nii riigi kuvandi, valdkonna arengu kui ka tulemuslikkuse seisukohalt. Eesti on esindatud delegatsioonide ja/või artistidega vähemalt viiel muusikamess-konverentsil Euroopas ning on kas ise või Baltikumi koostööna fookuses veel mitmel välisfestivalidel, mis tagab muusikutele minimaalse võimaluse professionaalsete kontaktide hoidmiseks ja uuendamiseks. Samavõrd olulised on Eestis toimuvad rahvusvahelised esitlusfestivalid, (eriala)konverentsid ja teised võrgustumist soosivad tegevused, mis võimaldavad meil kohapealsetes tingimustes tutvustada oma talente välisekspertidele, -ajakirjanikele ja -korraldajatele.

Vabakutselistele loovisikutele sotsiaalsete garantiide tagamine ning sihtasutuste kunstilistele kollektiividele konkurentsivõimelise töötasu tagamine on oluline, kuna see aitab muusikavaldkonna loovisikutel olla loominguliselt aktiivne, tagada valdkonna jätkusuutlik areng ja esindada Eestit rahvusvahelises kontekstis maailma tippude seas. Sama eesmärgiga on seotud ka interpretidele, nii solistidele kui ka kollektiividele residentuuriprogrammide, samuti õigeaegne rahvusvahelistest konkurssidest ja rahvusvahelisest õppetööst osa saamise võimaldamine. Professionaalsete kunstiliste kollektiivide töötasu tagamine aitab neid hoida rahvusvahelises konkurentsist, tagades nii kollektiivide endi kui ka eesti rahvuskultuuri ja interpretatsioonikunsti järjepidevust ja järelkasvu.

Muusika peab olema erinevatele sihtgruppidele ja regionaalselt kättesaadav. Lisatuge oleks vaja regionaalse ja mitmekesise muusikaelu toetamiseks. Eraldi vajaduste kompleksina on oluline välja tuua laste ja noortega seotud tegevused nii huvitegevuse kui ka professionaalseks karjääriks ettevalmistavas faasis, kuna muusikavaldkonna puhul algab professionaaliks saamise eelduste loomine ning ettevalmistus juba algklassides või nooremaski vanuses. Noortele tuleb luua uusi võimalusi muusikaelust osasaamiseks, näiteks muusikakoolide ja huvitegevusega seotud organisatsioonide muusikainstrumentide pargi täiendamine, erinevatele vanusegruppidele suunatud eritüübiliste muusikasündmuste korraldamine, talendiprogramm jne.

Muusikavaldkonna loominguliste saavutuste jäädvustamine ning rahvusvaheliselt kättesaadavaks tegemine digiteerimise, salvestamise ja professionaalse uurimistöö abil on täna pisteline ning see tegevussuund vajaks nii strateegilisi otsuseid kui ka süsteemset finantseerimist. Suure osa eesti heliloomingu rahvusklassikute pärand on säilitatud käsikirjalisel kujul. Olemasolevast materjalist täieliku ülevaate saamiseks on vaja need lisaks digiteerimisele muuhulgas katalogiseerida ja korrastada nii noodimaterjali kui ka metaandmete tasandil, et tagada eesti heliloomingu laiem levik rahvusvaheliselt.

Muusikapoliitika professionaalseks kujundamiseks on oluline alustada Eesti muusikastatistika süsteemset kogumist ja analüüsimist, mis lisaks juba nimetatud teemadele toetaks ka muuhulgas muusika regionaalse haarde ja ligipääsetavuse võimaluste arendamist. Ministeerium alustas 2024. aasta teises pooles andmevajaduste kaardistamise projektiga, et 2025. aastal esitada vastavate IT-arenduste toetuste taotlused.

Valdkonna loovisikuid toetavad 2026. seisuga helikunsti loomealal Eesti Interpreetide Liit (326 liiget), Eesti Heliloojate Liit (128 liiget) ja Eesti Esitajate Liit (2026 liiget), jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele tegutsejatele loometoetuse ja stipendiume.

Muusikavaldkonna organisatsioone, kollektiive, festivalide ja muusikaliste suursündmuste korraldamist toetab riik Kultuuriministeeriumi ja Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali ning Eesti Rahvakultuuri Keskuse kaudu. Muusikavaldkonda toetab autoritasudest saadavate tulude kaudu ka Eesti Autorite Ühing. Lisaks toetab Kultuuriministeerium muusikavaldkonna ettevõtteid ja neile tugiteenuste pakkumist Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse rakendatava loomemajanduse arendamise meetme toetuste kaudu.

Arenguvajadused

- Hoida üle Eesti mitmekülgset kontserdielu ning soodustada laste ja noorte osalemist kontserdielus õppeprogrammide osana.
- Viia Eesti tippkollektiivide professionaalsete muusikute töötasu konkurentsivõimeliseks rahvusvaheliselt.
- Tagada vahendid kontserdikorraldajatele ja muusikakollektiividele ning muusikavaldkonna esindus- ja arendusorganisatsioonidele valdkonna organisatoorse võimekuse püsimiseks ja arendustegevusteks, sealhulgas rahvusvahelistumiseks, sõltumata nende omandivormist.
- Tagada vahendid Eesti heliloojate uudisteoste tellimise, kvaliteetse esituse, salvestamise ja laiema leviku tagamiseks nii kodu- kui ka rahvusvahelise publiku seas.
- Tõsta teadlikkust muusikasündmuste korraldamisel nii ökoloogilist jalajälge vähendavate kui ka ligipääsetavust suurendavate tegevuste rakendamiseks.
- Eesti muusikastatistika kogumise süsteemi loomisega tegelemine ja andmevajaduste kaardistamise projekti edukas lõpuleviimine, andmete juhtimistöölaua arendamine ja juurutamine valdkonnas.
- Töötada koos valdkonnaga välja strateegiline plaan eesti rahvusklassikute pärandi uurimiseks ja digiteerimiseks.

Tegevus 8. Muuseumipoliitika ja muinsuskaitsepoliitika

Tegevuse eesmärk: Muuseumikogudes hoitav ja muinsuskaitse all olev kultuuripärand on mitmekesine, kättesaadav ja jätkusuutlik. Muuseumide ja muinsuskaitse teenused on kvaliteetsed.

Tegevuse mõõdikud	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Muuseumikülastuste arv, mln	2,6	2,7	2,5	3	3	3	3

<i>Allikas: Statistikaamet</i>							
Laste ja noorte, kes on osalenud muuseumide haridusprogrammides, arv	322 192	324 183	400 000	400 000	400 000	400 000	400 000
<i>Allikas: Statistikaamet</i>							
Heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaal (%)	63	63	71	65	66	67	68
<i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>							
Muinsuskaitseameti teenustega koondrahulolu (teenuste osakaal kõigist klienditagasiside saanud teenustest, mille soovitusindeks on üle +30%), %	67	75	85	85	85	85	85
<i>Allikas: Muinsuskaitseamet</i>							

Muuseumikülastuste arv näitab muuseumide üldist atraktiivsust, teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust, viidates ka sellele, et muuseumikogudes hoitav kultuuripärand on mitmekesine ja publikule huvipakkuv. Haridusprogrammides osalevate laste ja noorte arv kajastab kitsamalt selle sihtrühma vajadustele vastamist ning ilmestab valdkonna järelkasvu ja jätkusuutlikkust. Eelarve suurendamine võimaldab tagada muuseumikogude säilimist ja kättesaadavust, uuendada püsiekspositsioone, arendada näitusetegevust, parandada ligipääsetavust ning mitmekesistada haridusprogramme, sh pakkuda neid koolidele soodsamatel tingimustel, mis omakorda suurendab nii külastuste kui ka haridusprogrammides osalejate arvu. Suurem osa kultuurimälestisi (arheoloogia-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestised) on heas seisukorras, kuid halvem on olukord ehitismälestistega, mis vajavad teiste mälestiste liikidega võrreldes suuremaid investeeringuid, sh ka riigipoolseid toetusi. Seetõttu seiratakse eraldi mõõdikuga just heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaalu. Muinsuskaitseamet panustab oma tegevustega nii muuseumide kui ka muinsuskaitse valdkonnas. Kuna Muinsuskaitseamet osutab mitmeid avalikke teenuseid (nt lubade ja muinsuskaitse eritingimuste väljastamine, erinevate toetuste eraldamine), siis tuleb eraldi seirata, kuidas teenused vastavad kasutajate vajadustele ja ootustele. Regulaarselt korraldatakse rahuloluküsitlusi (soovitusindeksi meetodil) teenuste kohta, millele lisanduvad vastavalt vajadusele veel täiendavad küsitlused.

Tegevuse eesmärgi saavutamiseks tagab riik muuseumide ja muinsuskaitse valdkonnas teenused, mis võimaldavad kultuuripärandi säilitamist, kättesaadavaks tegemist ja kvaliteetset vahendamist. Muuseumide puhul hõlmavad teenused muuseumikogude säilitamist (sh hoiustamine, konserveerimine, digiteerimine), uurimist, eksponeerimist ja haridusprogrammide pakkumist, sh digilahenduste kaudu. Muinsuskaitse valdkonnas on kesksed teenused kultuurimälestiste kaitse korraldamine, omanike nõustamine, lubade andmine, toetuste ja hüvitiste maksmine ning järelevalve.

Teenuste osutamisse on kaasatud Kultuuriministeerium poliitikakujundajana, Muinsuskaitseamet rakendusasutusena (koos kolme kohaliku omavalitsusega, kellega on sõlmitud halduslepingud) ning muuseumid.

2025. aastal jätkati muuseumide toetamist taotlusvoorude kaudu: riigi sihtasutuse muuseumide tegevustoetusi vähendati 4% (samas mahus kärbiti ka hallatavate riigiasutustena tegutsevate muuseumide tegevuskulusid), muude muuseumide puhul 5% ning „Muuseumide kiirendi“ taotlusvoorude eelarvet vähendati 7%. Erakorraliselt toetati u 0,5 miljoni euroga riigile kuuluvate muuseumikogude säilitustingimuste ning muuseumide digiteerimisvõimekuse ja kriisivalmiduse parandamist. Toetus oli kiireloomuline sekkumismeede, et museaalide seisukord ei halveneks enne pärandihoidlate valmimist. Esimest aastat rakendati muuseumi-, muinsuskaitse- ja raamatukogupoliitika kujundamise ning rakendamise strateegilistele partneritele suunatud 3-aastaste toetustega taotlusvoor. Jätkusid MuS 2.0 arendustööd: Muinsuskaitseamet sõlmis 48 kuuks raamlepingu kolme ettevõttega ning kuulutas välja esimese minikonkursi alustamiseks II etapi arendustöödega. Endine riigiasutus Viljandi Muuseum muudeti riigi sihtasutuseks. Alustati arutelusid Eesti Rahva Muuseumi muutmiseks avalik-õiguslikuks juriidiliseks isikuks. Valmistati ette kultuuriväärtuste kriisivalmiduse projekti (sh Hiiumaa pärandihoidla rajamine), mida rahastatakse aastatel 2026–2030 Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismist.

Kultuuriministeeriumi haldusalas on 17 riigi osalusel asutatud muuseumide sihtasutust ning 3 riigimuuseumi: Eesti Rahva Muuseum (2027. aasta alguses ümberkujundamisel avalik-õiguslikuks juriidiliseks isikuks), Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum ja Vana-Võromaa muuseumid (Võru Instituudi koosseisus). Kahe viimase puhul ei ole ümberkorraldamise otsuseid veel tehtud. Kultuuriministeeriumiga on lisaks seotud 4 muuseumi, mis ei ole riigimuuseumid ega riigi sihtasutused, kuid mis kasutavad riigile kuuluvaid muuseumikogusid. Muinsuskaitseameti taotlusvoorude kaudu toetatakse ka era-, munitsipaal- ja avalik-õigusliku isiku muuseume.

Muuseumivaldkonna suurimateks probleemideks on muuseumikogude halvad hoiutingimused, moraalselt ja tehniliselt vananenud MuS, mitmed vananenud püsiekspositsioonid ning muuseumihoonete suur remondivõlg ja halb ligipääsetavus. Muuseumikogudesse kuulub väärtuslik osa Eesti kultuuripärandist, kuid museaalide hoiustamise tihedus hoidlates ja hoidlate halb füüsiline seisukord seab ohtu selle säilimise. Suurt osa museaalidest ladustatakse selleks hädapärast kohandatud ruumides, kus ei ole võimalik sisekliimat mõjutada ega ole tagatud tuleohutus. See halvendab pidevalt esemete olukorda ning halvas seisukorras museaale ei saa ka avalikkusele näidata ega neid kasutada. Probleemi lahendamiseks ühised pärandihoidlad on planeeritud Põhja-Eestisse ja Lõuna-Eestisse, mille ettevalmistustööd jätkuvad, kui pareneb riigieelarve olukord. Hiiumaa hoidla on plaanis ehitada Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismist rahastatava kriisivalmiduse programmist ning projekt algab 2026. aastal.

Riigi üks eesmärke on toetada muuseumidesse kogutud pärandi ja teadmiste lahtimõtestamist ning avalikku kasutusse toomist, mh tänapäevaste digilahendustega. Selle eesmärgi saavutamisel on üks vahenditest muuseumide infosüsteem ehk MuS, mis on üle 15 aasta vana ja praeguseks nii moraalselt kui ka tehniliselt vananenud. Töös on arendused, et luua tänapäevastele vajadustele vastav, optimaalselt muuseumide tööd toetav ning paremat ligipääsu muuseumides leiduvale kultuuripärandile võimaldav infosüsteem.

Muuseumide investeeringutoetuste kavandamine toimub Kultuuriministeeriumi kinnisvara juhtimiskava alusel. Püsiekspositsioonide, aga ka muude muuseumiteenuste toetamiseks loodi 2020. aastal uus toetusmeede „Muuseumide kiirendi“, mida rakendab Muinsuskaitseamet.

Lisaks Kultuuriministeeriumile ja Muinsuskaitseametile panustavad tulemuste saavutamisse oma tegevusega kõik rahastatavad muuseumid.

Kultuuriväärtuste kaitse on riigi põhiseaduslik ülesanne. Kultuuripärand on Eesti ajaloo oluline osa ja identiteediallikas nii igale üksikisikule kui ka riigile tervikuna. Muinsuskaitse valdkonna poliitika kujundaja on ministeerium, muinsuskaitsealast tööd korraldab Muinsuskaitseamet.

Kultuuripärand on
Eesti ajaloo oluline
osa ja
identiteediallikas nii
igale üksikisikule kui
ka riigile tervikuna.

2026. aasta jaanuari seisuga oli Eestis 25 178 kultuurimälestist (arheoloogia-, ehitis-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestisi ning ajaloolisi looduslikke pühapaiku kokku). Terviklike keskkondade väärtustamiseks on loodud 11 muinsuskaitseala, lisaks on Eestis kaks UNESCO maailmapärandi nimistusse kuuluvat objekti. Suurem osa kultuurimälestisi (arheoloogia-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestised) on heas seisukorras. Halvem on olukord ehitismälestistega, mis vajavad teiste mälestiste liikidega võrreldes suuremaid investeeringuid. Umbes kolmandik (37%) Eesti ehitismälestisi on halvas või avariilises seisus. Halvem on olukord kahaneva elanikkonnaga piirkondades, kus kinnisvaraturg ei toimi ja leidub palju tühje maju. Mälestised säilivad kõige paremini, kui need on kasutuses, seetõttu on strateegiliselt vajalik olemasoleva väärtarhitektuuri eelistamine uute hoonete ehitamisele ja ajalooliste linnasüdame arendamine. Selle soodustamiseks tehti muudatus seadusloomes (2019. a muinsuskaitseseadus), viidi läbi ajalooliste linnakeskuste toetusmeede (Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra toetused, 2014-

2021 Programm "Kohalik areng ja vaesuse vähendamine") ja algatati projekt LIFE heritageHOME.

Muinsuskaitseaduse eesmärk on luua tasakaal mälestiste omanike kohustuste ja õiguste vahel, et tagada seeläbi kultuurimälestiste pikaajaline säilimine. Kuna enamik mälestistest kuulub eraomanikele (ehitistest koguni 80%), sõltub mälestiste käekäik suuresti eraomanike motivatsioonist ja hoiakutest. Muinsuskaitse kehtib kompensatsioonisüsteem, mille järgi hüvitatakse mälestise omanikule osaliselt see osa töödest, mis tuleneb otseselt muinsuskaitseadusest – see on uuringute ja muinsuskaitse järelevalve kulu. Hüvitisi kombineeritakse toetustega, mille maht 2025. aastal oli 2,6 miljonit eurot. Omandireformi reservfondist eraldati lisavahendeid täiendavalt 3 miljonit eurot. Riigi eelarvestrateegias 2023–2026 lepiti kokku, et EL kasvuhoonegaaside kauplemissüsteemi kauplemistulust (nn CO2 meetmed) suunatakse järgmisel kolmel aastal avaliku sektori kasutuses olevate mälestiste energiatõhususe suurendamiseks kokku 24 miljonit. 2024. aastal anti toetusteks 6 miljonit eurot, 2025. aastal 8 miljonit. 2025. aastal otsustati 2026. aastaks kavandatud 10 miljonit riigi eelarvestrateegiat koostades kärpida.

EL-i kaasrahastatud LIFE heritageHOME teadusarendusprojekti (koostöös Kliimaministeeriumi, Muinsuskaitseameti, Tallinna Tehnikaülikooli, Eesti Kunstiakadeemia ning Eesti ICOMOS MTÜ-ga) eesmärk on arendada muinsuskaitsealuste eluhoonete omanikele energiatõhususe parandamise teekonnal pakutavaid tugiteenuseid. Projekt toob esile parimad renoveerimislahendused, mis vähendavad hoone energiatarbimist kultuuriväärtuslike omadusi kahjustamata, ning arendab muinsuskaitsealuste hoonete renoveerimisega seotud digi- ja muid tugiteenuseid. 2026 valmib muuhulgas projekti raames "Kultuuriväärtuslike elamute kestlikkuse harta" mille eesmärk on sõnastada põhimõtted leidmaks kooskõla kultuuriväärtuslike elamute kliimakindluse tõstmise, keskkonna- ja ressursisäästliku renoveerimise, energiatõhususe parandamise ning hoonete arhitektuursete, ajalooliste jm väärtuste säilitamise vahel. Projekt lõpeb 2026 sügisel.

2024. aastal avatud Kredexi korterelamute rekonstrueerimistoetuste taotlusvoorus oli eraldi 10 mln muinsus- ja miljööväärtuslikele korterelamutele, mis täitus loetud tundidega, näidates, et ka ajaloolised hooned on valmis energiatõhustamiseks panustama. 2025. aastal avatud taotlusvoorus oli eraldi 5 mln mälestistele ja muinsuskaitseala hoonetele.

Eesmärk on parandada ehitismälestiste olukorda tuntavalt ehk saada välja remondivõla surnud ringist, kus ainult väikest osa avariilisi mälestisi toetades lagunevad vähem avariilised hooned samasse seisu. Statistika näitab, et olukord on pidevalt halvenenud ja senine toetuste maht ei suuda valdkonna mõõdikut mõjutada. Muinsuskaitseametile laekub igal aastal sadu toetuse taotlusi, mille kogusumma on aastate lõikes kasvanud. 2025. aastal oli mälestiste omanike küsitud toetuste ja riigi võimaluste vahe kolmekordne. See vahe on suur eriti arvestades, et suurem osa omanikke on hästi kursis, et raha nappuse tõttu on toetuse saamine vähetõenäoline ning on selle tõttu toetuse küsimisest loobunud. On selge, et kõiki taotluseid pole võimalik rahuldada, kuid riik peab tagama toetuste mõistliku suuruse, et kindlustada toetuse eesmärgi realiseerumine. 2025. aastal telliti uuring, et analüüsida teiste riikide erinevate toetusmeetmete praktikaid (sh maksusoodustused mälestistesse tehtavalt investeringutelt) ja nende rakendamise võimalusi. Analüüsi üheks ettepanekuks on riigi garanteeritud soodsa laenumeeime kujundamine, et tagada turutõrke olukorras mälestiste ja muinsuskaitseala hoonete omanikele investeerimisvõimekus.

Riigi roll on jälgida ja suunata kultuurimälestiste pikaajalist säilimist ning kompenseerida avalikes huvides seatavad kitsendused. Kultuurimälestiste säilimisele aitavad kaasa riiklikud toetusprogrammid, välisabi ja ühiskonna hoiakud, näiteks olemasoleva väärtarhitektuuri suhtes.

Vastavalt muinsuskaitseadusele koostatakse kõigile muinsuskaitsealadele seniste põhimääruste asemel uued kaitsekorrad. Kaitsekorra eesmärk on tuua paremini esile iga muinsuskaitseala eripära ja pärandi potentsiaali piirkonna arenguks, soodustades nii kohalikku arengut kultuuripärandi kaudu. Seni kehtivast muinsuskaitseala põhimäärusest erineb kaitsekord suurema täpsuse ja paindlikkuse poolest. Kaitsekorraga jagatakse hooned väärtusklassidesse ja piirangud tööde tegemisel hakkavad sõltuma konkreetse hoone väärtusklassist, vähem väärtuslike hoonete puhul tähendab see väiksemaid piiranguid ja vähem kooskõlastusi. Kuni uute kaitsekordade kehtestamiseni kehtivad muinsuskaitsealadel senised muinsuskaitseala põhimäärused. Kaitsekorrad kinnitab Vabariigi Valitsus. Muinsuskaitseamet on koostanud uued kaitsekorrad 11-le muinsuskaitsealale, millest kinnitatud on 8, ülejäänud jõuavad kinnitamiseni 2026. Valga muinsuskaitseala riiklik kaitse on lõpetatud ja kaitsekorda seal ei koostata.

2026. aasta jaanuari
seisuga oli Eestis

25 178

kultuurimälestist ja
11 muinsuskaitseala.

Selleks, et kultuurimälestiste nimekiri oleks asjakohane esindusnimekiri riikliku kaitse all olevast pärandist, tuleb viia läbi nimekirja inventuur. Praegune mälestiste nimekiri ei vasta tervikuna riikliku kaitse eeldusele, olemasolevad andmed on puudulikud ning mälestiste nimekiri vajab uue seaduse ja mälestiste liigi kriteeriumite kohast ajakohastamist. Peamine probleem seisneb 1990. aastatel kaitse alla võetud objektides, millest kõik ei toetu võrdlevale või väärtuspõhisele analüüsile, on puudulike andmete või aegunud piiridega. Inventuur viiakse läbi mälestise liikide kaupa. Selle tulemusena paraneb andmete kvaliteet kultuurimälestiste registris (nimetuste korrektuur, piiride ja kaitsevööndite korrastamine), samuti valmistab Muinsuskaitseamet ette ekspertiisid ja ettepanekud riikliku kaitse rakendamiseks või lõpetamiseks. Selguse loomise ja bürokraatia vähendamise eesmärgil lõpetati kaitse üle 1000 mälestisel, mis jäid kaitstuks teise mälestise lahutamatu osana, 275 ajaloomälestisest sõjahaua, mida kaitseb sõjahaudade kaitse seaduse ning 64 museaalil, mida kaitseb muuseumiseadus. Inventuuriga alustati 2023. ja see on kavas läbi viia 5 aastaga.

Vastavalt hea õigusloome tavale peab seaduse jõustumisele järgneva aja jooksul analüüsima selle rakendamist ja hindama mõju, et teha kindlaks, kas soovitud eesmärgid on täitunud. Mõju hindamiseks on vaja anda piisav aeg seaduse rakendamiseks, sest hüvitiste ja toetuste mõju ei avaldu ühe ega paari aasta jooksul. Samuti on muinsuskaitseaduse üleminekusätetega kehtestatud teatud tähtajad. Kõige pikem tähtaeg on seatud muinsuskaitsealade kaitsekordade uuendamisele, mis pidid valmima aastaks 2023, kuid on osutunud pikemaks protsessiks tänu laiemale kaasamispraktikale. Muinsuskaitseaduse muudatuste mõju hindamine viiakse läbi 2026. aasta lõpuks.

Eesmärk on restaureerida ja võtta kasutusele tühjana seisvaid või alakasutatud hooneid ning elavdada seeläbi linnasüdameid. Mitmetes kahaneva asustusega väikelinnades on samal ajal riikliku kaitse all olev väärtuslik vanalinn (muinsuskaitseala). Nende hulgas on linnu, kes soovivad oma linnaruumi tihendada just ajaloolist keskust eelisarendades ning teenuseid ja elanikke sinna koondades. Korrastatud ja kasutuses olevad kultuuriväärtusega hooned parandavad elukeskkonda, muutes seda atraktiivsemaks, ning panustavad märkimisväärselt ehitus- ja turismisektorisse ning tööhõivesse.

Kultuuriministeerium rakendas toetusmeedet Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra Finantsmehhanismi programmist „Kohalik areng ja vaesuse vähendamine“, mis seob kultuuripärandi teiste riiklike eesmärkidega (regionaalareng, elukeskkonna parandamine, energiatarbimise vähendamine, tööhõive ja kohalik ettevõtlusaktiivsus, kestlik areng), et saavutada suurem mõju ühiskonnas. Programmi kaudu investeeriti kuni 2024. aastani 4,3 miljonit eurot väikelinnade ajaloolistesse keskustesse, kus on muinsuskaitseala. Soodustati väikelinnade ajalooliste keskuste hoonestuse korrastamist ja kohandamist uutele funktsioonidele selleks, et linnakeskusi korrastada, tihendada ja elavdada ning atraktiivsemaks muuta.

Muinsuskaitse valdkonna avalikke teenuseid osutab Muinsuskaitseamet, kes nõustab mälestiste omanikke, väljastab seaduse alusel antavaid lube, eraldab toetuseid ja maksab hüvitisi, teeb järelevalvet ning peab kultuurimälestiste registrit. Kultuurimälestiste riiklik register (register.muinas.ee) on Muinsuskaitseameti hallatav register kultuurimälestiste, muinsuskaitsealade ja kultuuriväärtusega leidude üle arvestuse pidamiseks ning nende kohta informatsiooni talletamiseks. Register on nii Muinsuskaitseameti igapäevane töövahend kui ka avalik andmebaas ja teenuste osutamise platvorm. Muuhulgas on Muinsuskaitseamet riiklik kontaktasutus, kes korraldab kultuuriväärtuste eksporti ning ELi liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamist. Kultuurimälestiste register vajab asendamist uue tänapäevase infosüsteemiga. Praeguse kultuurimälestiste registri mastaapne arendamine ei ole pikas perspektiivis enam mõistlik. Niisiis tuleb iganenud ülesehitusega monoliitne infosüsteem asendada tänapäevase mikroteenustel põhineva infosüsteemiga.

Arenguvajadused

- Muuta senist museaalide hoiustamise korraldust, kus hoidla on iga üksiku muuseumi juures, ja rajada ühised pärandihoidlad, mis tagavad meie kultuuripärandi pikaajalise säilimise ja parema kättesaadavuse huvilistele, kulude kokkuhoiu ja väiksema keskkonnajalajälje.
- Arendada infosüsteemi MuS, et muuseumikogudele oleks veebis kiire ja mugav juurdepääs ning muuseumikogude haldamine toimuks kasutajasõbralikus infosüsteemis, mille ülalpidamine oleks kuluefektiivne.
- Suurendada Kultuuriministeeriumi asutuste remondifondi.
- Suurendada mälestistele antavaid toetusi, et tuua mälestised kriitilisest seisust välja, vajalik eelarvemaht alates 10 miljonist eurost aastas.
- Eraldada mälestistele ja muinsuskaitseala hoonetele korterelamute rekonstrueerimistoetuste taotlusvoorus eraldi rahaline jaotis, et võimaldada kaitsealustel kortermajadel, mille energiatõhusaks muutmine on tavalistest korterelamustest keerukam, taotluste konkurentsipüsida.

- Viia läbi kultuurimälestiste nimekirja inventuur, et tagada kaitse all oleva pärandi esindusnimekirja asjakohasus. Inventuuri läbiviimisega kaasnevad Muinsuskaitseametil ajutised vajadused täiendava inimressursi ja rahaliste vahendite järele.
- Viia ellu kultuurimälestiste registri arendusprojekt.
- Luua riiklikult olulise kultuuripärandi kaitse süsteem kriisilukordadeks.

Tegevus 9. Raamatukogupoliitika

Tegevuse eesmärk: Raamatukogu on kestlik ja selle mitmekesine kogu on kättesaadav igale Eesti inimesele.

Tegevuse mõõdikud	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Eesti raamatukogude laenutuste arv, mln <i>Allikas: Statistikaamet</i>	12,1	12,7	-	12	12	12	12
Eesti raamatukogude füüsiliste külastuste arv, mln <i>Allikas: Statistikaamet</i>	7,1	7,3	7	7	7	7	7
Laste ja noorte laenutuste arv, mln <i>Allikas: Rahvusraamatukogu</i>	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5

Mõõdikud „Eesti raamatukogude laenutuste arv“ ja „Eesti raamatukogude füüsiliste külastuste arv“ näitavad tervikuna raamatukogude rolli oma teenuste osutamisel, kuid ka laiemalt kogukonnakeskusena ning uutele ootustele vastamisel. Mõõdik „Laste ja noorte laenutuste arv“ näitab, kuivõrd edukad on raamatukogud olnud laste ja noorte (vanuses 0-17 eluaastat) lugemisharjumuste kujundamisel. Raamatukogude laenutuste ja külastuste arv peegeldavad raamatukogude rolli kogukondlike keskustena ja teenuste kättesaadavust, kus lisaks väljaannete laenutamisele pakutakse mitmekesiseid võimalusi õppimiseks, töötamiseks, suhtlemiseks ja erinevatel üritustel ning koolitustel osalemiseks. Ühtlasi on näitajad indikaatoriks, et kogudes olev väljaannete valik vastab kasutajate vajadustele ja huvidele ning raamatukogude ruum ja teenused on kasutajale atraktiivsed. Laste ja noorte laenutuste arv kajastab kitsamalt selle sihtrühma kaasatust, lugejaskonna järelkasvu ja raamatukogude jätkusuutlikkust, kuna varases eas kujunenud lugemisharjumus loob aluse püsivale lugemishuvile kogu elukaare vältel. Riigi toetuste suurendamine aitab tagada raamatukogudes väljaannete mitmekülgsuse ja laia kättesaadavuse, arendada ajakohaseid teenuseid ning kujundada ligipääsetavat ja inspireerivat keskkonda. See omakorda toetab laenutuste ja külastuste arvu kasvu, sealhulgas laste- ja noorte seas, tugevdades raamatukogude rolli ja mõju kogukondades.

Riigi ülesanne on tagada raamatukoguteenuse vahendusel vaba juurdepääs informatsioonile, mis on kõikidele inimestele võrdselt kättesaadav. Eesti raamatukoguvõrgu moodustavad rahva-, kooli-, teadus- ja erialaraamatukogud ning Eesti Rahvusraamatukogu. Kultuuriministeerium koordineerib Eesti raamatukoguvõrgu kui terviku arengut koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ja teiste ministeeriumidega. Valdkonna poliitikakujundamisel on juhtiv roll Kultuuriministeeriumil. Riigi ülesanne on tagada raamatukoguteenuse vahendusel vaba juurdepääs informatsioonile, mis on kõikidele inimestele võrdselt kättesaadav.

2025. aastal jätkati rahvaraamatukogude toetamist teavikute soetamise ja maakonnaraamatukogude raamatukoguteeninduse koordineerimise sihttoetuse ning taotlusvoorude kaudu. Teavikute soetamise toetust vähendati 7,5% võrra ja e-väljaannete soetamise toetust 3,2% võrra. „Raamatukogude kiirendi“ taotlusvoorude eelarvet vähendati 5%. Erakorraliselt toetati e-laenutuse MIRKO keskkonda väljaannete soetamist 0,35 tuhande euroga. Toetus oli kiireloomuline sekkumismeede e- ja audioraamatute kättesaadavuse suurendamiseks, kuna riigi loodud teenuses oli laenutatavaid väljaandeid liiga vähe ning kasutajate rahulolematuse oli kasvanud kriitiliseks. Avalik-õigusliku Eesti Rahvusraamatukogu (RaRa) tegevustoetust vähendati 4%. Esimest aastat rakendati muuseumi-, muinsuskaitse- ja raamatukogupoliitika kujundamise ning rakendamise strateegilistele partneritele suunatud 3-aastaste toetustega taotlusvoor.

Raamatukogude
füüsilisi külastusi
oli 2025. aastal
7,3 miljonit.

2025. aastal valmisid RaRa-s kolm olulist arendust: automaatse kataloogimise ja märksõnastamise krati, digitaalarhiivi uue kasutajakeskkonna ning massdigiteerimise käigus loodud failide massloovutuse lahenduse. RaRa-s jätkusid arendusprojektid: „Raamatukogude juhtimistöölaud“ ja raamatukogusüsteemi e-kataloogi arenduse I etapp. Osaleti Euroopa Komisjoni EL kultuuri tööplaani 2023–2026 rakendamise raames avatud koordinaatsiooni meetodi tööühik (OMC) töös, et ette valmistada 2026. a. suveks aruanne, milles kirjeldatakse Euroopa rahvaraamatukogude peamisi väljakutseid ja võimalusi nende erinevate rollide täitmisel. Jätkati rahvaraamatukogude reformi ettevalmistamist, sh esitati Vabariigi Valitsusele rahvaraamatukogu seaduse eelnõu, mis jõudis 2026. Riigikogu menetlusse. Jätkati rahvaraamatukogude arendusprojektide toetusmeetme „Raamatukogude kiirendi“ rakendamist, et parandada kohaliku omavalitsuse rahvaraamatukogude teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust, toetada ruumide kohandamist kogukonnategevusteks ning tõsta raamatukogutöötajate professionaalsust.

2024. aastal oli Eestis 874 raamatukogu (rahvaraamatukogud, kooliraamatukogud ja eriala- ja teadusraamatukogud). Rahvaraamatukogusid oli 2024. aastal 480. Raamatukogude füüsilisi külastusi oli 2024. aastal 7,2 miljonit ja sellele lisaks 4,5 miljonit virtuaalkülastust. Raamatukogud on üha enam regionaalsed kogukonnakeskused, sest raamatukoguteenuseid kasutab hinnanguliselt üle 50% Eesti elanikest ning seda on kavas teha veel suuremal osal elanikest, vastavalt 2018. aastal valminud „Muuseumide ja raamatukogude külastajate ja mittekülastajate uuringule“, mis tõi samuti välja, et silmatorkavalt kriitiliseks osutusid uuringu tulemusena raamatukogude kommunikatsioonitegevuste vähenemine efektiivsus ja ettevõtete huvipuudus raamatukogudega koostööd teha. Tulevikuteenuste kontekstis selgus kasutajate suur soov kasutada raamatukogude digitaalseid väljaandeid veebis. Lisaks vajaksid lugejad uusi e-teenuseid, näiteks on soov kasutada laenutuse teenust väljaannete tellimiseks pakiautomaati või kullerteenuse vahendusel, otsida ühest

e-kataloogist kõikide Eesti raamatukogude väljaandeid ning kasutada laenutamisel ja tagastamisel iseteenindust. COVID-19 kriis tõi eriti teravalt välja, et arendada tuleb rahvaraamatukogude teenuskeskkonda, tehnoloogilist võimekust ja sisu mitmekülgust, et juurutada uusi teenusmudeleid ja toetada nt õpilasi, toimetulekuraskustesse sattunud peresid, eakaid ja ka ettevõtjaid nii tasulisele infole ligipääsemisel, vaimse tervise säilitamisel, riigiteenuste kasutamisel kui igapäevase eluga toimetulemisel.

Eesti raamatukogud teevad vaatamata eri ülesannetele ja valdkondlikule kuuluvusele tihedat koostööd, sest raamatukoguteenuse eesmärk on tagada kultuuriväärtuslike väljaannete säilimine, kujundada inimeste lugemisharjumusi, toetada elukestvat õpet ja tagada tänapäevane ligipääs informatsioonile, teadmistele ja kultuurile, et seeläbi aidata inimestel orienteeruda infoühiskonnas, teadlikumalt lugeda ning elus paremini hakkama saada.

Raamatukogutöötajate järelkasv ei ole piisav, palgatase ei ole motiveeriv, mistõttu ei ole süsteemi sisenemas piisavalt võimekaid noori spetsialiste. Raamatukogutöötajate erialasesse professionaalsesse arengusse ja täienduskoolitusse ei panustata piisavalt rahalisi vahendeid. Jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb valdkonna spetsialistidele kindlustada motiveeriv töötasu ja mitmekülgne täiendõpe.

Aastal 2022. käivitati Eesti Rahvusraamatukogu innovatsiooniprojekt „Raamatud liikuma“ e „Minu raamatukogu (MIRKO)“, mille raames on loodud kaasaegne tsentraalselt toimiv logistikateenus pakiautomaati või kulleriga teavikute kättetoimetamiseks lugejatele. Tegevus on suurendanud soetatud väljaannete eksemplaride kasutust üle Eesti ja lugejani jõuab huvipakkuv raamat mugavalt ja kiirelt. Teenusega on 2025. aastaks ühinenud 77 raamatukogu ja laenutamiseks üle kahe miljoni väljaande, neist 99% raamatud. Raamatukogude jätkuval ühinemisel suureneb soetatud raamatute ringlus ja väljaannete kättesaadavus.

Rahvaraamatukogude teenus on küll usaldusväärne ja mitmekülgne, kuid samas pole teenus killustatuse tõttu kasutajakeskne. Samas on viimased kriisid näidanud, et riik vajab oma teenuste pakkumisel suure potentsiaaliga ja efektiivselt toimivat teenusvõrgustikku, kuid raamatukogude tehnoloogia ja keskkonnad on ajakohastamata. Rahvaraamatukogude füüsiline keskkond pole inspireeriv ega atraktiivne, sest nende ruumid ja teenuste tehnoloogiline taristu on ajast maha jäänud ega meelita uusi (sh noori) lugejaid. Kogukonnad vajavad tänapäevaseid võimalusi lugemiseks, kooskäimiseks, huvitegevuseks, elukestvaks õppeks. Need keskused saavad täita peamisi kogukonnakeskuse funktsioone, sh kultuurilisi, hariduslikke, sotsiaalseid. 2025. aastal rakendati kolmandat aastat toetusmeetet „Rahvaraamatukogude arendusprojektid“ ehk rahvaraamatukogude kiirendi. Toetusmeetme eesmärk on pakkuda rahvaraamatukogudele võimalust ajakohaste ja uuenduslike lahenduste loomiseks, ruumide kogukonnategevusteks kohandamiseks, parandada raamatukogu- ja muude avalike teenuste kvaliteeti ning kättesaadavust, tõsta raamatukogutöötajate professionaalsust, arendada rahvaraamatukogude ja raamatukogude vahelist koostööd ning aidata kaasa rahvusvahelistumisele. Arenguvajadusi toetav programm loob eeldused rahvaraamatukogude reformi läbiviimiseks ja raamatukoguvõrgu ümberkorraldamiseks, et paraneks avaliku raamatukoguteenuse kvaliteet, suureneks elanike iseteeninduse võimalused ja informatsiooni regionaalne kättesaadavus.

Rahvaraamatukogu roll ühiskonnas on muutunud. Rahvaraamatukogu seaduse ajakohastamise ja muutmise eesmärk on luua rahvaraamatukogudele kesksete teenuste arendamist ning haldamist toetav üksus ja korraldada efektiivsemalt riiklikud raamatukoguteeninduse üleriigilised koordineerimisülesanded, et tagada üle-eestiline väljaannete kiire, efektiivne ja võrdne kättesaadavus, väljaannete laenutuse kasutajasõbralikkus, raamatukoguteenuse tänapäevane toimimine ja pädevad raamatukogutöötajad. Seaduse muudatused peavad andma omavalitsusele võimaluse rakendada uusi viise paindlikumaks koostööks teiste omavalitsustega ja arendada raamatukoguvõrku. Ümberkorraldused omavalitsuste tegevuses ja elanike riigisisene liikumine ning ümberasumine on toonud vajaduse muuta rahvaraamatukogude võrgu korraldust ja luua uusi koostöö- ning teenusmudeleid.

**2024. aastal kasvas
e-väljaannete
laenutuste arv
31% võrreldes
eelneva aastaga.**

2023. aastal tõusis teavikute soetuse toetus 2 025 000 euron ja jõudis 2007. a riiklikult teavikute soetamise toetuse tasemele, samas on raamatukogudesse soetatavate väljaannete hinnad tõusnud. 2026. aasta riiklik teavikute toetus on 1 873 750 eurot. 2023. aastal avas Eesti Rahvusraamatukogu MIRKO platvormil teise üleriigilise teenusena e-laenutuse (e-raamatud, audioraamatud, perioodika). Kasvanud on ka lugejate huvi laenutada lisaks trükistele e-väljaandeid (sh audioraamatuid). 2024. aastal kasvas e-väljaannete laenutuste arv 31% võrreldes eelneva aastaga. 2018. aasta ärianalüüsi andmetel on potentsiaalseid e-väljaannete lugejad üle Eesti kokku 518 500 (61% kõigist lugejatest), kellest aktiivseid lugejaid ca 300 000. Erilist tähelepanu vajab laste- ja noortekirjanduse ning lõimumise toetamiseks erinevate väljaannete (s.h e-väljaannete) valiku suurendamine. Trükiste eelarve vähendamine ja hinnatõus on vähendanud väljaannete soetamist raamatukogudesse ja seetõttu pole nt laste ja noorte lugemise edendamiseks trükised piisavalt kättesaadavad.

Valdkonnas on kasutusel eri raamatukogusüsteemid ja tarkvaraplatvormid (nt kolm e-kataloogi – ESTER, URRAM ja RIKS), mis ei ole omavahel ühilduvad. Ükski praegusest kolmest Eestis kasutusel olevast raamatukogusüsteemist ei ole kestlik, sest nende vahendusel pakutavad teenused on killustatud ega vasta raamatukogude kasutajate ootustele. Samuti tähendab mitme süsteemi ülalpidamine kulude ebaefektiivset kasutamist ja erinevate tööprotsesside dubleerimist. Konsolideerides kolme raamatukogusüsteemi teenused ühte süsteemi arendatakse välja kasutajate ootustele ning raamatukoguteenuste kvaliteedi nõuetele vastav väljaannete kättesaadavuse võimekus. Ühine raamatukogusüsteem on vajalik, et tagada veebist kasutajasõbralik, kiire ja mugav juurdepääs Eesti raamatukogude ressursile. Selle haldamine peab toimuma nii lugejale kui töötajale süsteemis, mille ülalpidamine on konsolideeritud ja kuluefektiivne. Lõpeb andmete tootmise dubleerimine, säästetakse ca 2/3 täna kuluvast ressursist – personali kokkuhoid - ning hoitakse kokku infosüsteemide ülalpidamis- ja arenduskuludelt.

Eesti Rahvusraamatukogu kui avalik-õigusliku asutuse ülesanne on Eestis ilmunud või Eesti kohta informatsiooni sisaldavate teavikute kogumine, alaliselt säilitamine ja kättesaadavaks tegemine, samuti raamatukogunduse ja sellega seotud valdkondade teadus- ja arendustegevus ning parlamendi- ja teadusraamatukogu ülesannete täitmine. Rahvusraamatukogu koordineerib ja nõustab Eesti raamatukogusid ning on oluline kultuurikeskus. Rahvusraamatukogu on ühtseks väljaannete säilituseks emplaride keskuseks nii loovutajaile kui säilitajaile ja on Eestis ainus Eesti digitaalsete väljaannete säilitaja. Riiklikult olulist kultuuripärandit ehk ajaloo- ja kultuuriväärtuslikke väljaandeid (sõltumata nende vormist) on Rahvusraamatukogu kohustatud säilitama pikaajalist säilimist tagavates tingimustes. Pärandi säilitamine hõlmab ka tegevusi nagu hoidmine, konserveerimine, arhiveerimine, digiteerimine jms. Rahvusraamatukogu hoone renoveerimise ja selle käimasoleva sisustamise eesmärk on olemasolevate funktsioonide (raamatukogu kui töö- ja õpikeskkond, Eesti väljaannete pikaajaline säilitaja ja kultuurikeskus) arengu ja jätkusuutlikkuse tagamine. Lisanduvad tänapäeva raamatukogule kui õpikeskkonnale ja kultuurikeskusele vajalikud funktsioonid. Rahvusraamatukogu renoveerimise käigus paigutus ka Rahvusarhiivi Tallinna osakond ja hoone sisustamisel paigutub Eesti Hoiuraamatukogu Eesti Pimedate Raamatukogu tegevus Rahvusraamatukogu hoonesse, mis toetab riigivalitsemise reformi sihte. Kahe asutuse tegevuse ja ühe olulise teenuse ühitamisega Tallinnas saavutatakse mõjusam ja tõhusam riigi ülesannete täitmine, kvaliteetsem avalike teenuste pakkumine ja paindlikum töökorraldus.

Alates 2023. aastast on Rahvusraamatukogu ülesanneteks ka endised Eesti Hoiuraamatukogu ülesanded: säilitada üleriigilist vähekasutatavate võõrkeelsete trükiste hoiukogu, vahendada vahetuskogu teavikuid organisatsioonidele üle Eesti ning teenindada nägemispuudega ja lugemishäirega või selle temaatika vastu huvi tundvaid lugejaid. Nimetatud sihtrühmale on praegu Eesti Pimedate Raamatukogust kättesaadav ainult väike osa Eesti Rahvusraamatukogu kogudes leiduvast uuemast eestikeelsest digiainesest. Eesti Rahvusraamatukogule üle antud hoiuraamatukogu ja pimedate raamatukogu ülesannetega seotud teenuste innovatsiooni ja sidususe arenduse toetamine on jätkuvalt oluline, et tagada kvaliteetselt toimiv üle-eestiline väljaannete ringlus ja erivajadustega inimeste ligipääs suuremale hulgale säilitatavale informatsioonile, sh digikujul. Pimedate raamatukogu Veebiraamatukogu integreeritakse MIRKO e-laenutuskeskkonna teenusega, et vähendada erinevaid teenuskeskkondi. Jätkusuutliku ühtse e-väljaannete laenutusteenuse järjepideva arendamisega suureneb regionaalne informatsiooni kättesaadavus, ligipääsetavus ning raamatukoguteenuse üldine kvaliteet kogu Eesti elanikkonnale, sh väljaspool Eestit.

Rahvaraamatukogud on kohaliku omavalitsuse asutused, mille tegevust toetab Kultuuriministeerium. Rahvaraamatukogude tööd reguleerib rahvaraamatukogu seadus ja koostööd koordineerivad Kultuuriministeeriumi juures tegutsev Rahvaraamatukogude Nõukogu, maakonnaraamatukogud, Eesti Rahvusraamatukogu, MTÜ Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing ning MTÜ Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium.

Arenguvajadused

- Ajakohastada rahvaraamatukogu seadus ja sellega seonduvalt teised seadused ning määrused.
- Luua raamatukogude arendusüksus, mille ülesanded on suurendada valdkonna võimekust ja algatada, koostada ning läbi viia suuremahulisi projekte (nt raamatukogude andmekogu), koordineerida ka täienduskoolituste läbiviimist ja programme.
- Suurendada riigieelarvest toetusmeetme mahtu rahvaraamatukogude füüsilise ruumi ja teenuskeskkonna ajakohastamiseks, tehnoloogiliste vahendite soetamiseks ning töötajate pädevuste suurendamiseks.

- Algatada raamatukogude digipöörde läbiviimiseks projektid, mis on tehnoloogiliselt uuenduslikud ja panustavad protsesside automatiseerimisse ning toetavad kasutajakeskseid teenuseid. Sh luua Kirjastajaportaali võimekus, et automatiseerida hüvitiste eraldamist, mis vähendab oluliselt käsitööd ja arendada edasi teenust "Raamatukogu juhtimistöölaud", et automatiseerida raamatukogude andmete kogumist.
- Viia lõpuni e-kataloogi arendus ja ühtse üleriigilise raamatukogusüsteemi rakendamine, mis on raamatukogude valdkonna riiklike ülesannete ümberkorraldamise eelduseks.
- Parendada kultuurile ligipääsetavuse suurendamiseks vaegnägijate lugemisvõimalusi, arendades ka Rahvusraamatukogu digitaalarhiivi DIGAR ja pimedate raamatukogu Veebiraamatukogu tehnilist koosvõimet.
- Suurendada nii rahvaraamatukogude väljaannete kui ka e-väljaannete ja audioraamatute soetuse toetust. Toetuse suurendamine edendab lugemist ja eestikeelse kirjanduse väljaandmist ning kättesaadavust.
- Viia lõpuni Eesti Rahvusraamatukogu hoone sisustamine, et pakkuda kasutajatele mitmekülgseid teenuseid ja tagada nii inimeste kui kultuuri- ja ajalooväärtusega säilitatavate väljaannete (sh digitaalsete) nõuetekohane turvalisus.
- Eesti Rahvusraamatukogu äriteenuste taristu haldamine ja asendamine.

Tegevus 10. Rahvakultuuripoliitika

Tegevuse eesmärk: Rahvakultuurivaldkond on mitmekesine, elanikkonnale kättesaadav ning kestlik.

Tegevuse mõõdikud	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Organiseerunud rahvakultuuri-harrastajate arv <i>Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus</i>	78 566	80 373	79 000	79 000	79 000	79 000	79 000
Laste ja noorte osatähtsus rahvakultuuri harrastajate seast, % <i>Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus</i>	58	58	59	59	59	59	59
Rahvakultuuri kollektiivide arv (laulukoorid/ tantsurühmad)	1262/ 1438	1252/ 1461	1250/ 1460	1250/ 1460	1260/ 1460	1260/ 1460	1260/ 1460

Möödikud näitavad tulemusi rahvakultuuri traditsioonide jätkusuutlikkuse kindlustamisel kui ka üle pooleteise sajandi pikkuse laulu- ja tantspeo traditsiooni hoidmisel ning väärtustamisel. eesmärgi, milleks on laulu- ja tantsupeotraditsiooni, aga ka laiemalt rahvakultuuri traditsiooni jätkusuutlikkuse kindlustamine, täitmisel. Nimetatud traditsiooni jätkusuutlikkust näitavad otseselt möödikud „Organiseerunud rahvakultuuri harrastajate arv“ loetleb neid harrastajaid, kes tegelevad regulaarselt mõne rahvakultuuri valdkonnaga erinevates kooslustes. „Rahvakultuuri kollektiivide arvu“ puhul on tegemist vähemalt 1 aasta toimetanud kollektiividega. Just laulukooride ja rahvatantsurühmade arv oluliseks näitajaks laulu- ja tantsupeo liikumise elujõulisuse hindamisel, sest mõlemad kooslused on rahvakultuurialases tegevuses suurimate osalejate hulgaga. „Laste ja noorte (7-26 eluaastat) osatähtsus rahvakultuuri harrastajate seast“ näitab meie rahvakultuuri kestlikkust, mitmekesisust ja kättesaadavuse tulemuslikkust just laste ja noorte seas. Möödikutel on otsene seos riigieelarvega. Olgu selleks siis nt Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA toetamine, kes vastustab laulu- ja tantsupidude korralduse eest või erinevad laulu- ja tantsupeo liikumist toetavad toetusmeetmed. Nendeks on laulu- ja tantsupeo liikumises osalevate kollektiivide tegevustoetus, laulu- ja tantsupeo liikumises osalevate kollektiivi juhtide tööjõukulu toetusmeede ning maakondade laulu- ja tantsupidude toetusmeede.

Riigi ülesanne on tagada vaimse kultuuripärandi väärtustamine, hoidmine ja arendamine ning laulu- ja tantsupeotraditsiooni jätkusuutlikkus, mida toetatakse muuhulgas läbi vastavate toetusmeetmete. Rahvakultuuri valdkonna üle-eestilisi tegevusi juhivad või koordineerivad Eesti Rahvakultuuri Keskus, Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA ning riigi partneritena seitse valdkondlikku rahvakultuuri keskseltsi.

Rahvakultuuri valdkonna riiklikuks kompetentsikeskuseks on Eesti Rahvakultuuri Keskus, kes koondab erialast informatsiooni, teeb koolitusi ning nõustab ja toetab rahvakultuuriga tegelevaid organisatsioone ja inimesi. Eesti Rahvakultuuri Keskus on UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitsekonventsiooni rakendusasutus, kus hallatakse Eesti oma vaimse kultuuripärandi nimistut. Eesti Rahvakultuuri Keskus on rahvakultuuri valdkonna toetusmeetmete rakendusasutus ning rahvakultuuri andmekogu haldaja. Lisaks töötab igas maakonnas rahvakultuurispetsialist, kelle peamised ülesanded on hallata rahvakultuurivaldkonda ja kureerida üleriigilisi rahvakultuuriüritusi (laulu- ja tantsupeod, folkloorifestivalid).

Laulu- ja tantsupidude korraldajaks on Kultuuriministeeriumi asutatud Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA. Sihtasutus on ka laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate kollektiivide toetusmeetme rakendusasutus.

XXVIII laulupeol
ja XXI tantsupeol
“Iseoma”
osales
41 192
lauljat, tantsijat
ja muusikut.

2025.a rahvakultuuri valdkonna suursündmuseks oli XXVIII laulupidu ja XXI tantsupidu “Iseoma”. Laulu- ja tantsupeol osales 41 192 lauljat, tantsijat ja muusikut. Esinejaid koos saatjatega oli suurusjärgus 44 000. Väljakutel oli laulupidu kokku vaatamas 97 000 inimest ja tantsupidu oli omakorda vaatamas 43 000 inimest. Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA on alanud ettevalmistused 2028. aastal toimuva üld- ja noorte laulu- ja tantsupeo ühiseks korraldamiseks.

2025. a. rakendusid rahvakultuuri partnerorganisatsioonide toetusmeetme muudatused. Partnerorganisatsioonideks on rahvakultuuri valdkondade katusorganisatsioonid, kes tegelevad valdkondade arendustegevustega laulu- ja tantsupeo liikumises, rahvakultuuris ning vaimse kultuuripärandi hoidmisel. Esmakordselt

kasutati taotlusvoorus nn riigi ootusi, mis tulenesid arengukavast Kultuur2030 ning sõlmiti 3-aastased arendustoetuse lepingud.

Eesti rahvakultuuri tugevus on rikkalik pärand ja inimesed, kes väärtustavad ja kannavad paikkondlikke kombeid ja elulaadi ning annavad seda edasi järgmistele põlvkondadele, hoides rahvakultuuri seeläbi elujõulisena. Vaimse kultuuripärandi väärtustamiseks rakendatakse seitset piirkondlikku toetusmeetet. Lisaks toetatakse toetusmeetmete kaudu muidki olulisi vaimse kultuuripärandiga seotud tegevusi ja väiksemaid valdkondlikke või piirkondlikke institutsioone. Alates 2010. aastast on avatud Eesti oma vaimse kultuuripärandi nimistu, kuhu kogukonnad saavad esitada enam kui kahe inimpõlve vanuseid elavaid traditsioone, kombeid ja tavasid.

UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja on kantud Eesti, Läti ja Leedu laulu- ja tantsupeo traditsioon, Kihnu kultuuriruum, Seto leelo ning Vana-Võromaa suitsusauna traditsioon, Mulgi pudru valmistamise ja söömise traditsioon ning koostöös Ukrainaga põssanka lihavõttemunade värvimise traditsioon. Haabja ehitamine ja kasutamine Soomaal on kantud UNESCO kiireloomulist kaitset vajava vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja. 2025. aastal esitas Eesti taotlusena mardi- ja kadrisandiks käimise traditsiooni UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja. Otsus nimekirja kandmise kohta tehakse UNESCOs 2026. aasta detsembris.

UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirjas on teiste seas esindatud nii Eesti laulu- ja tantsupeo traditsioon, Kihnu kultuuriruum, Seto leelo kui ka Vana-Võromaa suitsusauna traditsioon ning Mulgi pudru valmistamise ja söömise traditsioon.

Rahvakultuuri valdkonna olukorra regulaarseks hindamiseks ja analüüsimiseks on vaja koguda statistikat. Valdkondliku statistika kogumine on seni olnud ajamahukas ja ei võimalda anda kiireid tulemusi, sest Eesti Rahvakultuuri Keskuse poolt hallatava andmekogu arhitektuur on vananenud. Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA poolt hallatav register, mis on ülimalt oluline digitaalne töövahend üleriigiliste laulu- ja tantsupidude korralduses, on samuti vananenud arhitektuuriga. Seetõttu on käsil nimetatud andmekogu ja registri ühildamine ning neile uue tehnilise aluse loomine. Uue lahenduse eesmärk on vältida andmete dubleerimist ning anda võimalus andmete sisestajatele teha seda vaid ühes kohas. Uue andmekogu esimene etapp peaks valmima 2026. aastal.

Kollektiivide juhendajate alatasustamise, liikumise jätkusuutlikkuse tagamise ning teiste kaasnevate probleemide lahendusena käivitati 2021. aastal laulu- ja tantsupeoliikumises osalevate kollektiivide juhendajate tööjõukulude toetusmeede, mille rakendusasutuseks on Eesti Rahvakultuuri Keskus. Toetuse eesmärk on väärtustada laulu- ja tantsupeo liikumises osalevaid kollektiivijuhte, andes neile võimaluse töötasu tõusuks, luua sotsiaalsed garantiid ning tagada laulu- ja tantsupeoliikumise traditsiooni jätkusuutlikkus. Lähiaastate tähelepanu all on toetuse võimaluste loomine uutele liitujatele, kes on valmis tööandjatena liituma kollektiivide juhendajate tööjõukulu toetusmeetmega. 2024. aastal käivitus uus toetusmeede „Maakondlike ja maakondade üleste laulu- ja tantsupidude toetamise tingimused ja kord“, mis on veel üheks meetmeks laulu- ja tantsupeo liikumise jätkusuutlikkuse kindlustamiseks.

Arenguvajadused

- Luua ühtne rahvakultuuri andmekogu, et hinnata valdkonnas toimuvaid protsesse, saada statistilisi näitajaid ning teostada valdkondlikke analüüse. Loodav andmekogu on oluliseks töövahendiks laulu- ja tantsupidude ettevalmistamisel ja korraldamisel.
- Laulu- ja tantsupeoliikumises osalevate kollektiivide juhendajate tööjõukulude toetusmeetmega luua toetustega täiendavad elarvelised võimalused tööandjatele meetmega liitumiseks.
- Jätkata koostööd Tallinna Linnavalitsusega tänapäevaseks korrastatud ja heade tingimustega taristu loomiseks nii esinejatele kui ka publikule Tallinna lauluväljakul.
- Eesti oma vaimse kultuuripärandi nimistule kaasaegse keskkonna loomine, mille eesmärgiks on aidata kaasa vaimse kultuuripärandi väärtustamisele ning rahvusvahelise koostöö tõhustamisele.

Tegevus 11. Digitaalne kultuuripärand

Tegevuse eesmärk: Kultuuri kättesaadavus ja rahvusvaheline konkurentsivõimelisus on suurenenud.

Tegevuse moodsikud	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Digitaalse kultuuripärandi osakaal kogude suurusest, % <i>Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu Eesti Rahvusbibliograafia Andmebaas, digitaalarhiiv DIGAR ja DEA; muuseumide infosüsteem MuIS*</i>	56	58	54	62	64	66	69
Digisisu unikaalsete kasutajate arv <i>Allikas: ERRi arhiiv; Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiiv DIGAR ja DEA; muuseumide infosüsteem MuIS; Rahvusarhiivi Meediateek, Saaga, AIS</i>	-	5455779	na	5629067	5623067**	5737067	5852067

*2027. aastal muudetakse moodsiku meetodikat ja allikatena lisanduvad Eesti Rahvusringhäälingu arhiivid ning Rahvusarhiivi Meediateek, Saaga ja AIS (käsitlevas dokumendis ERR-i ja Rahvusarhiivi andmed veel ei kajastu). **2027. aasta lõpus liidetakse Saaga AIS-iga ja alates 2028. aastast Saagat eraldi süsteemina ei eksisteeri. Seega võib eeldada, et unikaalsete kasutajate arv väheneb, kuna kahe süsteemi asemel kasutatakse edaspidi ühte süsteemi dokumendipärandiga tutvumiseks.

Moodsik „Digitaalse kultuuripärandi osakaal kogude suurusest“ näitab seda, kui suur osa kultuuripärandiasutuste kogudest on kasutajatele digitaalsena kättesaadavad. Massdigiteerimise projektide läbiviimine aitab kultuuripärandi digitaalset kättesaadavust suurendada ning eesmärgipoolse liikumise toimub kiiremini, kui asutused digiteeriksid kogusid vaid oma ressursidega. Moodsik „Digisisu unikaalsete kasutajate arv“ näitab, kui võrd

digitaalne pärand on tegelikkuses kasutusel. Mõõdikud on ka omavahelises seoses, sest mida suurem hulk pärandit on digitaalsena kättesaadav, seda rohkem leiab see kasutust.

Riigi eesmärgiks on väärtusliku ja suure kasutajate huviga kultuuripärandi digiteerimine ning digitaalse kultuuripärandi kättesaadavuse ja pikaajalise säilivuse tagamine. Nii „Kultuuri arengukava 2021-2030“ kui ka teised arengukavad on seadnud eesmärgiks väärtusliku ja suure kasutajate huviga kultuuripärandi digiteerimise ning vajaduse tagada digitaalse kultuuripärandi kättesaadavus ja pikaajaline säilivus. Digitaalse kultuuripärandi valdkonnas lähtutakse „Kultuuripärandi digitegevuskava 2024-2029“ raames kokku lepitud eesmärkidest ja tegevustest. Digiteerimine on üks paremaid ja osadel juhtudel ka ainuke vahend tagamaks, et pärand on säilitatud selleks kõige sobivamate vahenditega ning tehtud kättesaadavaks võimalikult paljudele.

**Digitaalne
kultuuripärand peab
olema kasutajate
vajadusi ning soove
arvestades lihtsasti
ligipääsetav ja
kasutatav.**

Riigi hallatavates mäluasutustes on kokku üle 900 miljoni Eesti kultuuri jaoks olulise pärandi objekti, kuid 2018. aastaks oli sellest digitaalsena kättesaadav vaid 10%. „Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023“ tegevuskava elluviimise raames digiteeriti dokumente, trükiseid, esemeid, filme ja fotosid. Kokku viidi ellu 13 kultuuripärandi digiteerimise projekti. Lisaks olid tegevuskava osaks taristu analüüsi- ja arendusprojektid. Tegevuskavaga seati riigi üldised prioriteetid kultuuripärandi digiteerimisel ning pandi alus valdkondade vahelisele koostööle kättesaadavaks tegemisel ja pikaajalisel säilitamisel. Laialdane valdkondadeülene koordineeritud ja rahvusvahelistele standarditele tuginev digiteerimine aitab vältida digiteerimise ja pikaajalise digitaalse säilitamise dubleerimist, toetab koostööd ja

töövoogude optimeerimist. Digitaalne kultuuripärand peab olema kasutajate vajadusi ning soove arvestades lihtsasti ligipääsetav ja kasutatav. 2023. aasta lõpuks oli digitaalsena kättesaadav 42% Eesti mäluasutustes olevast kultuuripärandist. Tegevuskava eelarveks kujunes 9,7 miljonit eurot, millest 6,9 miljonit eurot saadi toetusena Euroopa Regionaalarengu Fondist. Digiteeritud pärand on kõigile huvilistele kättesaadav läbi valdkondlike digitaalarhiivide ja portaalide.

2024. aastal valmis „Kultuuripärandi digitegevuskava 2024-2029“. Tegevuskava eesmärk: Eesti kultuuripärand on kõigile huvilistele digitaalsena kättesaadav, mugavalt kasutatav ning turvaliselt säilitatud. Uue tegevuskava kolm alameesmärki:

1. Arendame kultuuri kättesaadavust, et see oleks elavas kasutuses ja inimestele oluline.
2. Jätkame pärandi massdigimist koordineeritult ja lähtuvalt kasutajate huvidest.
3. Tagame pärandi säilimise tulevastele põlvetele, olenemata kriisidest maailmas.

Tegevuskava sihiks on teha 2029. aastaks digitaalselt kättesaadavaks 55% Eesti mäluasutustes (muuseumides, raamatukogudes ja arhiivides) talletatavast kultuuripärandist ning 21% prioriteetsetest kinnismälestistest 3D-formaadis, parandada digitaalse kultuuripärandi kättesaadavust kasutades innovaatilisi lahendusi ja tehnoloogiaid ning jätkata mäluasutuste koostööd pikaajalise digitaalse säilitamise taristu arendamisel, sh riigipiiri üleselt. Lisaks dokumendi-, trükise-, foto- ja filmipärandi 2D digiteerimisele alustatakse koordineeritult ka kinnismälestiste ja esemepärandi 3D digiteerimist. Tegevuskava kavandatud eelarve on 20,6 miljonit eurot. Tegevuskava fookuses on digipärandi kasutaja. Varasemast enam keskendutakse digipärandi kättesaadavuse parandamisele ja kasutatavuse suurendamisele. Digipärandi väärindamine ja uute kasutusviiside väljatöötamine

toetab kultuuri- ja majanduskeskkonda ning aitab kaasa Eesti identiteedi elujõulisena püsimisele. Tegevuskaval on 42 alamtegevust, millest 23 on digimisprojektid, 4 analüüsiprojektid, 13 arendusprojektid ja 2 muud tegevuskava eesmärgi saavutamist toetavad tegevused.

Perioodil 2024-2025 on teostatud kolm arendusprojekti, kolm digiteerimisprojekti ja kolm analüüsiprojekti. 2026. aastal on käimas viis arendusprojekti. Lisaks 2025. aastal alanud või jätkunud projektidele algas 2026. aastal Eesti Rahvusraamatukogu eest veetav „Ühtse üleriigilise raamatukogusüsteemi tarkvara: karbitoote ost, andmete migratsioon ja juurutamine“. 2025. aastal valmisid kolm digitaalse kultuuripärandi valdkonna jaoks olulist arendust: Eesti Rahvusraamatukogu arendas automaatse kataloogimise ja märksõnastamise krati, digitaalarhiivi uue kasutajakeskkonna ning massdigiteerimise käigus loodud failide massloovutuse lahenduse. Lisaks jätkusid või algasid järgmised arendusprojektid: Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutuse ning Eesti Rahvakultuuri Keskuse ühine andmekogu; Muuseumide infosüsteem MuIS 2.0 II etapp; Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiivi DIGAR andme- ja kodanikuteaduse arendusetapp; Üleriigiline teenus „Raamatukogude juhtimistöölaud“; Ühtse üleriigilise raamatukogusüsteemi I etapp: e-kataloogi arendus.

Kultuuripärandi digiteerimis- või arendusprojektide edukaks kavandamiseks on vajalik läbi viia temaatilisi analüüse. 2025. aastal valmisid järgmised analüüsid: Muinsuskaitseameti „Ehitus- ja esemepärandi ohustatuse ja digimise valmisoleku analüüs“; Rahvsarhiivi „Fotopärandi hetkeolukorra analüüs“; Eesti Rahvusraamatukogu „Sündmusteenuse-, proaktiivse- ja nõusolekuteenuse ärianalüüs ja teenusedisain“.

2025. aastal lõppesid edukalt kolm kultuuripärandi massdigiteerimise projekti: Eesti Rahvusraamatukogu „Väliseesti kirjandus (sh perioodika ja teaduslikud separaadid)“, tulem: 550 042 lehekülge ajakirjanduspärandit; Eesti Rahvusringhäälingu „Eesti Telefilmi 16mm filmide digiteerimine“, tulem: 85 tundi filmipärandit; Rahvsarhiivi „Riigikogu istungite videosalvestised 1999-2012 VHSidel“, tulem: 4200 tundi filmipärandit. Lisaks jätkusid või algasid järgmised massdigiteerimise projektid: Rahvsarhiivi „Kinnistuarhiivide kinnistusregistrid“, tulem 1 miljon lehekülge dokumendipärandit; Rahvsarhiivi „Nõukogude-aegsete loominguliste liitude, kultuuri- ja teadusasutuste arhiivid“, tulem 2 miljonit lehekülge dokumendipärandit; Rahvsarhiivi „Vanema perioodi mustvalged negatiivid“, tulem 200 000 fotot; Eesti Rahvusringhäälingu „Eesti Telefilmi 16 mm ja 35 mm filmide magnetheli digimine“, tulem 355 tundi heli; Eesti Rahvusringhäälingu „ERR AK kroonikapalad ja saadete algmaterjalid“, tulem 400 tundi filmi ja 400 tundi heli; Tartu Ülikooli „Vanem eesti perioodika“, tulem 500 000 lehekülge trükipärandit; Eesti Rahva Muuseumi „Eesti argikultuur ja olme“, tulem 30 000 eset; Eesti Rahva Muuseumi „Muuseumide dokumentatsiooni digimine“, tulem 1,2 miljonit lehekülge dokumente. 2026. aastal jätkuvad kaheksa kultuuripärandi massdigiteerimise projekti.

Kultuuripärandi massdigiteerimise projektid on otseselt seotud mõõdikuga „digitaalse kultuuripärandi osakaal kogude suurusest“, panustades mõõdiku sihttaseme suurenemisse. Nii massdigiteerimise kui arendusprojektid panustavad mõõdikusse „digisisu unikaalsete kasutajate arv“. Ühelt poolt ootavad kasutajad aina uuenevaid digikogusid, mistõttu tuleb jätkata pärandi massdigiteerimist. Teiselt poolt eeldavad kasutajad, et andmekogude kasutajakogemus on tänapäevane, infosüsteemid on intuiitsed ja mugavad kasutada. Seega jätkub kultuuripärandiasutuste infosüsteemide arendamine.

Digiteerimine on üks paremaid ja osadel juhtudel ka ainuke vahend tagamaks, et pärand on säilitatud selleks kõige sobivamate vahenditega ning tehtud kättesaadavaks võimalikult paljudele. Digitaalse kultuuripärandi koordineeritud pikaajaline säilitamine, sh väljaspool Eestit on eriti oluline Eesti kultuuri säilimiseks julgeolekukriisides või õnnetuste puhul. 2023. aastal lisati Kultuuriministeeriumi algatusel Eesti Euroopa Liidu poliitika 2023–2025 prioriteetide hulka eesmärk tegutseda selle nimel, et Euroopa Liidus loodaks kõigile liikmesriikidele võimalus digitaalse kultuuripärandi säilitamiseks ka väljaspool liikmesriiki. Kultuuriministeerium viis läbi esmase kaardistuse liikmesriikide seniste praktikate ja plaanide väljaselgitamiseks ning kutsus

**Digitaalse
kultuuripärandi
pikaajaline säilitamine,
sh väljaspool Eestit on
eriti oluline Eesti
kultuuri säilimiseks
julgeolekukriisides või
õnnetuste puhul.**

Digitaalse Kultuuripärandi Nõukogu juurde kokku digisäilitamise töörühma. 2025. aasta üheks olulisemaks tegevuseks oli Eesti seisukohtade kujundamine digitaalse kultuuripärandi säilitamise kohta Euroopa Liidus, mille kohaselt Eesti peab oluliseks, et Euroopa Komisjon töötaks välja digipärandi ühtse riigipiiriülese säilitamise lahenduse EL-i tasandil ja EL finantsraamistikus, et tagada kõige väärtuslikuma osa Euroopa digipärandist ja sellega seotud infosüsteemide pikaajaline säilimine ning et üleeuroopaline säilitusteenus peaks tagama unikaalse digipärandi ja sellega seotud infosüsteemide jätkusuutliku pikaajalise säilimise ning tagama võimekuse prioriteetseid digipärandiga seotud teenuseid käivitada ja pakkuda väljaspool oma riigipiiri EL-is. Eesti ettepanekud leidsid laialdast toetust. Euroopa Komisjoni sidevõrkude, sisu ja tehnoloogia peadirektoraat (DG CNECT) kutsus Euroopa ühise kultuuripärandi andmeruumi ekspertgrupi (CEDCHE) alla kokku ad hoc digisäilitamise fookusgrupi, kuhu kuuluvad huvitatud liikmesriikide esindajad. Lisaks algatas DG CNECT ka liikmesriikide parimate praktikate kaardistuse. Üle-euroopalise digitaalse kultuuripärandi pikaajalise säilitamise võimalikkust 2026. aastal analüüsitakse ning vastavat lahendust kavandatakse.

Uue ja aina olulisemana teemana tuleb ka Eestil asuda tegelema 3D digiteerimise teemaga lähtuvalt sellekohasest Euroopa Komisjoni soovituselt, mis seab konkreetsed eesmärgid kultuuripärandi, sh ehituspärandi digiteerimiseks 3D formaadis. Kinnismälestiste ja esemepärandi 3D-digimise kriteeriumite kokku leppimiseks, tehniliste tingimuste välja töötamiseks ning 3D-mudelite kättesaadavaks tegemise ja pikaajalise säilitamise lahenduste leidmiseks teostati 2025. aastal kinnismälestiste ja esemepärandi 3D-digimise analüüs ning kavandati digiteerimisprojektid. 2023. aasta kevadel kutsusid Euroopa Komisjon ja Europeana ellu Twin it! kampaania, mille raames kutsuti liikmesriikide kultuuriministeeriume üles 3D digiteerima ühe kultuuriväärtusliku objekti ja esitama selle Europeanasse. Üleskutse tulemusel sündis üleeuroopaline sümboolne ja kõrgevaliteediline 3D digiteeritud pärandi kollektsioon. Kampaania eesmärgiks oli näidata, kui heal tasemel ja innovaatiline on liikmesriikide kultuuripärandi valdkond ning kuidas saab digitaalset kultuuripärandit vääridada. Kultuuriministeerium koos Muinsuskaitseametiga valis 3D digiteerimiseks välja Tartu Tähetorni, mis ühena kahest Eesti kultuurobjektist kuulub UNESCO maailmapärandi nimekirja. 2025. aastal kuulutas Euroopa Komisjon välja Twin it! II kampaania, mille raames tellis Muinsuskaitseamet 18. sajandist pärit vee all paikneva laevavraki 3D digiteerimise. Esimesed museaalide ja kinnismälestiste 3D digiteerimise projektid "Kultuuripärandi digitegevuskava 2024-2029" raames algavad 2026. aastal ning neid rahastatakse Norra ja Euroopa finantsmehhanismist rahastatava kriisivalmiduse programmist.

Arenguvajadused

- Viia ellu üleriigiline visioon kultuuripärandi valdkondadeüleseks koordineeritud digiteerimiseks ja pärandi kättesaadavuse parandamiseks alates 2024. aastast. Uue tegevuskava alamtegevused aitavad ressursisäästlikult digiteerida erinevate valdkondade kultuuripärandit tervikuna ning teha 2029. aastaks Eesti mäluasutuste kogudes olevast kultuuripärandist digitaalselt kättesaadavaks 55% ning prioriteetsetest kinnismälestistest 3D-formaadis 21%. Visiooni ellu viimiseks on vajalik leida uusi rahastusallikaid, kuna seni peamiselt kasutatud Euroopa Liidu struktuurivahendid on käesoleval perioodil lõppemas.
- Täiendavalt rahastada kinnismälestiste ja esemepärandi 3D-digiteerimist, mis võimaldab kultuuripärandit oluliselt paremini dokumenteerida, säilitada, tutvustada ja uurida.
- Arendada olemasolevate digitaalset kultuuripärandit vahendavate keskkondade funktsionaalsust ja kasutajakogemust, hankida ja arendada uusi andmekogusid ning automatiseerida protsesse, et parandada digitaalse kultuuripärandi kättesaadavust ja soodustada selle (taas)kasutust lähtudes kasutajate ootustest, kaasaegse disaini ja ligipääsetavuse põhimõtetest ning tehnoloogia arengust.
- Töötada Euroopa Liidu tasandil koostöös liikmesriikidega välja ühine piiriülese digipärandi säilitusteenuse eesmärgiga tagada unikaalse digipärandi ja sellega seotud infosüsteemide jätkusuutlik pikaajaline säilimine ning tagada võimekus prioriteetseid digipärandiga seotud teenuseid käivitada ja pakkuda väljaspool oma riigipiiri EL-is.
- Kavandada ja välja töötada lahendus Eesti digipärandi säilitamiseks väljaspool riigipiiri seni, kuni EL tasandil veel riigipiiriülese säilitamise lahendust ellu rakendatud pole. Võimalusel kujundada Eesti lahendus üle-euroopalise teenuse osaks.

Tegevus 12. Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise arendus

Tegevuse eesmärk: Aidata kaasa Eesti tutvustamisele, kultuuridiplomaatia edendamisele ja Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele ning Eesti aktiivsele osalemisele rahvusvahelistes organisatsioonides ja Eesti huvide kaitsele.

Tegevuse mõõdikud	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Eesti kultuuri rahvusvaheline haare, riikide arv <i>Allikas; Kultuuriministeerium</i>	25	25	25	25	25	25	25
Eesti aktiivne osalus rahvusvahelistes organisatsioonides poliitikate kujundamisel ja vastavus Eesti huvidele <i>Allikas; Kultuuriministeerium</i>	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud

Möödikutega seiratakse Eesti rahvusvahelise nähtavuse jaoks vajalike tegevuste tulemusnäitajaid. Läbi konkreetsele riikidele suunatud tegevuste kultuurielus ning Eesti aktiivse osaluse kultuurivaldkonnas rahvusvaheliste organisatsioonides aidatakse kaasa Eesti tuntusele maailmas kasutades kultuurivaldkonna potentsiaali.

Kultuuriministeeriumi ülesanne on edendada ja toetada Eesti kultuuri rahvusvahelistumist, arendada riikidevahelisi kultuuriisuhteid ja -diplomaatiat, osaleda kultuuripoliitika kujundamisel rahvusvahelistes organisatsioonides ning toetada neid eesmärke elluviivaid valdkondlikke organisatsioone. Riik annab toetusi nii taotlusvoorude kui ka valdkondlike arenduskeskuste kaudu rahvusvahelisteks projektideks, mis soodustavad Eesti kultuuri rahvusvahelistumist ja kultuurieksporti, Eesti tutvustamist maailmas kultuuri kaudu ja võimaluste loomist Eesti loovisikutele. Lisaks toetab Kultuuriministeerium Euroopa Liidu „Loov Euroopa“ kultuuriprogrammis osalevaid Eesti projekte omaosaluse rahastamise kaudu

**Dresdenis avati
seni suurim Eesti
ja Saksamaa
kunstikoostöö
näitus „Spiegel im
Spiegel“.**

2025. aastal oli Eesti muusikakultuur rahvusvaheliselt silmapaistev: Arvo Pärdi sünnipäeva tähistati üle maailma ning Eesti muusikud osalesid mitmetel mainekatel rahvusvahelistel sündmustel. Dresdenis avati seni suurim Eesti ja Saksamaa kunstikoostöö näitus „Spiegel im Spiegel. Eesti ja Saksa kunsti kohtumised Lucas Cranachist Arvo Pärdi ja Gerhard Richterini“. Pariisis toimus esimene Balti filmifestival, Balti fookus oli esindatud festivalil Les Boréales ning Eesti kõrvalprogramm Charleville-Mézières'i visuaalteatri festivalil. Eesti poeedid osalesid Suurbritannias European Poetry Festivali Eesti fookusõhtul ning Eesti lühifilmid olid tähelepanu keskmes Encountersi filmifestivalil. Tulemuslik koostöö jätkus ka Soome oluliste kultuurisündmustega, sealhulgas Helsinki Festivali, Turku Music Festivali ja Helsinki biennaaliga. Kultuuriesindajad alustasid regulaarsete infokirjade väljaandmist, et teavitada kohalikke kultuurikorraldajaid, mõjusikuid, eksperte ja laiemat publikut Eesti kultuurisündmustest eri riikides. Euroopa Nõukogu kultuuriteede programmide elluviimiseks loodi kahetasandiline riiklik mudel, koostati siseriiklik tegevuskava ning alustati

koostööd rakendusasutuse Rahvakultuuri Keskusega tegevuskava elluviimiseks. Toimus põhjalik töö EL uue finantsperioodi AgoraEU programmi Eesti seisukohtade kujundamisel ning valdkonna osapoolte kaasamiseks korraldati sisukaid kohtumisi. Olulise tulemusena lisati digitaalse kultuuripärandi piiriülese säilitamise teema Euroopa Liidu kultuuristrateegiasse.

Eesti valiti UNESCO kultuuriväärtuste ebaseadusliku sisseveo, väljaveo ja omandiõiguse üleandmise keelamise ning ärahoidmise abinõude konventsiooni komitee liikmeks. Komitee liikmesus võimaldab Eestil panustada kultuuriväärtustega ebaseadusliku kaubitsemise tõkestamisse ja oma huvide kaitsmisse selles valdkonnas.

Koostöös LOORE võrgustiku residentuuridega jätkati Ukraina loovisikute toetamist Eestis. Residentuuriprogramm võimaldab Ukraina loovisikutel jätkata oma loomingulist tegevust Eesti eri paikades tegutsevas residentuurides. Tegemist on konkreetse ja mõjusa toetusmeetmega Ukraina kultuurivaldkonna toetamisel. Tallinnas toimus esmakordselt Ukraina kultuurifestival UKUFest ning näitus „Vapruse nägu. Azovstali alistumatud kaitsjad“, mille valmimist toetas Kultuuriministeerium. Eesti Arhitektide Liidu eestvedamisel viidi läbi ka mitmeid Ukraina linnafoorumite projekte.

Kultuuri rahvusvahelistumise oluline lüli lisaks nimetatuile on Eesti saatkondades tegutsev kultuuriesindajate võrgustik, kelle ülesanne on aidata kaasa tugeva rahvusvahelistumise võimekusega Eesti loovisikute ja kultuurivaldkonnas tegutsevate organisatsioonide jõudmisele rahvusvahelisele areenile ning tutvustada nende tegevuste kaudu Eestit ja eesti kultuuri maailmas. Kultuuriesindajad töötavad Eesti saatkondade juures Helsingis, Berliinis, Brüsselis, Pariisis ja Londonis, aga ka USA kultuurielu keskuses New Yorgis, kus Eestist lähetatud esimene erialadiplomaat alustas täiskohaga tööd alates 1. jaanuarist 2025.

Kultuuriministeeriumil on kehtivad kultuuri koostöölepped ligi 50 riigiga. Uusi koostööleppeid või nende aluseid koostatavaid programme sõlmitakse vaid erilise vastastikuse huvi korral või riikidega, kellega koostöö edendamise eeldus on leping, mis võib hõlmata ka kultuuri ja sporti. Samuti osaleb Eesti paarikümnes rahvusvahelises organisatsioonis, foorumis või koostööprogrammis, uute liitumiste puhul kaalutakse valdkondlikke sisulisi vajadusi ja liitumisest tulenevat eeldatavat majanduslikku mõju pikemas perspektiivis.

Eestis on kultuurivaldkonna välissuunalise suhtluse peamised koordineerijad ja toetuste andjad Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital, Haridus- ja Teadusministeerium, Välisministeerium ja Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus, koordineerijatena ka kultuuri- ja loomevaldkondade arenduskeskused. Koostöös Välisministeeriumiga koordineeritakse rahvusvahelise koostöö olulisi küsimusi nagu Ukraina toetamine või muud aktuaalsed valdkondade ülesed protsessid. Tihendatud on valdkondlikku suhtlemist Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse ja saatkondadega, et tugevdada strateegiliste eesmärkide elluviimist.

Rahvusvaheliste projektide jaoks antakse toetusi riigieelarvest nii loovisikutele kui ka organisatsioonidele ning valdkondlikele arenduskeskustele. Riik toetab projekte, mis soodustavad Eesti kultuuri rahvusvahelistumist ja kultuuriekspordi, Eesti tutvustamist maailmas kultuuri kaudu ning võimaluste loomist Eesti loovisikutele. Lisaks rahastab Kultuuriministeerium Euroopa Liidu kultuuriprogrammis osalevaid Eesti projekte. Euroopa Liidu programmi „Loov Euroopa“ rakendamiseks sõlmitakse lepinguid Euroopa Komisjoniga ja programmi Eesti infopunktidega. Eesti kultuurivaldkonna organisatsioonid on rahvusvaheliselt hinnatud professionaalid, kes osalevad „Loova Euroopa“ kultuuri alaprogrammi projektides partnerite ja projektijuhtidena.

Kultuuriministeeriumi koosseisus on iseseisvaid ülesandeid täitva struktuuriüksusena UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon (UNESCO ERK), mille peamiseks ülesandeks on koostöö koordineerimine UNESCO sh selle võrgustike ja partnerite ning Eesti riigiasutuste, kohaliku omavalitsuste üksuste, muude organisatsioonide ja isikute vahel eesmärgiga kaitsta Eesti huve UNESCOs ning luua huvitatutele Eestis võimalusi olla seotud UNESCO tööga.

Arenguvajadused

- Jälgida valdkondlikke suundumusi ja üldist rahvusvahelist olukorda, olla vajadusel endiselt valmis kultuuri rahvusvahelistumise ja multilateraalse rahvusvahelise koostöö põhimõtteid uuendama.
- Suurendada Eesti nähtavust ja kohalolu rahvusvahelistel suursündmustel (valdkondlikud messid, kontaktüritused, visiidid, esitlusfestivalid jne) ning osalemise järjepidevuse tagamine rakendades olulise tööloiguna ka kommunikatsioonitegevused.
- Järjepidevalt analüüsida programmi tegevuste ja teenuste rahastamist, et need oleksid selges kooskõlas ministeeriumi valdkondlike eesmärkide ja ambitsioonidega. Leida täiendavaid mooduseid, kuidas tõsta kultuuri ja loomingu kaudu Eesti rahvusvahelist nähtavust ja mainet, kasutades selleks maksimaalselt ära juba olemasolevaid toetusmeetmeid.
- Arendada kultuuriesindajate võrgustikku, nii et vahetuval kultuuriesindajal Berliinis kujuneks kiire ja sujuv sisseelamine sihtriigis ja maksimaalne kasutegur kummagi riigi loomesektorile.
- Võimestada ja nõustada Euroopa Liidu „Loov Euroopa“ omaosaluse vóorus osalevaid ja projektis olulist rolli kandvaid Eesti partnereid.
- Jätkata Ukraina kultuurivaldkonna toetamist, jagada Eesti kultuurikorralduslikke praktikaid, kultuuripoliitika väljatöötamise kogemusi ning toetada kultuuriprojekte, mis rikastavad kahe riigi koostööd ja annavad tuge agressori all kannatava Ukraina loomesektorile, sh pärast sõja lõppu, ülesehitamisperioodil.
- Edendada koostööd EIS-iga UNESCO paikade ja kultuuriilmingute, Euroopa Nõukogu kultuuriteede ning Euroopa kultuuripärandi märgise turismipotentsiaali suurendamiseks.
- Koostöös partneritega panustada UNESCO liinis ÜRO kestliku arengu ja Eesti arengukoostöö eesmärkide elluviimisesse, sh Aafrika suunal.
- Teha ametkondlikku koostööd kandidaatide esitamisel rahvusvaheliste organisatsioonide valitavatesse kehamitesse ning rakendada ministeeriumi ja haldusala rahvusvahelist personalipoliitikat, et Eesti

huvide esindamine oleks tagatud ekspertiisi jagamise kaudu ning karjääri toetamine panustaks Eesti rahvusvahelise maine edendamisse rahvusvahelistes organisatsioonides (eriti Euroopa Liit, Euroopa Nõukogu ja UNESCO) ja teiste riikidega koostöös.

Tegevus 13. Kultuuri valdkondadeüleline arendus

Tegevuse eesmärk: Teadmispõhise kultuuripoliitika kujundamine. Kultuuripärandi uurimiseks ja kultuuri arenguks vajaliku teadmistaasi ning teadlaste järelkasvu tagamine. Kultuurihariduse võimalikult laia rakendamise tagamine. Läbi kesksete teenuste vajaliku toe pakkumine poliitika kujundamisele.

Tegevuse mõõdikud	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Kultuuriministeeriumi rahastatud uurimistoetuste osakaal minimaalse hindamislävendi ületanud taotlustest, % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	47	31	20	20	20	20	20
Kultuurikülastuste keskmine arv lapse (5-14 aastat vana) kohta <i>Allikas: Statistikaamet</i>	na	na	na	Määratakse algtase	Määratakse algtaseme põhjal	Määratakse algtaseme põhjal	Määratakse algtaseme põhjal
Rahulolu kesksete teenustega <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	na	4,2 (2023)	na	4,3	4,3	4,3	4,3

Mõõdikuga seiratakse Kultuuriministeeriumi rahastatud uurimistoetuste – loovuurimuste ja Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi – raames hindamislävendi ületanud taotluste ja rahastuse osakaalu, mis näitab esitatud taotluste kvaliteeti. Lisaks mõõdetakse kultuurikülastuste keskmist arvu lapse (vanuses 5-14 eluaastat) kohta, mis annab aluse hinnata kultuurihariduse tegevuste tulemuslikkust ning kasutatavate eelarvevahendite tulemuslikkust. Kolmandana mõõdetakse rahulolu kesksete teenustega Kultuuriministeeriumis, mis annab hinnangu vastavate teenuste kvaliteedile (kasutatakse 5-palli skaalat).

Kultuuriministeerium on alates 2022. aastast võtnud suuna laiemalt humanitaarvaldkonna teadus- ja arendustegevuse toetamisele. Tegevuse all kajastatakse lisaks tegevusi ja toetusmeetmeid, mis panustavad suuremal või vähemal määral kõikidesse teistesse kultuuriprogrammi tegevustesse. Mida väiksem on riigi kultuuriruum, seda rohkem sõltub see avalikust toetusest ja erinevatest ühiskonnamuutustest. Enamat tähelepanu vajab kultuuri regionaalne kättesaadavus, laste, noorte ja erivajadustega inimeste kultuuris osalemise soodustamine ja loomevaldkondade järelkasvu tagamine.

Rakendatud on loovuurimuse taotlusvoor. Jätkub Kultuuriministeeriumi teadus- ja arendusprogrammi „Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogramm 2023-2026“ elluviimine. TA programmi eesmärk on luua eesti kultuuri

valdkonnas uusi teadmisi, uurida ja arendada eesti kultuuri, teadust, ühiskonda ja majandust, eesmärgiks on toetada kultuurivaldkonna asutuste teadus- ja arendustegevuse võimekust uuringute läbiviimisel, tõhustada interdistsiplinaarse teadus- ja arendustegevuse koostööd teadus- ja arendusasutuste ja teiste asutuste vahel, tagada kultuurivaldkonna teadlaste järelkasv, luua projektide kaudu uusi teadmisi ning panustada seeläbi uurimisvaldkondade ning kultuuri ja laiemalt ka kogu ühiskonna arengusse. Teadusprogrammi toel toimus 2025. aastal 19 projekti. 2025. aasta taotlusvooru esitati 41 uut taotlust, millest 35 ületas lävendi ja rahastati 10. Loovuurimuse taotlusvooru esitati 12 projektitaotlust, millest 10 ületas lävendi ja rahastati 4 projekti.

Muuseumide teadus- ja arendustegevuste meetme raames on rahastatud valitsemisala asutusi, millel on põhiülesannete seas seadusest tulenev või asutaja ootustes sätestatud teadustöö kohustus. 2025. aastal eraldati täiendavat tegevustoetust teadustöö võimekuse arendamiseks viiele üleriigilise tegevusväljaga muuseumile ja Rahvusraamatukogule. Muuseumiteaduse meetme toel viidi ellu uurimisprojektid eesti kunsti, merearheoloogia, eesti muusikapärandi, suvilaarhitektuuri ja muutunud lugemisharjumuste teemadel.

Kultuuriministeeriumi teadus- ja arendustegevuse tõhusamaks ning paremaks kujundamiseks tuleb tagada valdkondliku teadus- ja arendustegevuse jätkusuutlikkus, tuvastada eesti kultuuri arengu seisukohalt täiendavat tuge vajavad uurimisvaldkonnad, rahastada teadus- ja arendustegevuse projekte, mis viivad kokku kultuurivaldkonda teiste valdkondadega ja edendavad teadmussiiret. Vajalik on osaleda rahvusvahelistes teadus- ja arendustegevuste koostööprojektides, et toetada Eesti teadlaste rahvusvahelist teadus- ja arendustegevust. Jätkuvalt on oluline viia ellu valdkondlikke rakendusuringuid, et kujundada ja rakendada valitsemisala poliitikaid ning teostada seiret.

Kultuurihariduse üldine eesmärk on lapse ja noore eneseväljenduse julgustamine läbi erinevate kultuuri vormide, arendades loovust, koostööd, kriitilist mõtlemist ja empaatiat ning suurendades ühiskonna, poliitika ja inimõiguste küsimustes aktiivset kaasarääkimist.

Kultuuriministeerium käsitleb kultuuriharidust prioriteetse tegevusena kultuuritundliku ühiskonna jätkusuutlikkuse tagamisel. See tähendab laste ja noorte kultuuris osalemist nii publiku kui ka loojana. Kultuuriharidus on tihedalt seotud ka laste ja noorte ühiskondliku aktiivsuse ning vaimse tervise ennetustööga, samuti loovisikute pealekasvu soodustamisega.

Kultuuri teadliku publiku ja tulevaste professionaalide järelkasvu suurendamiseks ning kultuuri regionaalse kättesaadavuse parandamiseks noorele sihtrühmale on alates 2022. aastast rakendatud kultuuriranitsa toetusmeetet, mille eesmärk on võimaldada lastel ja noortel külastada õppeprogrammi osana teatrietendusi, kontserte, kinoseansse, muuseume või muid kultuurivaldkonna asutusi või sündmusi. Kultuuriranitsa programmi eesmärk on rikastada õpet ja võimaldada igale Eesti 1. – 9. klassi õpilasele vähemalt üks kultuurikogemus õppeaastas. Eestis omandas 2024/25 õa põhiharidust 136 154 õpilast.

Kultuuriharidus on tihedalt seotud laste ja noorte ühiskondliku aktiivsuse ning vaimse tervise ennetustööga.

Kultuuriministeerium on võtnud senisest tugevama fookuse kultuurihariduse süsteemsele arendamisele ning loonud valdkondadeülese võrgustiku, mille eesmärk on suurendada koostööd kultuuri- ja haridusvaldkonna vahel, panustades samal ajal riikliku õppekava kultuuripädevuste omandamisse ning formaalõppe läbiviimisse mitteformaalses õppekeskkonnas. Eraldi fookuses on Kultuuriranitsa programmi arendamine kultuuriõppekäikude toetamiseks.

Noorte sisendi toomiseks poliitika kujundamisse tegutseb Kultuuriministeeriumi juures alates 2022. aastast noortenõukogu, mis osaleb regulaarsete kohtumiste kaudu ministeeriumi erinevate valdkondlike teemade aruteludes.

Arenguvajadused

- Rakendada edukalt ja järjepidevalt loovuurimuse toetusmeedet ning tõsta selle teaduslikku taset.
- Tagada programmi „Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogramm” eesmärgipärasus ja jätkusuutlikkus.
- Luua stabiilsed arenguvõimalused teadustöö kohustusega asutustele kultuurivaldkonnas.
- Viia Kultuuriministeeriumi haldusalas valdkondlik teadus- ja arendustegevus eesmärgipärasemaks ja süsteemsemaks, et valdkondlik TA-tegevus oleks jätkusuutlikult ning terviklikult juhitud.
- Kultuurirahitsa programmi arendamine: programmi kättesaadavuse ja mõju suurendamine kõigis piirkondades, kommunikatsiooni ja terviksisüsteemi parendamine
- Kultuuri ja hariduse koostöö edendamine läbi kultuurihariduse tegevuste: tervikliku kultuuriharidusprogrammi arendamine, integreerides loovisikuid õppetöösse ning tugevdades formaalõppe seoseid kultuuriga, et toetada laste ja noorte vaimset heaolu, kuuluvustunnet ja kultuurilise identiteedi kujunemist läbi kultuuriosaluse süsteemse lõimimise haridusteel.
- Digiteeritud kultuuripärandi kättesaadavuse võimaldamine ja õppetöös lihtsasti rakendatavaks tegemine
- Noorte talentide toetamine: loovisikute järelkasvu tööturule liikumise toetamine läbi sihipäraste talendiprogrammide.

Tegevus 14. Loomemajanduspoliitika

Tegevuse eesmärk: Ettevõtete lisandväärtus ja ekspordisuutlikkus on suurenenud.

Tegevuse mõõdikud	Tegelik		Sihttase				
	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Rahalist ja mitterahalist abi saanud ettevõtete arv (kumulatiivne 2023-2029, unikaalsed ettevõtted)	762	1274	250	1300	1350	1360	na
<i>Allikas: Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus</i>							

Mõõdikuga seiratakse Euroopa Regionaalarengu Fondi ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021-2027 poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti” erieesmärgi (a) (iii) „VKEde kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, muu hulgas tootlike investeeringute kaudu” meetme 21.1.3.2 „Kultuuri valdkondadeüleline arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine” eesmärkide elluviimist.

Loomemajandus on majandusvaldkond, mis põhineb individuaalsel ja kollektiivsel loovusel, oskustel ja andel, kus teenitakse müügitulu ja luuakse töökohti intellektuaalse omandi loomise ja vahendamise abil ning kus ettevõtjast loovisikud on protsessides kesksel kohal. Ettevõtlusega alustamise tugisüsteem toimib, kuid tugiteenuste kvaliteet ja regionaalne kättesaadavus ning teenuste vastavus eri arenguetappides (eelkõige kasvufaasis) olevate loomeettevõtjate vajadustele vajab pidevat tähelepanu. Nii alustavate kui kasvuvõimeliste tegutsevate loomeettevõtete toetamine peab olema integreeritud üldisesse ettevõtluse ja regionaalarengu tugisüsteemi, mille kaudu tekiks sektorite vaheline sünergia ja suureneks meetmete tõhusus ning koosmõju.

Loomemajanduse arendamise poliitikat kujundab Kultuuriministeerium koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga. EL 2021-2027 finantsperioodil on loomemajanduse arendamine rakenduskava prioriteetse suuna „Nutikam Eesti” erieesmärgi „VKEde (väikese ja keskmise suurusega

ettevõtete) kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, mh tootlike investeeringute kaudu" all. Rakendatava meetme peamiseks sihtgrupiks on kultuuri- ja loomesektoris tegutsevad kasvuvõimelised äriühingust VKEd. Kavandatavas meetmes on kuus tegevussuunda: kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ambitsioonikate VKEde arenguplaanide elluviimise toetamine; kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate kasvupotentsiaaliga ettevõtete ekspordivõimekuse kasvu toetamine; sektori arengut toetavate tugiteenuste (inkubatsiooni-, kiirendi- ja arendusteenused) pakkumine loomeettevõtetele; sektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamine; loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamine ja loomemajandusalaste teadmiste ning oskuste arendamine. Vastav meede lähtub Eesti pikaajalisest strateegiast „Eesti 2035“, „Kultuuri arengukavast 2021-2030“ ning ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021-2027 rakenduskavast. Loomemajanduse arendamise meetme rakendusüksus ja elluviija on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus.

Kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate loovisikute, loomeettevõtjate ja organisatsioonide suutlikkus muutlikes oludes toime tulla ja võimekus turutingimustes iseseisvalt tulu (sh ekspordi müügitulu) teenida peab kasvama. Senised äri- ja tegevusmodelid vajavad muutmist ja kaasajastamist, ettevõtete ja organisatsioonide terviklik areng loob eeldused kestlikkuseks, toote- ja teenusearendus vajab senisest rohkem ja pidevat tähelepanu, uuad tehnoloogiate ja IT lahenduste kasutuselevõtt ning tehisaru võimaluste rakendamine on vältimatu. Loovust kui kompetentsi on võimalik kasutada ühiskonna väljakutsete lahendamiseks eeldusel, et osatakse teha õigeid väärtuspakkumisi. Projektipõhine rahastus soosib ettevõtete ja organisatsioonide lühiajalisust, finantsvõimekus on madal ja investoritele ning kaasrahastajatele seega mitteatraktiivne. Ettevõtete ja organisatsioonide kestlikkuse ning finantssuutlikkuse tagamiseks peab kogu kultuuri- ja loomesektori valmisolek erinevate finantsinstrumentide (sh garantiimeetmete) kasutamiseks ja erainvesteeringute kaasamiseks suurenema. Selle eelduseks on äri- ja tegevusmodelite kohandamine. Eesti toodete ja teenuste ekspordile aitab kaasa riigi parem tuntus maailmas ja positiivne kuvand ning selles on kultuuri- ja loomesektoris tegutsejatel kanda muuhulgas strateegiline oluline roll. Sektori konkurentsivõime suurendamiseks nii sise- kui välisurul on vajalik ettevõtete ja organisatsioonide süsteemne ja järjepidev koostöö ning valmisolek teha strateegilist koostööd teiste sektorite ettevõtete ja organisatsioonidega.

Loomemajanduse edendamise tegevused ja meetmed on olnud rahastatud Euroopa Liidu vahenditest. Meetme esialgne kogueelarve perioodiks 2023-2029 oli kokku 14,29 miljonit eurot, millest 10 miljonit eurot oli Euroopa Regionaalarengu Fondi rahastus, 1 miljon eurot Eesti riiklik kaasfinantseering ja vähemalt 3,29 miljonit eurot panustavad toetuse saajad ja kasusaajad omafinantseeringuna. 2025. aastal meedet kärbiti kaitsevaldkonna investeeringute rahastamiseks.

2023. aastal oli
loomemajanduse
sektoris toodetud
lisandväärtus
868,9
miljonit,
moodustades 2,3%
Eestis toodetud
SKP-st

Loomemajanduse sektorit kaardistatakse teatud intervalliga. Viimase, 2025. aastal valminud Eesti loomemajanduse olukorra uuringu kohaselt oli Eesti loomemajanduse sektoris 2023. aasta andmetel 26 600 töötajat (3,8% Eesti töötavast rahvastikust) ning sektoris tegutses 13 760 ettevõtet ja asutust (8,8% Eesti ettevõtete üldarvust). Loomemajanduse ettevõtete ja asutuste kogutulu oli 2,54 miljardit euro (kasv 37% võrreldes eelmise uuringuga), millest eksporditulu moodustas 567,1 miljonit eurot (kasv 62,9% võrreldes 2019. aastaga). Loomemajanduse sektoris toodetud lisandväärtus oli 2023. aastal 868,9 miljonit eurot ja see moodustas 2,3% Eestis toodetud SKP-st. Sektori peamised majandus-statistilised näitajad on perioodil 2019-2023 paranenud. Loomemajanduse ulatus on statistiliselt raskesti haaratav, kuna lisaks kaardistatud ettevõtetele ja asutustele tegutsevad paljud loovisikud ka teistes majandussektorites (nt IT ja tööstus) ning nende panus jääb senistes ülevaadetes sageli varju. Kuigi loomemajanduse ärimudelite selgus on viimastel aastatel paranenud, leidub valdkondi, kus tegevus ei ole ametlikult registreeritud või kajastub statistikas ebatäpselt (nt FIE-de tulu või OÜ-de tööjõukulud). 2023. aastal oli loomemajanduse sektoris lisandväärtus töötaja kohta 40 900 eurot

(varieerudes oluliselt erinevate valdkondade vahel). Jätkuvalt oli oluline loomeettevõtjate ekspordipotentsiaali suurendamine ja ekspordi- ning innovatsioonivõimekuse järjepidev arendamine.

Loomemajandussektoril on oluline roll atraktiivse elukeskkonna loomisel, turismitulude suurendamisel ja digimajanduse arenemisel. Kultuuri- ja loomesektori näol on tegemist kasvava ja dünaamilise majandussektoriga, mis loob, kommertsialiseerib ja kasutab peamise müügiargumendina intellektuaalset omandit, luues seeläbi väärtust ka teistele majandus- ja eluvaldkondadele (nt turismisektorile reisimotivatsiooni pakkumise ja riigi kuvandi loomise kaudu). Kuna kohalik turg on piiratud, tuleb loovisikutel, loomeettevõtetel ja organisatsioonidel otsida järjepidevalt võimalusi rahvusvaheliselt tegutsemiseks, et teenida senisest enam tulu ka välisriikidest. Selleks peab loomeettevõtete ja -organisatsioonide strateegilise planeerimise ning juhtimise võimekus kasvama, tegevus- ja ärimudelid võimaldama muutuste ja ebakindlusega toimetulekut ning senisest enam tuleb tegeleda toote- ja teenusearenduse ning innovatsiooniga, et reageerida kriisidele ja olukorra muutustele nii siseriiklikul kui rahvusvahelisel tasandil. Oluline on jätkata kultuuri- ja loomesektori majandusliku potentsiaali avaldumise edendamist, keskendudes innovatsiooni soodustamisele ja loomeettevõtjate rahvusvahelise konkurentsivõime, ekspordi- ja jätkusuutlikkuse kasvatamisele. Nii alustavate kui kasvuvõimeliste tegutsevate loomeettevõtete toetamine peab olema integreeritud üldisesse tõhusalt toimivasse ettevõtluse tugisüsteemi, mille kaudu tekiks sektorite vaheline sünergia ja suureneks meetmete koosmõju.

Loomemajanduse arengut toetavad tugistruktuurid (inkubaatorid, kiirendid ja piirkondlikud ning valdkondlikud arenduskeskused) on endiselt suures osas finantsiliselt sõltuvad avaliku sektori (sh KOV-ide) toetusest ja ilma selleta hääbuvad. Samas on tugistruktuuride roll ettevõtjatele sageli ebaselge. Koostöö ja infovahetuse kaudu tuleb tagada, et kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ettevõtete ja organisatsioonide toetamine ning nende osalemine erinevates ettevõtetele suunatud arenguprogrammides ei oleks välistatud teistes meetmetes. Siinjuures on oluline, et sektoris tegutsejad mõistaksid erinevate meetmete eesmäärke ning hindaksid realistlikult oma suutlikkust konkreetsete meetmete tulemustesse panustamiseks.

Arenguvajadused

- Soodustada valdkondlikke, sektoriteüleseid, regionaalseid ning koostöös teadus- ja arendusasutustega elluviidavaid algatusi, mis pakuvad innovaatilisi lahendusi loomemajanduse ja loomeettevõtluse edendamiseks ning erinevate sektorite koostoime suurendamiseks.
- Leida koostöös valdkondade esindajatega täiendavaid mooduseid kultuuri ja loovuse majandusliku mõju kasvatamiseks ning kultuuri ja loomingut kaudu Eesti rahvusvahelise nähtavuse ja maine tõstmiseks.

Programmi juhtimiskorraldus

Programmi koostamist, elluviimist ja seiret koordineerib Kultuuriministeerium. Ministeerium kavandab programmi eesmärgid lähtuvalt antud valdkonna strateegilisi eesmärges sisalduvatest dokumentidest. Elluviidavad tegevused ja prioriteedid lähtuvad Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ülesannetest ning on kooskõlas riigi eelarvestrateegia protsessiga nelja aasta lõikes ja neid täpsustatakse ühe aasta lõikes riigieelarve protsessi raames. Kultuuriministeerium uuendab programmi igal aastal ja pikendab seda ühe aasta võrra, tagades kooskõla riigi eelarvestrateegia perioodi ja riigieelarveliste vahenditega. Programmi uuendamisse ja aruandlusesse on kaasatud Kultuuri arengukava 2021 - 2030 juhtkomisjon, mille laiapõhjaline koosseis hõlmab nii ministeeriumide kui ka huvirühmade organisatsioonide ning ekspertide esindajaid. Juhtkomisjon toimub üldjuhul kaks korda aastas, üks kord poolaastas.

Programm avalikustatakse Kultuuriministeeriumi kodulehel pärast seda, kui Vabariigi Valitsus on riigieelarve seaduse § 31 lõike 1 alusel riigieelarve vahendid täiendavalt liigendanud ning siis, kui kultuuriminister on programmi kinnitanud. Programmi rakendamise kohta koostab Kultuuriministeerium igal aastal tulemusaruandluse lähtuvalt Rahandusministeeriumi suunistest, mis esitatakse kinnitamiseks valitsemisalale juhtkomisjonile ning tehakse kättesaadavaks erinevatele huvipooltele.

LISA 1. 2025. a kultuuriprogrammi ja programmi tegevuste eelarve täitmine

Tabel 4. Kultuuriprogrammi ja programmi tegevuste 2025. a eelarve täitmine (tuhandes eurodes)

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kultuuriprogramm	271 512	358 405	296 948
Tegevus 1. Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika	3 125	3 128	3 010
Tegevus 2. Audiovisuaalpoliitika	20 779	21 602	17 835
Tegevus 3. Etenduskunstide poliitika	43 828	49 957	49 801
Tegevus 4. Kirjanduspoliitika	10 778	11 093	10 758
Tegevus 5. Kunstipoliitika	11 342	11 377	8 273
Tegevus 6. Meediapoliitika	43 427	48 738	48 738
Tegevus 7. Muusikapoliitika	18 824	19 343	18 777
Tegevus 8. Muuseumipoliitika ja muinsuskaitsepoliitika	50 991	108 291	59 835
Tegevus 9. Raamatukogupoliitika	15 371	24 292	24 084
Tegevus 10. Rahvakultuuripoliitika	14 762	16 305	15 103
Tegevus 11. Digitaalne kultuuripärand	2 637	2 938	2 827
Tegevus 12. Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise arendus	2 466	2 955	2 598
Tegevus 13. Kultuuri valdkondade ülene arendus	30 473	35 758	32 683
Tegevus 14. Loomemajanduspoliitika	2 708	2 627	2 627

Selgitused:

Lõplik eelarve (sh piirmääraga vahendid 251,14 mln eurot ja piirmäärata vahendid 107,27 mln eurot) kujunes esialgsest eelarvest 86,89 mln euro võrra suuremaks, kasv 32%. Algsele eelarvele lisandusid 2024. aastast ületoodud piirmääraga vahendite jäägid summas 32,91 mln eurot. 2025 seaduse muudatuse ja lisaeelarvetega lisandus 5,94 mln eurot, VV reservist lisandus 1,37 mln eurot. Valdkonna välisprojektidega seotud kulude limiit täpsustus ning suurenes 1,9 mln euro võrra. Muudest tuludest sõltuvate vahendite (liik 43) kasv võrreldes algse

eelarvega suurenes veel 43,7 mln eurot. Liigi 43 lõplik eelarve sisaldab Eesti Rahva Muuseumi hoone ehitusega seotud ettemaksu 43 mln eurot, mida periodiseeritakse kuluks pikema aja jooksul. Lisaks suurenes majandustegevuse tuludest tehtavate kulude lõplik eelarve üks miljon eurot.

Eelarve täitmine moodustas lõplikust eelarvest 83%. Piirmääraga vahendite osas 92,4% (232,12 mln), piirmäärata vahendite osas 60,4% (64,8 mln). Piirmäärata vahenditest on kõige suurem jääk muudest tuludest sõltuvate vahendite osas (liik 43 täitmine 7%), kuna lõplik eelarve sisaldab Eesti Rahva Muuseumi hoone ehitusega seotud ettemaksu 43 mln eurot, mida kantakse kuludesse aastani 2046.

2025. aasta kasutamata vahendid

- 2025. aasta piirmääraga vahendite jääk on 19 mln eurot (7,6%), sellest 2026. aastasse üleviidavad vahendid 16,4 mln eurot. Ülekantavatest vahenditest 12,4 mln eurot on kohustustega kaetud, st tekkepõhised kulud on 2026. aastal.

Suuremad jäägid jäid järgmistel programmi tegevustel:

- Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine, rakendamine 6,5 mln eurot, sellest 2026. aastasse üleviidavad vahendid 5,6 mln (sh kohustustega kaetud 4,9 mln). Põhiosa jäägist on seotud toetusega kinnismälestiste omanikele 2,2 mln ja toetusega omandireformi käigus tagastatud ehitismälestiste hooldamiseks ja restaureerimiseks 2,8 mln eurot, mille kulud jätkuvad 2026. aastal.
- Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine 3,7 mln eurot (sh kohustustega kaetud 3,7 mln). Jääk koosneb Sihtasutuse Eesti Filmi Instituut poolt edasiantavatest toetustest filmikultuuri arendamiseks 2,3 mln ja väliskapitalil Eestis toodetavate filmide toetusmehhanismi Film Estonia kuludest 1,4 mln eurot, mille kulud jätkuvad 2026. aastal.
- Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine 3 mln eurot (sh kohustustega kaetud 3 mln). Jääk on seotud Kunstihoone investeeringutoetusega. Arvestades kunstihoone renoveerimise lõpptähtaega, on ehitustööd graafikus, kuid aastatevahelises eelarve planeerimises esines ebatäpsus.
- Kultuuri valdkondadeüleline tugi- ja arendustegevus 3,8 mln eurot, sellest 2026. aastasse üleviidavad vahendid 2,6 mln eurot (sh kohustustega kaetud 0,4 mln). Põhiosa jäägist on seotud teadus- ja arendustegevuse taotlusvooruga, kultuuriinstitutsioonide sihtotstarbeliste toetustega (infotehnoloogia teenused, toetused remondifondist), mille tegevused
- Ülejäänud kaheksa programmi tegevuse jäägid moodustavad kokku 2 mln eurot, sellest 2026. aastasse üleviidavad vahendid on 1,5 mln eurot (sh kohustustega kaetud 0,4 mln), mille osas tegevused jätkuvad.

2025. aasta piirmäärata vahendite kasutamata maht on 42,4 mln eurot, sellest:

- muudest tuludest sõltuvate vahendite (liik 43) jääk on 40,6 mln eurot (sh Eesti Rahva Muuseumi ehituse ettemaks 40,4 mln eurot);
- riigiasutuste majandustegevuse tulude (liik 44) jääk on 0,7 mln eurot;
- välisprojektidega seotud vahendite kasutamata maht on 1,2 mln eurot.

LISA 2. Kultuuriprogrammi teenuste kirjeldus

Tabel 5. Kultuuriprogrammi teenuste kirjeldus

Planeerimistasand	Eesmärk
Kultuuriprogramm	
Tegevus: Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika	
Teenus: Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks ja taotlusvooru kaudu valdkonna strateegilise arengu toetamine.
Tegevus: Audiovisuaalpoliitika	
Teenus: Audiovisuaalpoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks audiovisuaalvaldkonnas.
Tegevus: Etenduskunstide poliitika	
Teenus: Etenduskunstide poliitika rakendamine	Etendusasutuste toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks, valdkonna mitmekesisuse ja etenduskunstide kättesaadavuse tagamiseks.
Tegevus: Kirjanduspoliitika	
Teenus: Kirjanduspoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks kirjanduse ja kultuuriajakirjanduse valdkonnas ning kirjanikupalga rakendamine.
Teenus: Lastekirjanduse arendamine ja populariseerimine (Eesti Lastekirjanduse Keskus)	Eestis ilmuv lastekirjandus on mitmekesine žanriliselt ja sisult, lastekirjandus on sihtrühmadele tuntud ja kättesaadav, Eesti lastekirjanduse autorid on välismaal tuntud ja tunnustatud, nende raamatud ilmuvad välisriikides erinevates võorkeeltes.
Tegevus: Kunstipoliitika	
Teenus: Kunstipoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks kunstivaldkonnas ja kunstnikupalga rakendamine.
Tegevus: Meediapoliitika	
Teenus: Meediapoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks meedia valdkonnas.
Tegevus: Muusikapoliitika	
Teenus: Muusikapoliitika rakendamine	Muusikavaldkonna asutuste ja partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks, valdkonna

	mitmekesisuse ja muusikaelust osasaamise tagamine.
Tegevus: Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika	
Teenus: Muuseumipoliitika rakendamine	Muuseumide ja partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks, valdkonna mitmekesisuse ja kättesaadavuse tagamiseks.
Teenus: Museaalide kogumine ja säilitamine (ERM)	Kogud täienevad vastavalt kogumispõhimõtetele, on nõuetekohaselt säilitatud ja vajadusel korrastatud ning kättesaadavad avalikkusele.
Teenus: Teadustöö (ERM)	Uurimisvaldkonna teaduspõhine lahtimõtestamine.
Teenus: Näitustegevus (ERM)	Suurendada teadlikkust kultuuripärandist hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel.
Teenus: Haridusprogrammide ja sündmuste korraldamine (ERM)	Võimaldada süvendatud lisateavet ekspositsiooni kohta. Levitada ja propageerida pärand-käsitöövõtteid, luua autentseid ning rahvakultuurile tuginevaid tarbeesemeid, sh rahvariideid. Tagada pärandteadmiste ja -oskuste järjepidevus. Tagada külastajate vaimne ja emotsionaalne rahulolu mitmekülse kultuurielamuse kaudu.
Teenus: Kultuuripärandi hoidmine ja arendamine (Võru Instituut)	Võru keele ja kultuuri väärtustamine ning kättesaadavaks tegemine, Vana-Võromaa ajaloolise pärimuse kogumine, säilitamine ja uurimine.
Teenus: Muuseumiteenus Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumis	Tagada muuseumikogu säilimine ja kättesaadavus erinevatele sihtgruppidele.
Teenus: Muinsuskaitsepoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks muinsuskaitse valdkonnas.
Teenus: Kultuuripärandi hoidmine ja arendamine (Muinsuskaitseamet)	Tagada kultuuripärandi säilimine ja kasutamine.
Teenus: Valdkonna analüüs ja teadlikkuse tõstmine (Muinsuskaitseamet)	Avalikkus hindab ja väärtustab kultuuripärandit, kultuuripärand on hoitud ja kättesaadav, aktuaalsed ja kõrge kasutusväärtusega juhendid ning meetodilised materjalid.
Teenus: Toetuste rakendamine (Muinsuskaitseamet)	Mälestiste ja muinsuskaitsealade seisukorra paranemine, muinsuskaitse ja muuseumide valdkonna arendamine.
Tegevus: Raamatukogupoliitika	
Teenus: Raamatukogupoliitika rakendamine	Tagada Eesti Rahvusraamatukogu ja rahvaraamatukogude ning teiste asjaomaste

	organisatsioonide tegevuste toetamise kaudu raamatukogupoliitika eesmärkide saavutamine.
Tegevus: Rahvakultuuripoliitika	
Teenus: Rahvakultuuripoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine rahvakultuuri valdkonna tegevuste elluviimiseks.
Teenus: Rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi toetuste rakendamine (Eesti Rahvakultuuri Keskus)	Rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi toetusprogrammide eesmärkide saavutamine. Rahvakultuuri keskseltside tegevuse toetamine.
Teenus: Koolitustegevus rahvakultuuri ja VKP valdkonnas (Eesti Rahvakultuuri Keskus)	Kutsealaste kompetentsidega kultuurikorraldajad ja rahvakultuurivaldkonna kollektiivide juhid; teadlikud vaimse kultuuripärandi kandjad.
Teenus: Valdkondlike võrgustike koordineerimine (Eesti Rahvakultuuri Keskus)	Vahendada ülevaatlikku ja ajakohast infot valdkonnas tegutsevate inimeste, organisatsioonide, asutuste ja sündmuste kohta ning innustada hoidma pärimuskultuuri, rahvuslike traditsioone ning vaimset kultuuripärandit. Aidata kaasa erinevate strateegiadokumentide koostamisel sisendi andmisel kultuurivaldkonnas.
Teenus: Rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi andmebaasi teenus (Eesti Rahvakultuuri Keskus)	Koguda ülevaatlikku ja ajakohast infot valdkonnas tegutsevate inimeste, organisatsioonide, asutuste, sündmuste, pärimuskultuuri, rahvuslike traditsioone ning vaimset kultuuripärandi kohta.
Tegevus: Digitaalne kultuuripärand	
Teenus: Digitaliseerumise poliitika rakendamine	Kultuuri- ja mäluasutuste toetamine konkurentsivõimelisuse, innovatsiooni ja digitaliseerumise arendamiseks ning populariseerimiseks.
Tegevus: Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise arendus	
Teenus: Kultuuri multilateraalne koostöö	Rahvusvahelistes organisatsioonides osalemise koordineerimine.
Teenus: Kultuuri rahvusvahelistumine	Aidata kaasa Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele ja tutvustamisele maailmas.
Tegevus: Kultuuri valdkondadeülene arendus	
Teenus: Kultuuri valdkondadeülene tugi- ja arendustegevus	Valdkondadeülese tugi- ja arendustegevuse elluviimine.
Tegevus: Loomemajanduspoliitika	
Teenus: Loomemajanduspoliitika rakendamine	Siduda kultuuri- ja loomesektoris olevat potentsiaali ettevõtlusega, soodustada uute ambitsioonikate ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu, tõsta loomeettevõtete ekspordivõimekust ja jätkusuutlikkust ning pakkuda teistele majandussektoritele lisandväärtust ärimudelite, toodete ja teenuste ning müügi ja turunduse arendamisel.